

Utredning av framtidig fylkestilhørighet for Sveio kommune

BENT ASLAK BRANDTZÆG, ERIK MAGNUSSEN, HANNA NYBORG STORM OG MARIT
SISSEL KVERNENES

TF-rapport nr. 630

2021

Tittel:	Utredning av framtidig fylkestilhørighet for Sveio kommune
TF-rapport nr:	630
Forfatter(e):	Bent Aslak Brandtzæg, Erik Magnussens, Hanna Nyborg Storm og Marit Sissel Kvernenes
Dato:	05.08.2021
ISBN:	978-82-336-0448-6
ISSN:	2703-7894
Pris:	Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no
Framsidedfoto:	iStock.com
Prosjekt:	Utredning av fylkestilhørighet for Sveio kommune
Prosjektnr.:	20210380
Prosjektleder:	Bent Aslak Brandtzæg
Oppdragsgiver(e):	Sveio kommune

Spørsmål om denne rapporten kan rettes til:

Telemarksforskning
 Postboks 4
 3833 Bø i Telemark
 Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Sveio kommune er den sørligste kommunen i nye Vestland fylke. Utredningen ser på fordeler og ulemper for Sveio kommune ved et eventuelt fylkesbytte fra Vestland til Rogaland.

Bent Aslak Brandtzæg er utdannet geograf fra Universitetet i Bergen. Brandtzæg er ansatt som seniorforsker og har jobbet ved Telemarksforskning siden 1995. Brandtzægs faglige hovedfokus ligger innenfor kommunalforskning og regional utvikling. Han har gjennomført en rekke regionale og nasjonale utredninger og evalueringer for et bredt spekter av oppdragsgivere. Brandtzæg er temaansvarlig for forskning på kommunestruktur og interkommunalt samarbeid ved instituttet.

Erik Magnussen er utdannet statsviter. Han er ansatt som forsker og jobber med ulike typer oppdrag for og i kommunesektoren, blant annet om lokaldemokrati og styring, interkommunalt samarbeid, flernivå- og samstyring, kommunal organisering og forholdet mellom politikk og administrasjon. Magnussen har tidligere jobbet i Telemark fylkeskommune i ulike roller, som rådgiver for fylkesordfører, i rådmannens stab og som fagkoordinator med oppgaveportefølje innen regional utvikling

Hanna Nyborg Storm har master i økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås, og er i avsluttende fase av en doktorgrad ved Copenhagen Business School, Department of Strategy and Innovation, med prosjektet "Why do Regions Grow? Measuring Regional Attractiveness". Storm arbeider primært med forskning, analyser og utredninger innen regional utvikling, samt tverrfaglig innen flere forskingsfelt som kulturøkonomi og kommunal styring.

Marit Sissel Kvernenes er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo og har i sin mastergrad en fordypning i komparativ politikk og kvantitativ metode. Hennes forskningsinteresser er særlig knyttet til demokrati, partipolitikk og kommunal økonomi og styring. Ved Telemarksforskning jobber Kvernenes blant annet med ulike oppdrag for kommunesektoren knyttet til lokaldemokrati og styring, organisering og planprosesser og kommuneøkonomi.

Forord

Telemarksforsking har på oppdrag fra Sveio kommune gjennomført en utredning av framtidig fylkestilhørighet for Sveio kommune. Utredningen er gjennomført i perioden mai 2021 til august 2021, og har som hovedformål å se nærmere på fordeler og ulemper ved et eventuelt fylkesbytte fra Vestland til Rogaland.

Ved Telemarksforsking har Bent Aslak Brandtzæg vært prosjektleder, mens Erik Magnussen, Hanna Nyborg Storm og Marit Sissel Kvernenes har vært prosjektmedarbeidere.

Vår hovedkontaktperson i Sveio kommune har vært rådgiver Petter Steen jr. Formannskapet i Sveio kommune har vært styringsgruppe for utredningen, og har gitt innspill til utredningsarbeidet i oppstartsfasen. Vi vil takke for et godt samarbeid i forbindelse med gjennomføringen. Det er mange som er intervjuet i forbindelse med utredningsarbeidet. Vi vil også benytte anledningen til å takke alle som har stilt opp på intervju og/eller bidratt med annen informasjon.

Bø, 20.08.2021

Bent Aslak Brandtzæg

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	9
Bakgrunn, formål og gjennomføring av prosjektet	9
Samfunnsutvikling	9
Fylkeskommunal politikk og tjenester	11
Statlig tjenestetilbud.....	12
Regional samhandling.....	13
Samlet vurdering og anbefaling	14
1. Innledning	17
1.1 Bakgrunn og formål	17
1.2 Kunnskapsstatus og problemstillinger	17
1.2.1 Fylkeskommunale ansvarsområder	17
1.2.2 Samhandling med andre aktører	18
1.3 Konkretisering av problemstillinger	20
1.4 Gjennomføring og metoder.....	23
2. Samfunnsutvikling	25
2.1 Om rollen som samfunnsutvikler.....	25
2.2 Befolkningsutvikling og demografi	25
2.3 Arbeidsplasser og næringsutvikling.....	27
2.3.1 Utviklingstrekk.....	27
2.3.2 Arbeid med næringsutvikling i Sunnhordland og på Haugalandet.....	30
2.4 Pendling og bo- og arbeidsmarkedsintegrasjon	32
2.5 Nærmere om landbruk	35
2.5.1 Soneinndeling for husdyrtilskuddet.....	35
2.5.2 Arealtilskudd	36
2.5.3 Pristilskudd for melk og kjøtt.....	37

2.5.4	Pristilskudd egg	39
2.5.5	Melkekvoter.....	39
2.5.6	Investerings- og bedriftsutviklingsmidler (IBU-midlene).....	40
2.5.7	Koblinger mot landbruksfaglige miljøer	42
2.6	Oppsummering samfunnsutvikling.....	42
3.	Fylkeskommunal politikk og tjenester	45
3.1	Demokrati/politikk.....	45
3.1.1	Vestland fylkeskommune	45
3.1.2	Rogaland fylkeskommune	46
3.2	Regional planlegging.....	48
3.3	Samferdsel og mobilitet.....	50
3.3.1	Fylkesveier	50
3.3.2	Haugalandspakken.....	53
3.3.3	Kollektivtransport og skoleskyss.....	55
3.3.4	<i>Nasjonal transportplan</i>	59
3.4	Videregående skole.....	60
3.5	Tannhelse.....	62
3.6	Næringsutvikling	63
3.7	Kultur, idrett og frivillighet	64
3.7.1	Dagens organisering og regionale føringer for frivilligheten.....	65
3.7.2	Endring i regional overbygning.....	65
3.7.3	Endringer i idrettskretser	66
3.7.4	Tildeling av spillemidler.....	67
3.8	Oppsummering fylkeskommunal politikk og tjenester.....	70
4.	Statlig tjenestetilbud	72
4.1	Statsforvalteren.....	72
4.1.1	Overordnet om samhandling mellom kommunen og Statsforvalteren	72

4.1.2	Kommunal og regional planlegging og innsigelse	73
4.2	Øvrige statlige etater	75
4.3	Oppsummering statlig tjenestetilbud	77
5.	Regional samhandling.....	78
5.1	Interkommunale tjenestesamarbeid	78
5.1.1	Overordnet om motiver, gevinster og utfordringer ved interkommunalt samarbeid.....	78
5.1.2	Interkommunale tjenestesamarbeid i Sveio	79
5.1.3	Helse og omsorg	79
5.1.4	Oppvekst.....	81
5.1.5	Tekniske tjenester og utvikling	81
5.2	Regionalt politisk samarbeid	90
5.2.1	Om Regionrådet på Haugalandet/Haugaland Vekst IKS og Samarbeidsrådet for Sunnhordland	90
5.2.2	Regional samhandling mellom Haugalandet og Sunnhordland.....	92
5.2.3	Regional samhandling med fylkeskommune og statsforvalter	92
5.3	Oppsummering regional samhandling	93
6.	Samlet vurdering og anbefaling.....	95
6.1	Samfunnsutvikling og regional integrasjon	95
6.1.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	95
6.1.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	95
6.2	Landbruk.....	96
6.2.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	96
6.2.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	96
6.3	Regional planlegging.....	96
6.3.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	96
6.3.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	97
6.4	Samferdsel og mobilitet.....	97

6.4.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	97
6.4.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	98
6.5	Videregående skole.....	98
6.5.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	98
6.5.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	98
6.6	Tannhelse.....	99
6.7	Statsforvalteren.....	99
6.7.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	99
6.7.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	99
6.8	Øvrige statlige etater.....	100
6.8.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	100
6.8.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	100
6.9	Interkommunale tjenestesamarbeid	101
6.9.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	101
6.9.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	101
6.10	Regionalt politisk samarbeid	101
6.10.1	Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte	101
6.10.2	Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte	102
6.11	Konkluderende vurderinger	102

Sammendrag

Bakgrunn, formål og gjennomføring av prosjektet

På oppdrag fra Sveio kommune har Telemarksforskning utredet fordeler og ulemper ved eventuelt å bytte fylkestilhørighet fra Vestland til Rogaland. Prosjektet er gjennomført i perioden mai–august 2021. Rapporten består av syv kapitler.

I **kapittel én** gjennomgår vi bakgrunnen og formålet med utredningen mer i detalj. Videre tar vi for oss eksisterende kunnskap på feltet, og med utgangspunkt i denne kunnskapsgjennomgangen konkretiserer vi problemstillingene for utredningen. Som grunnlag for vurderinger av konsekvenser knyttet til et eventuelt fylkesbytte, har kommunen ønsket å få belyst problemstillinger knyttet til følgende tema:

1. Det fylkeskommunale tjenestetilbudet
2. Samhandling mellom Sveio kommune og fylkeskommunen.
3. Forholdet til de regionale statsetatene
4. Det statlige tjenestetilbudet
5. Den regionale samhandlingen i Sunnhordland og på Haugalandet
6. Interkommunalt samarbeid
7. Sivilsamfunnet og frivillig sektor
8. Næringslivet, inkludert landbruket

Avslutningsvis i kapittel én, gjør vi rede for metodebruken mer i detalj. Helt overordnet er det gjort statistiske analyser av næringsutvikling, arbeidsplasser, demografi og pendlingsmønstre, 45 intervjuer med ulike aktører i kommunen og i kommunens omgivelser.

Samfunnsutvikling

I **kapittel to** ser vi nærmere på temaet samfunnsutvikling. Lokal samfunnsutvikling handler om å arbeide for å utvikle en kommune eller region som sted å bo, arbeide og leve. Arbeid med samfunnsutvikling handler derfor om å gjøre flere ting, ofte samtidig. Alt henger sammen med alt. Samfunnsutviklingsbegrepet favner med andre ord mange ulike fagområder. I denne sammenheng handler det særlig om hvor integrert Sveio er i tilhørende bo- og arbeidsmarkedsregioner, hvor innbyggerne har sterkest identitet og tilhørighet, planer for utvikling av bo- og arbeidsmarkedsregionen Sveio er en del av, og hvorvidt et fylkesskifte vil kunne påvirke Sveio sine muligheter til å drive samfunnsutvikling.

Sveio har hatt god vekst i folketallet de siste tiårene, og langt sterkere vekst enn både Norge og resten av Vestland fylke. Størst har veksten og byggeaktiviteten vært i de sørlige delene av kommunen. Det henger trolig sammen med at det her er kortest pendleravstander til arbeidsmarkedet i Haugesund-området.

Sveio har hatt nokså god arbeidsplassvekst i privat sektor i kommunen den siste snaue tjuårsperioden sett under ett. Etter 2016 har imidlertid utviklingen vært svakere. Samlet sett er primærnæringene, og spesielt landbruket, langt viktigere i Sveio – sammenlignet med kommunene i Haugesundsregionen¹ og i Sunnhordland. Men der det innen fiske og havbruk har vært en sterk økning i antall arbeidsplasser i kommunen siden 2009, har det i landbruket vært en nedgang i antall arbeidsplasser de siste årene.

Når det gjelder arbeid med næringsutvikling, er Sveio med i både Haugaland vekst på Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Atheno er næringsutviklingselskapet i Sunnhordland, og dette selskapet har både offentlig og privat eierskap. Sveio er ikke medeier, men kjøper også førstelinjetjenester innen næringsutvikling fra dette selskapet. Pendlingen og arbeidsmarkedsintegrasjon for Sveio sin del er betydelig større mot Haugesundsregionen sammenliknet med Sunnhordland. Integrasjonen med resten av Haugesundsregionen er dessuten økende. Slik sett kan et fylkesskifte positivt påvirke forutsetningene for framtidig samfunns- og næringsutvikling på Haugalandet - den regionen Sveio i størst grad er en integrert del av.

I de nordligste delene av kommunene er det større tilknytning til Sunnhordland. Trekantsambandet har forkortet reisetiden nordover slik at det for noen er mer naturlig å bruke Stord som handelscenter. Det er også en viss pendling i retning Stord, og identitetsmessig har vi fått tilbakemeldinger om at det i de nordlige delene av kommunen er en større andel som føler tilhørighet til Sunnhordland. I den grad et eventuelt fylkesbytte bidrar til å skape geografisk uenighet innad i Sveio kommune, kan det være uheldig for det interne utviklingsarbeidet i kommunen.

Selv om Sveio skifter fylke, vil ikke det fullt ut løse utfordringer med at Hauglandsregionen er delt mellom to fylker. Etne vil fortsatt være en del av Vestland fylke. Enkelte mener derfor at det er behov for å se mer helhetlig på fylkesgrensa mellom Vestland og Rogaland. Mange gir uttrykk for at de helst hadde sett at både Hauglandsregionen og Sunnhordland lå i samme fylke fordi disse regionene har sterke fellesinteresser, og at det er behov for bedre samarbeid og koordinering på tvers av disse regionene.

Når det gjelder konsekvenser av et fylkesbytte for tilgangen til virkemidler og tilskudd til næringsutvikling, er det først og fremst landbruksektoren som har vært mest aktuell å se på. Her ser ikke et fylkesskifte ut til å berøre soneinndeling for husdyrtilskudd, tilskuddene som følger soneinndelingen for arealtilskudd, eller tilskuddssatsene for distriktspristilskuddene til kjøtt og melk.

Ved et eventuelt fylkesbytte kan imidlertid distriktstilskuddet for konsumegg fra verpehøne bli borte. Videre vil prisene for kjøp og leie av melkekvoter dessuten trolig øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Dette vil være fordelaktig for de som ønsker å selge eller leie ut sine kvoter, men en ulempe for de som ønsker å kjøpe.

---

¹ Haugesundregionen tilsvarer SSBs inndeling av økonomiske regioner: Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord.

Sunnhordland omfattar alle medlemmer av Samarbeidsrådet for Sunnhordland: Etne, Sveio, Bømlo, Stord, Fitjar, Tysnes, Kvinnherad, Austevoll.

Haugalandsregionen omfattar alle som er medlemmer av Haugalandet Vekst: Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord, Sveio og Etne.

Det er vanskelig å gi noen eksakt vurdering av hvorvidt et fylkesbytte vil ha positive eller negative konsekvenser for tilgangen på investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU-midlene), for bøndene i Sveio. Det er imidlertid naturlig å forvente at konkurransen om iallfall enkelte av midlene blir hardere dersom Sveio blir en del av Rogaland – grunnet flere søkere og sterke aktører.

Et argument for å skifte fylke er at Sveio alt er koblet opp mot landbruksfaglige miljøer i Rogaland. Etter det vi forstår, er landbruket i Sveio også tilknyttet «foredlingsindustrien» i Rogaland. Dette gjelder blant annet slakterier og meierier.

Fylkeskommunal politikk og tjenester

Kapittel tre omhandler fylkeskommunal politikk og tjenester: hvorvidt og i hvilken grad et fylkesskifte vil kunne få konsekvenser for Sveio sin samhandling med fylkeskommunen, for fylkeskommunale tjenester til innbyggere og for nærings- og organisasjonsliv, herunder frivillig arbeid. Også spørsmål knyttet til fylkeskommunal politisk organisering og demokrati har vært sentralt.

Selv om mange sveibuer jobber i Sunnhordland, er Sveio nærmere knyttet til Haugesund og Haugalandet som bo- og arbeidsmarkedsregion, og mye av det interkommunale samarbeidet går også i denne retningen. *Regional plan for areal og transport på Haugalandet*, som er vedtatt av politikere i både Vestland og Rogaland fylkeskommuner, slår fast at Haugesund er det funksjonelle sentrum for hele Haugalandet – inkludert Sveio. Det betyr selvsagt ikke at Sveio ikke har mange felles interesser med kommunene i Sunnhordland.

Som dette kapitlet viser, er flere fylkeskommunale administrative tjenester lokalisert i Haugesund. Ungdommen i Sveio går på videregående skole i Haugesund. Innen kultur, idrett og frivillighet er det en del samhandling både sørover på Haugalandet og nordover i Sunnhordland og Vestland. Når det gjelder nærings- og arbeidsliv, er det vel så viktig for Sveio hvordan utviklingen går på Haugalandet, som i Sunnhordland. Haugalandspakken har videre vært det sentrale virkemiddelet for å utvikle kommunikasjonene i regionen. I dette samarbeidet er Rogaland fylkeskommune «motoren». Også når det gjelder statlig samferdsel har Sveio felles interesser med resten av Haugalandet, ikke minst når det gjelder videre utvikling av E 134 som øst-vestforbindelse.

Det er politikere i Sveio som føler at man med etableringen av Vestland har blitt enda mer utkant i det nye fylket sammenlignet med da man var en del av gamle Hordaland. Samtidig er flere aktører på Haugalandet av den oppfatning at Rogaland fylkeskommune per i dag har for mye søkelys på områdene rundt Stavanger og Sandnes. Et sentralt spørsmål når det gjelder demokrati, er derfor om Sveio vil få større påvirkningskraft på saker som er viktige for kommunen ved et eventuelt fylkesbytte.

Flere av de vi har snakket med, mener Haugalandsregionen vil kunne få økt tyngde internt i Rogaland dersom Sveio skifter fylke, og at Sveio vil ha bedre forutsetninger for å være med å bygge den regionen som kommunen i størst grad er en naturlig del av. For Sveio vil det være en fordel om Haugalandsregionen får styrket sin posisjon i Rogaland, og at Haugesund får styrket

sin attraktivitet og tyngde som regionsenter. Dette selv om både politisk og administrativ ledelse i Vestland fylkeskommune understreker at man er seg bevisst Sveio sin beliggenhet, at kommunen er del av Haugesund sin bo- og arbeidsmarkedsregion, og at Vestland har en inviterende holdning til forsterket samarbeid om grenseoverskridende utfordringer mellom Sunnhordland og Haugalandregionen.

Det er etter våre vurderinger likevel grunn til å anta at politikerne i Vestland ikke ivrer like mye for utviklingen på Haugalandet sammenlignet med politikerne i Rogaland. Ettersom Sveio er såpass tett innlemmet mot Haugalandet, har kommunen per i dag heller ikke muligheter for å påvirke utviklingen av viktige fylkeskommunale politikkområder som berører kommunens innbyggere og næringsliv demokratisk – gjennom valgkanalen. Innbyggerne i Sveio stemmer i dag på politikere i Vestland fylkeskommune, ikke i Rogaland fylkeskommune. I Rogaland er dessuten flere fylkeskommunale administrative tjenester lokalisert i Haugesund. Dersom Sveio blir en del av Rogaland, vil kommunen forvaltningsmessig være tettere på disse tjenestene. Det vil også være lettere å drive planlegging og utviklingsarbeid både politisk og administrativt, dersom kommunen tilhører det fylket som resten av den regionen kommunen mer funksjonelt er en del av. Mot denne bakgrunn heller Telemarksforskning i den retning at det, når det gjelder fylkeskommunal politikk og tjenester, vil kunne være fordelaktig for Sveio å skifte fylkestilhørighet. Samtidig er det viktig å understreke at det å få gjennomslag på fylkeskommunens budsjetter og tilgang på virkemidler og ressurser i mange sammenhenger også handler om godt politisk arbeid, i tillegg til faglige argumenter.

Statlig tjenestetilbud

I **kapittel fire** ser vi nærmere på konsekvenser av et fylkesskifte for kommunen når det gjelder statlig tjenestetilbud. Mer konkret ser vi bl.a. på hvordan sentrale statlige tjenestetilbud er tilrettelagt for innbyggere og næringsliv i Sveio kommune i dag, hvor det statlige tjenestetilbudet er lokalisert, og hva endret fylkestilhørighet vil kunne ha å si for tilgjengelighet til statlige tjenester for innbyggere og næringsliv i Sveio.

Både politisk og administrativ ledelse (kommunedirektør/kommunalsjefer) gir uttrykk for at samhandlingen med statsforvalteren i Vestland generelt sett er god. På tjenestenivå gis det imidlertid uttrykk for at regionale fagnettverk i regi av statsforvalteren i Vestland oppleves mindre og mindre relevante. Dels har det sammenheng med at nye Vestland strekker seg helt nordover til grensa mot Møre og Romsdal, men først og fremst fordi det er kommunene på Haugalandet og i Sunnhordland Sveio har felles utfordringer og mest samarbeid med – og da kanskje først og fremst med kommunene på Haugalandet. De største fordelene med et fylkesbytte vil være at Sveio kommer inn under en statlig forvaltningsregion som de funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel å kunne delta i regionale nettverk, møteplasser og arenaer som kommunen naturlig er del av. Det vil og lette arbeidet med planlegging, koordinering og kompetanse- og tjenestetutvikling.

I intervjuene er det enkelte som påpeker at det virker som det er noe ulike praksiser hos de to statsforvalter-embetene når det gjelder spørsmål knyttet til utbygging i strandsonen og i forbindelse med jordvern. Den største bekymringen ved et eventuelt fylkesbytte for Sveio, er at kommunen vil havne under et strengere statlig forvaltningsregime som kan hindre utbyggings- og

utviklingstiltak som man lokalt ønsker å iverksette. I realiteten er det lite trolig at det vil være snakk om vesentlige endringer. Presset på omdisponering av matjord har vært langt større i Rogaland enn i Vestland. Det har derfor vært noe større søkelys på denne problematikken i Rogaland sammenlignet med i Vestland. Her er det imidlertid signaler om at praksisen vil bli mer lik i årene som kommer, bl.a. som følge av nye nasjonale mål. Flere hilser også sterkere jordvern velkommen.

Sveio ligger under Helse Fonna, som dekker Sunnhordland, Indre Hardanger og Nord-Rogaland. Innbyggerne i Sveio bruker i dag først og fremst sykehuset i Haugesund. Distriktspsykiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) ligger i Haugesund. Sveio hører til Bufetat region vest som dekker hele Vestland og Rogaland. Nærmeste kontor ligger i Haugesund. Videre ligger Sveio i Sør-Vest politidistrikt. Sør-Vest politidistrikt dekker hele Rogaland, kommunene i Sunnhordland og en kommune i Agder. Sunnhordland og Haugalandet tingrett er slått sammen og har rettssteder både i Haugesund og på Leirvik i Stord.

Videre viser vår kartlegging at et eventuelt fylkesskifte vil medføre relativt små endringer når det gjelder regiontilhørighet til statlige etater. Samlet sett må det karakteriseres som en fordel at det er små endringer ved et eventuelt fylkesbytte. NAV Sveio, som er en del av NAV Vestland, har naturlig nok mye av sin samhandling med de andre NAV-kontorene i Sunnhordland. Ved et fylkesbytte vil NAV Sveio bli en del av NAV Rogaland. Enkelte mener det vil være en fordel fordi det naturlige arbeidsmarkedet for flesteparten av de som bor i Sveio, er på Haugalandet/i Haugesund.

Vi har ikke fått vesentlige tilbakemeldinger om mulige ulemper knyttet til et eventuelt fylkesbytte, selv om det for NAV-kontoret vil kunne innebære nye samhandlingsarenaer og nye rutiner og måter å gjøre ting på. Vi har ikke fått signaler som tyder på at de statlige oppgavene – og dermed arbeidsplassene – som i dag ligger til NAV-kontoret, vil forsvinne.

Regional samhandling

Sveio kommune har i dag nær kontakt og samarbeid med sine nabokommuner på begge sider av fylkesgrensen. I **kapittel fem** er temaet hvilke konsekvenser et eventuelt fylkesskifte vil kunne få for fremtidig interkommunalt tjenestesamarbeid og politisk samarbeid/regional samhandling.

Av 21 større interkommunale tjenestesamarbeid går 16 mot kommuner i Haugalandetsregionen. I et flertall av disse er riktignok også Etne med. Kun tre av samarbeidene omfatter øvrige Sunnhordlandskommuner. Videre er det fire større samarbeid hvor kommuner fra begge fylker er med. Mønsteret på det interkommunale samarbeidet understreker den sterke integrasjonen mot og interaksjonen med Haugalandet. I og med at mye av det interkommunale samarbeidet allerede går sørover, er det naturlig at et eventuelt fylkesbytte vil lette samarbeidet og samhandlingen med kommunene på Haugalandet.

Av viktige samarbeid som går mot Sunnhordland, må Sunnhordland Interkommunale Miljøverk IKS (SIM) nevnes. Det vil imidlertid ikke være noe i veien for å videreføre dette samarbeidet ved et eventuelt fylkesbytte dersom det er ønskelig. Sveio er videre en del av IKA Hordaland,

som er et interkommunalt arkiv. I henhold til selskapsavtalen er det kun kommuner og interkommunale selskaper i gamle Hordaland som er medlemmer. I en eventuell videre prosess må det avklares om Sveio fremdeles kan være deleier i selskapet om kommunen bytter fylke. Rogaland har et tilsvarende interkommunalt arkiv samlokalisert med statsarkivet i Stavanger.

Sveio deltar i dag i regionalpolitisk samarbeid gjennom Regionrådet for Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Disse samarbeidene har som formål å arbeide for kommunenes rammevilkår og interesser, og samordne mer konkret tiltaksarbeid i regionene knyttet til samfunnsutvikling, næringsutvikling og infrastruktur. I og med at integrasjonen mot Haugalandet er størst når det gjelder pendling, arbeidsmarked, interkommunalt tjenestesamarbeid, videregående skole og statlige tjenester, vil det mest sannsynlig være lettere å fremme regionalpolitiske interesser når man administrativt tilhører det fylket som man funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel for både Sveio og Haugalandet som helhet dersom region får økt tyngde som en del av Rogaland. Flere peker på at Sveio i dag drar nytte å være med i begge regionrådene, men at det kan være krevende å følge opp arbeidet i to regionråd. Dersom Sveio skal velge ett regionråd, virker det mest hensiktsmessig, med utgangspunkt i den sterke integrasjonen mot Haugesund, å være medlem av Regionrådet for Haugalandet. Dersom ønskelig vil det fortsatt være mulig å være medlem eller observatør i Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Rogalandskommunene Haugesund og Vindafjord er i dag med om observatører. Uansett blir det pekt på at Sunnhordland og Haugalandet har mange – og sterke – fellesinteresser når det gjelder regionale spørsmål, og at det er behov for å styrke samarbeidet mellom regionene i tiden som kommer.

Dersom Haugalandet som region blir styrket som følge av et eventuelt fylkesbytte, kan en konsekvens være at Sunnhordland kan bli svekket. Sunnhordland får færre kommuner og redusert tyngde. Det kan også føre til at fylkesgrensa deler regionen på samme måte som Haugalandet er delt i dag. Både fra kommuner i Sunnhordland og på Haugalandet blir det gitt uttrykk for at det hadde vært en fordel om kommunene hadde ligget i samme fylke for lettere å kunne ivareta felles interesser. I den forbindelse blir det på fylkesnivå både i Vestland og Rogaland uttrykt vilje til å samarbeide for å fremme gode grenseoverskridende løsninger.

Samlet vurdering og anbefaling

I **kapittel seks** foretar vi en samlet vurdering av fordeler og ulemper på ulike områder. Ut fra denne gjennomgangen synes de viktigste fordelene ved et eventuelt fylkesbytte å være som følger:

- Sveio er funksjonelt en del av Haugalandet og Rogaland når det gjelder pendling, arbeidsmarkedsintegrasjon og interkommunalt tjenestesamarbeid. Dette inkluderer også bruk av fylkeskommunale og statlige tjenester som videregående skole, sykehus, Bufetat, Distriktpsikiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og politi. Kun 13 prosent av elever bosatt i Sveio kommune går på videregående skoler i Vestland.
- I og med at Sveio er sterkest knyttet til Rogaland når det gjelder interkommunale tjenestesamarbeid, statlige helsetjenester, videregående skoler og samfunnsutvikling, kan det bli lettere å samarbeide og påvirke utviklingen når kommunen tilhører sammen region, både funksjonelt og administrativt.

- Den sterke integrasjonen mot Haugalandet gjør det naturlig at Sveio er en del av regionale planer for Haugalandet. Sveio er i dag med i felles areal- og transportplan for Haugalandet, *Veikart for vekst og utvikling*, og er en del av Haugalandspakken som skal bidra til å utvikle et mer velfungerende og miljøvennlig transportsystem på Haugalandet. Det er en fordel at regioner som funksjonelt og næringsøkonomisk henger sammen, tilhører samme fylke.
- I og med at Sveio kommunikasjonsmessig og næringsøkonomisk henger sammen med Haugalandet, vil et eventuelt fylkesbytte gi bedre forutsetninger for en helhetlig politikkutvikling som ivaretar regionenes fortrinn og bygger opp under vekstkraften.
- Sveio kommunes framtidige utvikling vil i stor grad være avhengig av utviklingen på Haugalandet. At Haugalandsregionen er delt mellom kommuner fra Rogaland og Vestland, blir oppfattet som ekstra krevende. Et fylkesbytte kan således gi Haugalandsregionen økt tyngde og gjennomslagskraft i Rogaland, noe som kan komme både Haugalandsregionen og Sveio kommune til gode.
- Haugesund er definert som regionsenter for Sveio kommune. Som følge av fylkesgrensen får reisende som tar buss til Haugesund, prisøkning som følge av passering av sonegrense. Dersom Sveio kommune skifter fylke, vil kommunen naturlig bli en del av Haugalandsonen, og innbyggerne i Sveio vil forholde seg til gjeldende takster i denne. Det vil da bli billigere å ta buss inn til regionsenteret.
- Demokratisk vil et fylkesbytte gi Sveio kommune økte muligheter til å påvirke utviklingen på Haugalandet gjennom representative demokratiske kanaler på fylkesnivå. For Sveio sin del er det i dag fylkespolitikere i Vestland som kan stilles til ansvar gjennom demokratiske valg. Et fylkesbytte vil således gi økte demokratiske muligheter for å påvirke utviklingen i regionen som kommunen funksjonelt er en del av. Mange politikere i Sveio og Sunnhordland føler at de er nedprioritert når det gjelder fylkeskommunale prioriteringer av fylkesveier. Her kan det være muligheter for større gjennomslag ved et fylkesbytte. Rogaland synes å ha prioritert fylkesveier høyere og har også høyere standard på veinettet. I Vestland er det stor behov for midler til tunell- og rassikringstiltak, som omfatter andre regioner enn Sunnhordland. Sveio har også sammenfallende interesser med kommunene på Haugalandet når det gjelder E 134 som riksveiforbindelse mellom øst og vest.

De største ulempene ved et fylkesbytte synes å dreie seg om følgende punkter:

- Ved et eventuelt fylkesskifte kan påvirkningen og innflytelsen nordover mot Sunnhordland og Vestland bli svekket.
- I den nordlige delen av Sveio er identiteten og tilhørigheten mot Sunnhordland sterk. Som følge av trekantsambandet er reisetiden nordover mot Bømlo og Stord relativt kort. Dersom det oppstår geografiske konflikklinjer internt i Sveio kommune som følge av et eventuelt fylkesbytte, kan det føre til at det blir mer krevende å realisere potensielle gevinster.
- På en del tjenesteområder er det i dag gode nettverk og samhandlingsarenaer som går mot Sunnhordland og Vestland. Ved et fylkesbytte er det naturlig at slike nettverk blir knyttet til Rogaland. For de det gjelder, kan det oppleves negativt å gå ut av nettverk, samarbeid og relasjoner som man har brukt tid på bygge opp, og det kan ta tid å bygge opp tilsvarende relasjoner i Rogaland.

- På enkelte tjenesteområder kan et fylkesbytte være mer krevende enn andre. Det blir blant annet pekt på at et fylkesbytte vil kreve ekstra arbeid som følge av behov for omfattende endringer i matrikkelsystemene. Sveio hadde også en gjennomgang av matrikkelsystemene i forkant av sammenslåingen mellom Hordaland og Sogn og Fjordane, i og med at Sveio fikk nytt kommunenummer fra 1. januar 2020.
- Det er også usikkerhet om behov for å gjøre endringer når det gjelder den interkommunale arkivløsningen som Sveio har sammen med andre kommuner i gamle Hordaland.
- På landbruk kan distriktstilskuddet for konsumegg fra verpehøne bli borte. Videre vil prisene for kjøp og leie av melkekvoter dessuten trolig øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Dette vil være en ulempe for de som ønsker å kjøpe eller leie kvoter. Det kan være grunn til å forvente at konkurransen om investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket vil øke som følge av et utviklingsorientert landbruksmiljø i Rogaland med mange søkere.
- Et fylkesbytte vil bidra til å fjerne soneproblematikken som gjør at bussbilletter blir ekstra dyre for reisende fra Sveio og inn til Haugesund. En ulempe vil være at denne problematikken kan forskyves nordover slik at de som reiser mot Bømlo og Stord, får dyrere billetter. Reisebehovet er likevel størst sørover mot regionsenteret.
- Ved et fylkesbytte for Sveio vil Etne, som også er en del Haugalandregionen, fortsatt tilhøre Vestland. Sunnhordland og Haugalandsregionen har sterke fellesinteresser når det gjelder samfunns- og næringsutvikling, og et fylkesbytte for Sveio vil ikke løse grenseoverskridende samfunnsutfordringer og fellesinteresser mellom disse regionene. Det er derfor flere som tar til orde for at fylkesgrensa bør vurderes i et mer helhetlig regionalt perspektiv. Dersom Sveio skifter fylke, er det mange som mener det er en fordel at også Etne blir med. Da vil alle kommunene i Haugalandsregionen tilhøre samme fylke. Samtidig er det flere som hadde sett det som en fordel om Sunnhordland og Haugalandet hadde ligget i samme fylke.

Samlet sett er konklusjonen at Sveio i dag har langt sterkere integrering mot Haugalandet og Rogaland enn mot Sunnhordland og Vestland. Dette resulterer i at samarbeidsbehovet og kommunens interesser knyttet til samfunnsutvikling er langt sterkere i den retningen. Ved et eventuelt fylkesskifte kan påvirkningen og innflytelsen nordover mot Sunnhordland og Vestland bli svekket. Fordelen med et fylkesbytte vil likevel være større så lenge samfunnsutfordringene som er viktigst for Sveio, er knyttet til utviklingen på Haugalandet og i Rogaland.

Fordelene med et fylkesbytte synes samlet å være større enn ulempene; både når det gjelder tilgjengelighet til kommunale og statlige tjenester, arbeidet med samfunnsutvikling og mulighetene for å påvirke utviklingen gjennom representative demokratiske kanaler. Selv om fordelene ved et fylkesbytte isolert sett for Sveio er større enn ulempene, vil ikke dette løse alle grenseoverskridende utfordringer knyttet til fylkesgrensa, og det kan være behov for å vurdere denne i et mer helhetlig regionalt perspektiv. Fra fylkeskommunalt hold blir det i begge fylkeskommuner signalisert behov for forsterket samarbeid om grenseoverskridende utfordringer mellom Sunnhordland og Haugalandsregionen.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Sveio kommune har ønsket å få utredet fordeler og ulemper ved et eventuelt fylkesbytte fra Vestland til Rogaland. Utredningen har sin bakgrunn i Sveio kommunestyre sine vedtak i sak 064/20 og sak 011/21.

Sveio kommune er den sørligste kommunen i nåværende Vestland fylke. Kommunen har bare fastlandsgrense mot kommunene Haugesund og Tysvær i Rogaland. Fra 2001 er det ferjefri forbindelse med nabokommunene i nord, Bømlo og Stord, gjennom Trekantsambandet. På grunn av den nære samhandlingen med kommunene på begge sider av fylkesgrensen er Sveio kommune fullverdig medlem av to regionråd, dvs. Samarbeidsrådet for Sunnhordland og regionrådet for Haugalandet (Haugaland Vekst).

Som grunnlag for vurderinger av konsekvenser knyttet til et eventuelt fylkesbytte, har Sveio kommunen ønsket å få belyst problemstillinger knyttet til følgende tema:

1. Det fylkeskommunale tjenestetilbudet
2. Samhandling mellom Sveio kommune og fylkeskommunen
3. Forholdet til de regionale statsetatene
4. Det statlige tjenestetilbudet
5. Den regionale samhandlingen i Sunnhordland og på Haugalandet
6. Interkommunalt samarbeid
7. Sivilsamfunnet og frivillig sektor
8. Næringslivet, inkludert landbruket

Som grunnlag for konkretisering og utdyping av problemstillinger, vil vi i påfølgende avsnitt foreta en kort gjennomgang av kunnskapsstatus knyttet til fylkeskommunale ansvarsområder og samhandling med kommuner og andre aktører.

1.2 Kunnskapsstatus og problemstillinger

1.2.1 Fylkeskommunale ansvarsområder

Før regionreformen var fylkeskommunens viktigste oppgaver som følger²:

- Videregående opplæring, herunder voksenopplæring og fagskoleutdanning
- Drifts- og finansieringsansvaret for fagskolene
- Tannhelsetjenesten
- Samferdsel (fylkesveier, fylkesveiferges og kollektivtransport)

---

² Listen er ikke uttømmende.

- Regional kulturminnemyndighet
- Kultur, herunder forvaltning av spillemidler til idrettsanlegg og kulturbygg
- Tildeling av konsesjoner etter akvakulturloven til fiskeoppdrett
- Regionale forskningsfond
- Næring og innovasjon, herunder forvaltning av regionale utviklingsmidler og tildeling av bedriftsrettede midler til Innovasjon Norge
- Artsforvaltning og vannforvaltningsmyndighet

De tyngste fylkeskommunale oppgavene, økonomisk sett, er videregående opplæring, herunder voksenopplæring og fagopplæring. Deretter følger kollektivtransport og fylkesveger.

Med regionreformen ble det foreslått å overføre en rekke oppgaver og virkemidler på områder der fylkeskommunene allerede har ansvar og kompetanse (Meld. St. 6 (2018–2019)). Fylkeskommunene fikk mer ansvar for kompetanse og integrering, næringsutvikling og samferdsel. Blant annet har fylkeskommunene fått ansvar for sams vegadministrasjon som gjelder fylkesveiene. Som ledd i arbeidet med å styrke fylkeskommunen som næringspolitisk aktør, er oppdragsgiveransvaret for næringshageprogrammet, inkubatorprogrammet, mentorprogrammet, bedriftsnettverk og deler av etablerertilskuddet overført fra staten til fylkeskommunene. Fylkeskommunen har også fått økt ansvar knyttet til næringsutvikling og næringsrettet forskning, landbruk og folkehelse. I tillegg er flere aktuelle områder for tiden under utredning.

1.2.2 Samhandling med andre aktører

Fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør og leverandør av viktige tjenester, gjør at fylkeskommunen har partnerskap og samarbeid med en rekke andre aktører, som kommuner (både enkeltkommuner og kommuneregioner/regionråd), næringsliv, academia og FoU-miljø, frivillige organisasjoner, statlige etater mv. Gjennom to ferske utredninger finner Telemarksforskning at fylkeskommunene har etablert partnerskap og forpliktende samarbeid om et bredt spekter av politikk- og fagområder (Magnussen, 2020; Magnussen & Magnussen, 2020). Eksempler på områder er kompetanse, folkehelse, forskning, innovasjon og næringsutvikling, kultur og kulturminnevern, ressursforvaltning (naturressurser), miljø og klima (herunder FNs bærekraftsmål), planlegging, by- og tettstedsutvikling, kollektivtransport, samferdsel og infrastruktur.

Fylkeskommunene har også en viktig rolle i utarbeidelse av regionale planer i samarbeid med kommuner og andre aktører. Dersom en kommune velger å skifte fylke, vil det innebære at kommunen på sikt vil være underlagt både tjenester og regionale planer knyttet til det nye fylket. I utgangspunktet vil det således være mest naturlig å tilhøre det fylket hvor kommunen har størst integrasjon i form av felles bo- og arbeidsmarked. Sett fra et samfunnsutviklingsperspektiv vil det være naturlig å ha tette samarbeid med det fylket og de kommuner hvor det i størst grad er felles utfordringer og utviklingsmuligheter. Dette vil potensielt gjøre det lettere å planlegge og dimensjonere det fylkeskommunale tjenestetilbudet tilpasset fylket og kommunenes behov, og vil være i samsvar med kriteriene for god kommunestruktur (Vabo et al. 2014 a,b).

For en del enkeltkommuner og regionsamarbeid har det blitt reist spørsmål om i hvilken grad de nye regionene (fylkeskommunene) vil kunne ivareta deres interesser, og dermed også hvilken

framtidig regiontilhørighet som i størst mulig grad bidrar til regional utvikling. Telemarksforsking har f.eks. utredet framtidig fylkestilhørighet for Kongsvingerregionen (Groven & Storm 2017). Problemstillingene for utredningen dekket flere temaer, som blant annet næringsliv, infrastruktur, politisk innflytelse og tilhørighet og identitet. Innbyggers identitet og tilhørighet kan være tilknyttet områder som egen bygd, kommunen, regionen, fylket mv. Det er grunn til å anta at identitet og tilhørighet også vil spille en betydning for ulike interessenters vurdering av fordeler og ulemper med et eventuelt fylkesbytte for Sveio.

Telemarksforsking kartla sammenslåingsprosessen mellom Nord- og Sør-Trøndelag fylker (Brandtzæg et al. 2018). I forbindelse med denne prosessen skjedde det flere endringer knyttet til regionrådsstrukturen. Bakgrunnen for dette var et ønske fra kommunene om å posisjonere seg på en best mulig måte i samhandlingen med den nye fylkeskommunen, men også for å få en organisering som ville bidra til at regionrådene kunne likestilles med hverandre i arbeidet med regionale utviklingsoppgaver. I og med at Sveio er med i to regionråd, vil det være av interesse å vurdere betydning for dette ved et eventuelt fylkesbytte.

Et skifte av fylkestilhørighet vil også få konsekvenser for samhandlingen med regional stat. Det har blitt sett på som en utfordring at det har vært manglende samordning av regionale statlige aktører, og at statlige regioner har ulike geografiske ansvarsområder (jf. Figur 1). Dette gjør at det blir krevende for fylkeskommunene å samordne kommunal, fylkeskommunal og statlig aktivitet gjennom forpliktende regionale planer (Brandtzæg 2016). Gjennom regionreformen har det derfor vært et mål å få til et større sammenfall mellom statlige etaters regioninndeling og de nye fylkeskommunene.

Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) gjennomgikk i 2018 regioninndelingen til et utvalg statlige etater med utstrakt samhandling med fylkeskommunen og kommunene, og kom med anbefalinger til endringer som bedre skulle «matche» framtidig regionstruktur. Siden den gang har flere statlige etater endret sin regioninndeling. Det er klart at en endring av fylkestilhørighet også vil endre regiontilknytning til flere statlige etater. Det vil derfor være av spesiell interesse å se nærmere på hvilke konsekvenser det vil få for kommunen, næringslivet og andre brukere av statlige tjenester og virkemidler.

Fylkes-kom. 2020	Oslo	Akershus, Buskerud og Østfold		Agder		Vestfold Telemark	Hedmark Oppland	Rogaland	Hordaland Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms og Finnmark	
Politi	Oslo	Øst	S-Ø	Ag	S V	Sør-Øst	Innlandet	Sør-Vest	Vest	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Tr	Fi
NAV*	Oslo	Øst-Vik.	V.-Vik.	Agder		Vestfold og Telem.	Hedm. og Oppland	Rogaland	Hordaland og S&F	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms og Finn.	
Fylkes-mann	Oslo, Akershus, Buskerud og Østfold			Agder		Vestfold og Telem.	Hedm. og Oppland	Rogaland	Hordaland og S&F	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms + Finn**	
Kart-verket	Oslo			Kristiansand		Skien	Hamar	Stavanger	Bergen	Molde	Trøndelag	Bodø	Troms og Finn.	
Vegvesen	Vegregion Øst			Vegregion Sør			Vegregion Øst	Vegregion Vest		Vegregion Midt		Vegregion Nord		
NVE	NVE Øst			NVE Sør			NVE Øst	NVE Sør	NVE Vest		NVE Midt		NVE Nord	
Hus-bank.	Øst			Sør			Øst	Vest		Midt-Norge		Bodø	Hammerfest	
Kyst-verket	Kystverket Sørøst						Dekkes ikke	Vest		Midt-Norge		Nordland	Troms og Finn.	
Fiskeri-dir.	Sør								Vest		Midt		Nordland	Nord
Mat-tils.	Stor-Oslo	Øst	Sør og Vest		Øst			Sør og Vest		Midt		Nord		
IMDi	Øst	Ind. Ø	Sør		Øst	Indre Øst		Vest		Midt-Norge		Nord		
UDI	Øst	Indre Øst.	Sør			Indre Østland		Vest		Midt-Norge		Nord		
Bufetat	Bufetat Øst		Bufetat Sør				Bufetat Øst	Bufetat Vest		Bufetat Midt-Norge		Bufetat Nord		
Krim.-oms.	Øst	Sør	Sør-Vest		Sør	Øst	Sør-Vest	Vest		Nord				
Helsefore.	Helse Sør-Øst							Helse Vest		Helse Midt-Norge		Helse Nord		
Statped	Statped Sør-Øst							Statped Vest		Statped Midt-Norge		Statped Nord		

Figur 1 Inndeling av et utvalg regionale statsetater (DIFI 2018).

1.3 Konkretisering av problemstillinger

For å systematisere ulike problemstillinger og potensielle konsekvenser av et fylkesbytte, har vi valgt å fokusere på mulige endringer knyttet til:

- Samfunnsutvikling
- Fylkeskommunalt tjenestetilbud
- Statlig tjenestetilbud
- Regional samhandling
- Frivillig arbeid
- Demokrati

Samfunnsutvikling

Sveio tilhører Haugesund bo- og arbeidsmarkedsregion, hvor Haugesund, Karmøy, Tysvær og Bokn også inngår. Alle disse kommunene ligger i Rogaland. Det vil være relevant å se nærmere på følgende tema:

- Hvor integrert er Sveio i tilhørende bo- og arbeidsmarkedsregion?
- I hvilken retning har innbyggerne sterkest identitet og tilhørighet?
- I hvilken grad er det i dag regionale planer for utvikling av bo- arbeidsmarkedsregionen?
- Hvordan er næringsstrukturen og næringsutviklingen i Sveio sammenlignet med næringsutviklingen i tilgrensende kommuner i Vestland og i Rogaland?
- Hvordan kan et fylkesskifte påvirke forutsetningene for framtidig samfunns- og næringsutvikling?
- Hvilke regionalpolitiske virkemidler har Sveio tilgang på i dag? Vil et fylkesskifte innebære endringer i tilgangen på slike virkemidler og ulike tilskuddssoener?

Fylkeskommunalt tjenestetilbud

Som vist tidligere har fylkeskommunene ansvar for flere oppgaver som er viktige for kommunene, næringslivet og innbyggerne i det daglige. Viktige spørsmål når det gjelder de fylkeskommunale tjenestene, har vært:

- Hvordan er det fylkeskommunale tjenestetilbudet tilrettelagt for innbyggere og næringsliv i Sveio kommune i dag, og hvordan er tilgjengeligheten til disse tjenestene?
- Hva finnes av fylkesveier, og hvordan er tilbudet knyttet til videregående opplæring, tannhelsetjenesten og kollektivtransport?
- Hvordan er tilbudet knyttet til videregående opplæring, tannhelsetjenesten og kollektivtransport tilrettelagt i Rogaland, og i hvilken grad er det grunn til å forvente en endring i tilbudet til innbyggerne som følge av et fylkesskifte?
- Er det fylkeskommunale tjenester som er lokalisert i kommunen i dag, og hva er sannsynligheten for at disse blir opprettholdt ved et fylkesskifte?
- Er det forskjeller i fylkeskommunal økonomi mellom Vestland og Rogaland som kan påvirke framtidig fylkeskommunal tjenesteproduksjon, og som kan berøre tilbudet i Sveio kommune?

Statlig tjenestetilbud

Som grunnlag for å vurdere konsekvenser av et fylkesskifte for kommunen når det gjelder det statlige tjenestetilbudet, har følgende spørsmål vært av interesse:

- Hvordan er det statlige tjenestetilbudet som politi, rettsvesen, sykehus og NAV tilrettelagt for innbyggere og næringsliv i Sveio kommune i dag, og hvordan er tilgjengeligheten til disse tjenestene?

- Hvordan er det statlige tjenestetilbudet lokalisert og tilrettelagt for innbyggere og næringsliv i Rogaland?
- Hva vil endret fylkestilhørighet ha å si for tilgjengelighet til statlige tjenester for innbyggere og næringsliv i Sveio?
- Er det statlige arbeidsplasser i Sveio i dag, og hva er sannsynligheten for at disse blir opprettholdt ved et fylkesskifte?

Regional samhandling

Sveio kommune har i dag nær kontakt og samarbeid med sine nabokommuner på begge sider av fylkesgrensen. Et eventuelt bytte av fylkestilhørighet kan tenkes å påvirke denne samhandlingen. Viktige spørsmål når det gjelder regional samhandling har vært:

- Hvilke regionale samhandlingsarenaer i Vestland og i Rogaland er knyttet til viktige fylkeskommunale og statlige ansvarsområder?
- Hvilke endringer i den regionale samhandlingen er det grunn til å forvente som følge av et fylkesskifte?
- I hvilke interkommunale samarbeidsordninger deltar Sveio kommune per i dag? I hvilken grad samarbeides det på tvers av dagens fylkesgrenser?
- Vil det være behov for endringer i det interkommunale samarbeidet? Hva er eventuelt de viktigste begrunnelsene for dette, og hvilke konsekvenser vil det medføre?

Frivillig arbeid

Vil en endring av fylkestilhørighet ha betydning for sivilsamfunn og frivillig sektor? Vi har her sett på følgende problemstillinger:

- Hvilke regionale virkemidler har Sveio kommune tilgang på i dag som kan støtte opp om arbeidet i lag og frivillige organisasjoner i kommunen?
- Er det mange lag og frivillige organisasjoner i kommunen som har en overbygning på fylkesnivå?
- Vil en endring av fylkestilhørighet medføre at vilkårene for arbeidet i lag og frivillige organisasjoner blir endret, i tilfelle hvordan eller på hvilke måter?

Demokrati

Viktige spørsmål som gjelder politisk organisering og demokrati har vært:

- Hvordan er den politiske organiseringen i Vestland sammenlignet med Rogaland?
- Hvordan foregår samhandlingen mellom politisk ledelse i Sveio og fylkeskommunen i Vestland i dag? Hvordan foregår samhandling mellom politisk ledelse i Rogaland fylkeskommune og kommunene i Rogaland i dag? Hva er formelle og faste kontaktpunkter og uformell kontakt og samhandling? Hva er ønskelige samhandlingsmønstre med fylkeskommunen i fremtiden, sett fra Sveio sin side, og hva er mulighetene for dette i henholdsvis Vestland og Rogaland?

- Hvordan er Sveio representert i fylkespolitikken i dag?
- Hvilke regionalpolitiske saker har størst viktighet for Sveio i dag? Hvordan er mulighetene for å påvirke disse som en del av Vestland fylke sammenlignet med å være en del av Rogaland?

1.4 Gjennomføring og metoder

Det er sammensatte problemstillinger som ligger til grunn for utredningen. Det innebærer også at vi har hatt behov for å innhente data fra ulike kilder og ved hjelp av ulike metoder.

Ved bruk av tilgjengelig statistikk fra Statistisk sentralbyrå har vi gjennomført statistiske analyser av næringsutvikling, arbeidsplasser, demografi og pendlingsmønstre. Målet her har vært å få nærmere oversikt over regional integrasjon og samhandling.

En viktig del av datainnsamlingen har vært intervjuer med forskjellige aktører. Vi har gjennomført intervjuer med:

- Administrativ og politisk ledelse i kommunen
  - Ordfører, varaordfører, gruppeledere, leder og nestleder for ungdomsrådet
  - Rådmann, tre kommunalsjefer, økonomisjef, plansjef, rektor og leder NAV
- Ordførere i Haugesund og Stord
- Fylkesordførere, fylkesrådmenn og fylkesdirektører
- Statsforvalter og landbruksdirektør
- Leder for Haugaland Vekst og Samarbeidsrådet for Sunnhordland, prosjektleder i Atheno
- Representanter fra idrett og frivillighet i kommunen: leder av frivilligsentralen og leder for Sveio idrettsråd³

Totalt har vi gjennomført intervjuer med 45 personer. Grunnet koronasituasjonen har intervjuer blitt gjennomført via videolink (Teams, Zoom mv.) eller telefon.

Målet med intervjuene har vært å få opplysninger om dagens status når det gjelder fylkeskommunale tjenester, samfunnsutvikling, regional samhandling, statlig tjenestetilbud, frivillig arbeid og demokrati, samt mulige fordeler og ulemper ved et eventuelt fylkesbytte. Sveio kommune har vært behjelpelig med å peke ut nøkkelinformanter som bør intervjues og framskaffe kontaktinformasjon.

Utredningen munner til slutt ut i en sammenstilling av fordeler og ulemper for Sveio kommune knyttet til et eventuelt fylkesbytte til Rogaland. Fordelene og ulempene er knyttet opp mot hovedproblemstillingene som er skissert i kap. 1.3. I forbindelse med disse vurderingene har vi også støttet oss på kriterier som er lagt til grunn for å vurdere hva som er god fylkesinndeling (Meld. St. 22 (2015–2016)). Kriteriene er som følger:

---

³ I forbindelse med intervjuet av leder i Sveio idrettsråd ble det også sendt ut en liste med spørsmål til idrettslagene om konsekvenser av et fylkesbytte. Vi fikk ingen svar på disse spørsmålene.

- «Regionene bør utgjøre funksjonelle enheter. Sammenhengende bo- og arbeidsmarkeder bør som hovedregel ikke deles. Områder som næringsøkonomisk henger sammen, bør ligge i samme region. Regioner som utgjør områder som kommunikasjonsmessig og næringsøkonomisk henger sammen, legger grunnlag for å ivareta nåværende og fremtidige oppgaver og roller, og vil gi forutsetninger for en helhetlig politikkutvikling som ivaretar regionenes fortrinn og bygger opp under vekstkraften.
- Et regionalt folkevalgt nivå som i større grad sammenfaller med kunnskapsinstitusjonenes og statlige infrastruktur- og ressursforvaltningsetaters inndeling, kan bedre legge til rette for samhandling og samordning av innsats. Regionene bør gjennom egne oppgaver, planlegging og utviklingsarbeid kunne ivareta et helhetssyn og vurdere ulike tiltak og konsekvenser opp mot hverandre. Muligheten for samhandling med næringsliv, kommuner og regional statsforvaltning er vesentlig for utøvelsen av samfunnsutviklerrollen.»

2. Samfunnsutvikling

2.1 Om rollen som samfunnsutvikler

Kommunene har en sentral rolle for å skape en helhetlig utvikling av lokalsamfunnet og gode levekår for innbyggerne. Rollen som samfunnsutvikler er bredt definert, og ifølge ekspertutvalget for kommunereformen er kommunen sin rolle som samfunnsutvikler tilknyttet langsiktig arealbruk og utbyggingsmønstre, utbygging av infrastruktur, steds- og sentrumutvikling, næringsutvikling, miljø og folkehelse i videste forstand (Vabo et al., 2014).

Rollen favner videre enn de oppgavene en kommune er pålagt å utføre gjennom lover og forskrifter, og er i stor grad basert på samarbeid med og mobilisering av aktører i og utenfor egen kommune. Det er lagt til rette for satsing på kommunens utviklingsrolle gjennom flere statlige programmer og prosjekter de senere årene. Et viktig spørsmål knyttet til et eventuelt fylkesbytte vil gå på hvordan kommunens forutsetninger og muligheter for å fylle rollen som samfunnsutvikler blir påvirket. Dette dreier seg blant annet om kommunens muligheter for å drive god og effektiv areal- og samfunnsplanlegging, tilrettelegging for næringsutvikling, kulturtiltak, nettverksbygging og etablering av gode partnerskap. Her kan utfordringene variere mellom kommuner med tanke på befolkningsutvikling, demografi, næringsstruktur og utvikling av arbeidsplasser. Befolkningsutvikling og demografi er videre avgjørende for en kommunes utfordringer og muligheter i rollen som tjenesteproducent og utvikling av det kommunale tjenestetilbudet.

Ut fra kriteriene for god fylkesinndeling er det en fordel for en kommune å tilhøre det fylket som man funksjonelt i størst grad er en integrert del av. Innledningsvis vil vi derfor se nærmere på befolkningsutvikling, demografi, arbeidsplasser, næringsstruktur og arbeidsmarkedsintegrasjon.

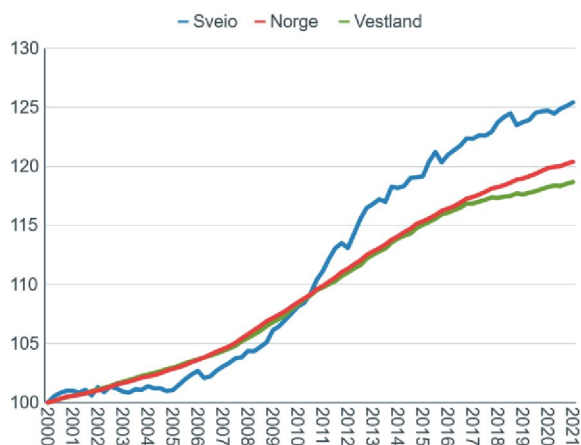
2.2 Befolkningsutvikling og demografi

I Figur 2 ser vi utviklingen av folketallet i Sveio siden begynnelsen av 2000. Utviklingen er indeksert og sammenliknet med landsgjennomsnittet. Her kan vi se at Sveio har hatt god vekst i folketallet. Folketallet har økt med over 25 prosent siden 2000. Dette er langt sterkere enn utviklingen i både Norge og i Vestland fylke.

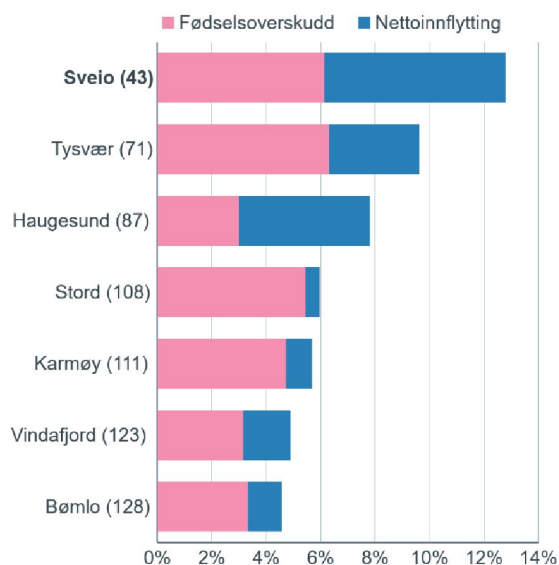
Ifølge Statistisk sentralbyrå er det to tettsteder i kommunen. Det er Sveio med 1528 innbyggere og Rophus med 366 innbyggere per 6. oktober 2020. Ifølge kommunen er det størst konsentrasjon av bebyggelse i den sørlige delen av kommunen, hvor kretsene Sveio og Vikse utgjør mesteparten av bebyggelsen. Byggeaktiviteten de senere årene har også ført til økt vekst i denne delen av kommunen, særlig i Sveio sentrum, Rophus og Ekrene Øst. Selv om det har vært relativt konsentrert vekst i disse områdene, viser kommunes årsrapport for 2020 til at det fortsatt er spredt byggeaktivitet også i de mindre bygdene i kommunen, og at det er en viss bruksendring fra fritids- til helårsbosetting. Kommunen er også attraktiv som hyttekommune på grunn av landlige omgivelser og nærhet til sjøen.

Gjennom intervjuene blir det pekt på at veksten i den sørlige delen av kommunen har sammenheng med korte pendleravstander til arbeidsmarkedet i Haugesund-området, og at Sveio slik sett er attraktiv som bostedskommune.

Figur 2. Indeksert utvikling i folketallet i Sveio, Vestland og Norge, målt på slutten av hvert kvartal.

Figur 3 viser befolkningsveksten i Sveio og nabokommunene i den siste tiårsperioden, dekomponert i fødselsoverskudd og nettoinnflytting. Her kan vi se at Sveio har hatt et høyt fødselsoverskudd, samt nettoinnflytting i perioden 2011–2020. Flere av de andre nabokommunene, på begge sidene av fylkesgrensen, har også høye fødselsoverskudd.

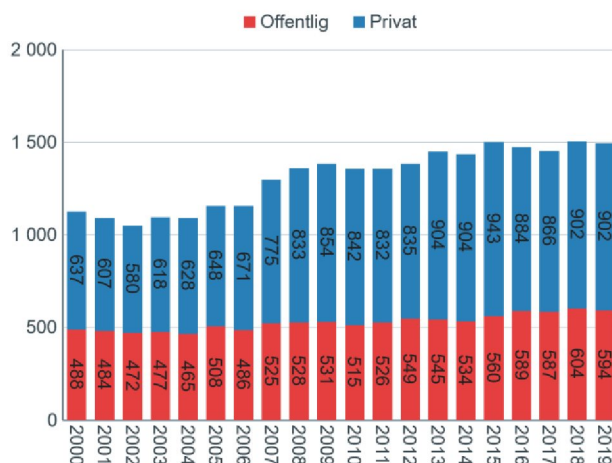

Figur 3. Befolkningsvekst fordelt på fødselsoverskudd og nettoinnflytting (inkludert innvandring) i perioden 2011–2020 i Sveio og nabokommunene.

2.3 Arbeidsplasser og næringsutvikling

2.3.1 Utviklingstrekk

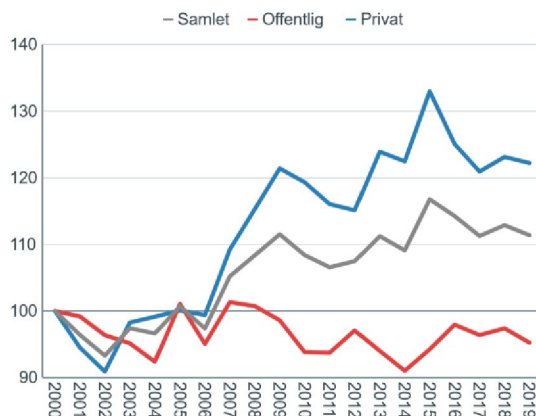
I Figur 4 ser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i Sveio fra år 2000 til 2019, fordelt på offentlig og privat sektor. Statistisk sentralbyrå endret metoden for å beregne antall sysselsatte i 2015, så det er et lite brudd i statistikken.

Figur 4. Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Sveio.

I 2002 var det 580 private arbeidsplasser i Sveio, et tall som var økt til 902 i 2019. Sveio har med andre ord hatt en markant økning i arbeidsplasser i privat sektor internt i kommunen i den siste snaue tjuårsperioden. Antall arbeidsplasser i offentlig sektor har også økt – men med en lavere vekst. I 2002 var det 472 offentlige arbeidsplasser i kommunen, og i 2019 var det knappe 600 (594 eksakt).

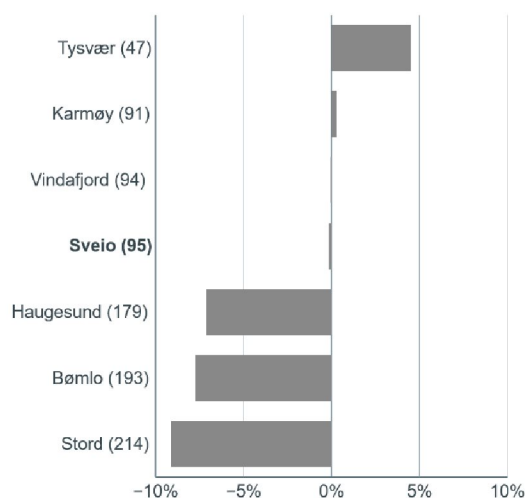
Figur 5 viser utviklingen i antall arbeidsplasser i Sveio i forhold til utviklingen i Norge. Utviklingen er først indeksert slik at nivået i 2000=100. Deretter har vi sett på indeksens utvikling i forhold til indeksen for Norge slik at vi får en relativ indeks. En indeksverdi på 100 betyr at utviklingen er den samme som i landet.

Figur 5. Utvikling av antall arbeidsplasser i Sveio indeksert slik at nivået i 2000=100, relativt til indeksen for Norge.

Som figuren viser, har veksten i arbeidsplasser i privat sektor i Sveio vært langt sterkere enn i landet som helhet. Vi ser imidlertid også at veksten i hovedsak varte fra 2002 til 2016. Etter 2016 har utviklingen i private arbeidsplasser vært svakere. Veksten i offentlige arbeidsplasser har i årene etter 2008 vært noe svakere enn landsgjennomsnittet. Samlet sett har Sveio hatt en vekst i arbeidsplasser som er 11 prosentpoeng høyere enn i landet ellers i perioden fra 2000 til 2019. Dette skyldes altså i stor grad vekst i privat sektor.

I figuren under kan vi se den relative veksten i antall arbeidsplasser i Sveio og nabokommunene i den siste tiårsperioden. Den relative veksten er forskjellen mellom veksten på stedet og veksten i Norge.

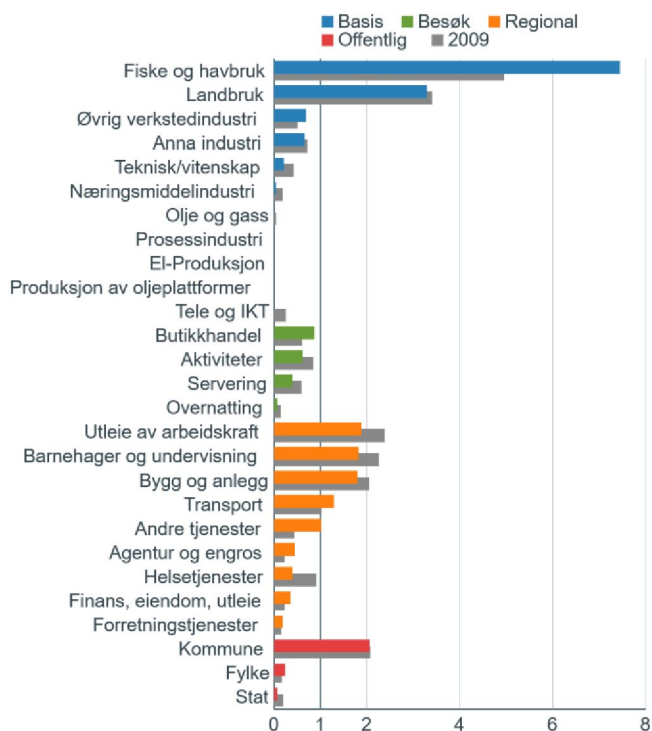
Figur 6: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i Sveio og sammenlikningsstedene i perioden 2010–2019.

Vi ser av figuren at utviklingen i arbeidsplasser har vært negativ i de tre største nabokommunene til Sveio; Haugesund, Bømlo og Stord. Samlet sett har likevel utviklingen i antall arbeidsplasser vært mer positiv blant Sveios nabokommuner på Haugalandet enn blant nabokommunene i Sunnhordland. Tysvær har hatt spesielt sterk vekst i antall arbeidsplasser.

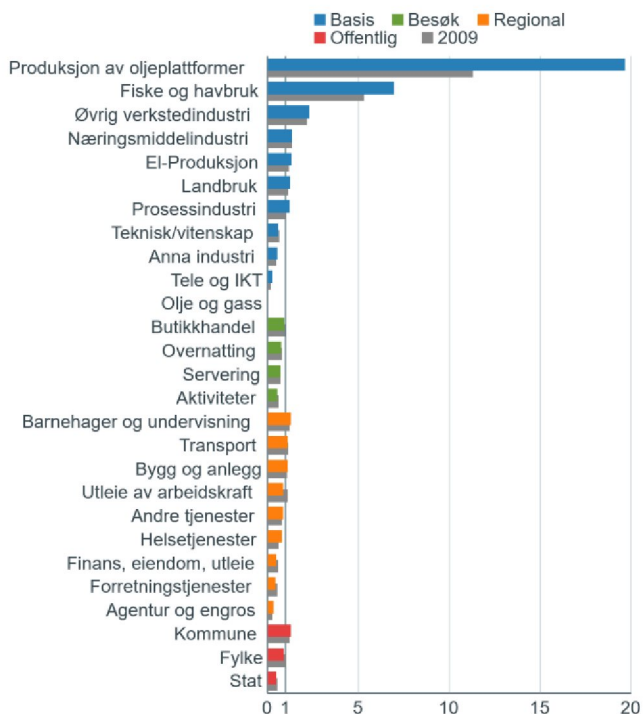
Noen bransjer er svært ulikt fordelt geografisk, mens andre er mer jevnt fordelt. Med det mener vi at noen bransjer eller industrier først og fremst er knyttet til, og foregår i, én eller noen få regioner, mens andre bransjer eller industrier er mer jevnt fordelt. Eksempelvis er det få arbeidsplasser knyttet til havfiske i Innlandet fylkeskommune, mens matvarebutikker finnes overalt i landet. Figurene 7–9 viser lokaliseringkvotientene til de ulike bransjene i Sveio, kommunene i Haugesundsregionen⁴ og kommunene i Sunnhordland. Lokaliseringkvotienten regnes som andelen antall arbeidsplasser i bransjen utgjør av samlet sysselsetting i en kommune eller region, dividert med andelen bransjen utgjør av samlet sysselsetting i Norge. I figur 7 er eksempelvis bransjer med lokaliseringkvotient over 1, bransjer som Sveio har relativt mye av – sett opp mot

⁴ Haugesundsregionen tilsvarer SSBs inndeling av økonomiske regioner: Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord. Sunnhordland omfatter alle medlemmer av Samarbeidsrådet for Sunnhordland: Etne, Sveio, Bømlo, Stord, Fitjar, Tysnes, Kvinnherad, Austevoll. Haugalandetsregionen omfatter alle medlemmer av Haugalandet Vekst: Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord, Sveio og Etne.

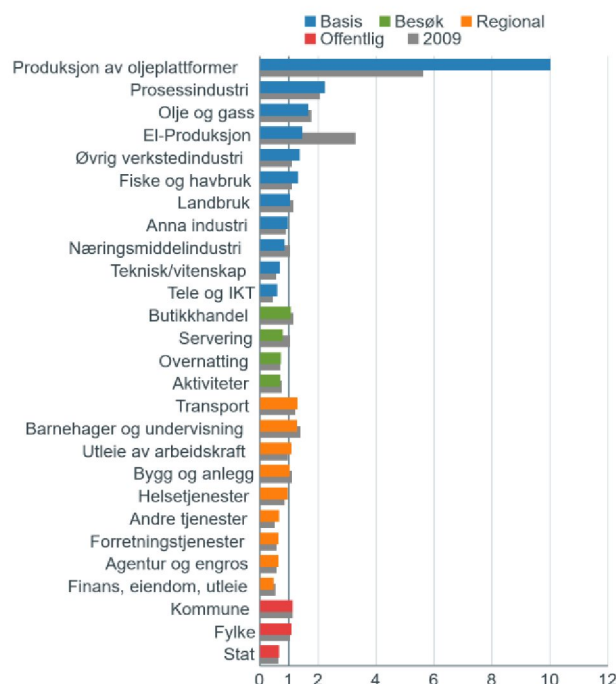
landet som helhet. Vi ser også se hvilken lokaliseringkvotient bransjen hadde i 2009 i de grå søylene.

Figur 7. Lokaliseringkvotienter i 2019 for ulike bransjer i Sveio sammenliknet med 2009.

Figur 8. Lokaliseringkvotienter i 2019 for ulike bransjer i Sunnhordland sammenliknet med 2009.

Figur 9. Lokaliseringskvotienter i 2019 for ulike bransjer i Haugesundregionen sammenliknet med 2009.

Av figur 7 ser vi at Sveio har spesielt mange arbeidsplasser i fiske og havbruk, og at denne sektoren har vokst mye siden 2009. Vi ser også at landbruk utgjør en viktig næring for kommunen relativt til landet som helhet. Utleie av arbeidskraft, barnehager og undervisning, bygg og anlegg samt kommunale arbeidsplasser er også bransjer som er store i Sveio relativt til landet som helhet.

Samlet sett er primærnæringene, og spesielt landbruket, langt viktigere i Sveio sammenlignet med kommunene i Haugesundsregionen og i Sunnhordland. I både Sunnhordland og Haugesundsregionen er det bransjen *produksjon av oljeplattformer* som er overrepresentert.

2.3.2 Arbeid med næringsutvikling i Sunnhordland og på Haugalandet

Når det gjelder arbeid med næringsutvikling, er Sveio med i Haugaland Vekst IKS. Kommunen kjøper også førstelinjetjenester innen næringsutvikling av Atheno AS – næringsutviklingselskapet i Sunnhordland – men er ikke medeier der. Haugaland vekst sin oppgave er å bidra til økt samhandling, attraktivitet og verdiskaping ved å tilrettelegge for regionalt samarbeid innen samfunns- og næringsutvikling. Viktige innsatsområder er nyskaping, kompetanse, infrastruktur og næringsliv. Arbeidet med nyskaping omfatter utvikling i eksisterende næringsliv og i offentlig sektor, samt etablering av flere nye bedrifter ved å støtte opp om oppstartsbedrifter og gründere. Når det gjelder kompetanse, er det søkelys på å tilfredsstille framtidige behov for kompetent arbeidskraft for kommuner og bedrifter i regionen. Det inkluderer bl.a. arbeid med langsiktig rekruttering og omdømmebygging for å få flere interessert i regionens næringsliv og arbeidsplasser. Dette dreier seg f.eks. om tiltak for å vise unge sammenhengen mellom skole og arbeidsliv og de mulighetene som ligger i både utdanningssystemet og yrkes- og arbeidslivet. Videre er

infrastruktur et viktig innsatsområde. Det vises i den forbindelse til at regionen er et knutepunkt på Vestlandet på grunn av samferdselssystemet E-39, E-134, flyplass og havnene. Denne infrastrukturen betjener lokale, regionale, nasjonale og internasjonale transportbehov, og flere, store og ledige næringsarealer gir potensial for mange næringsetableringer. Transport- og logistikk-systemet er viktige for bedriftenes konkurransevne og lønnsomhet, og både flyplass, veisystemer og havner krever et langsiktig arbeid for nasjonal prioritering av midler.

Haugalandet har sterke miljøer innenfor petromaritim næring, energi- og prosessindustri og større og mindre underleverandører. Regionen har også ledende industri og hjørnesteinsbedrifter som f.eks. Aibel i Haugesund, Hydro Aluminium på Karmøy, Kårstø prosessanlegg og smelteverket Eramet i Sauda. Videre har regionen en betydelig maritim klynge med flere store rederier i internasjonal målestokk. Her er også stor vekst av nye bedrifter innen marin næring med fiskeoppdrett, fôrflåter og merder. Fagmiljøet innen elektronikk, gass, og datateknologi omtales som et innovasjonsmiljø som har vært viktig for å fremme industriell nyskaping.

Haugalandet har relativt stor andel av arbeidsplassene i bransjer som prosessindustri, olje og gass, fiske og havbruk, el-produksjon, øvrig verkstedindustri og landbruk. Handelsnæringen er også stor. Haugaland vekst har nettopp utarbeidet *Veikart for vekst og utvikling* som forteller hva regionen skal satse på de neste fire årene for å få økt verdiskaping, flere arbeidsplasser, økt attraktivitet og sørge for videre utvikling. Veikartet legger føringer for kommunenes arbeid med næringsplaner, også for Sveio sin del.

I Sunnhordland har Atheno ansvar for å arbeide for å fremme nyskaping og økt innovasjon og verdiskaping i eksisterende og nye bedrifter. Atheno bistår Sveio kommune i arbeidet med næringsplanen, men forholder seg til føringer gitt i «Veikart for vekst og utvikling» for Haugalandetsregionen. Videre jobber Atheno med entreprenørskap i skolen og veiledning og rådgivning av gründere. Atheno er knutepunkt for industriklynga i Sunnhordland og leder en inkubator som har sitt utspring i industrien der. Industriklynga er et nettverk som har som mål å styrke næringslivet i regionen og medlemsbedriftenes innovasjons- og konkurransevne. Sunnhordland har et tungt industrimiljø innenfor offshore. Kværner Stord AS og Leirvik AS blir sammen med Wärtsilä Norway og Hydro Husnes omtalt som tungvektene i industrien i Sunnhordland. Mange bedrifter har sitt utspring i disse virksomhetene, og de har spesialisert seg på ulike nisjer innen offshore-næringen i bred forstand.

Havnæringene spiller en avgjørende rolle for verdiskaping og sysselsetting både på Haugalandet og i Sunnhordland. Haugalandet og Sunnhordland er en del av Maritimt Forum for Haugalandet og Sunnhordland. Maritimt Forum er en interesseorganisasjon som samler hele den norske maritime næringen. Maritimt Forum for Haugalandet og Sunnhordland har således søsterfora i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Ålesund, Trondheim og Narvik. Medlemsmassen i Maritimt forum for Haugalandet og Sunnhordland omfatter rederier, verft, maritime leverandører, maritime tjenesteytende virksomheter, maritime offentlige institusjoner og skoler samt flere av kommunene i regionen.

Med tanke på fylkestilhørighet for Sveio blir det i intervjuene pekt på at Sveio har næringsområder mot grensa til Haugesund, hvor det muligens kan være lettere å få til etableringer ved et fyl-

kesbytte. Det begrunnes med at det kan bli lettere å tenke utviklingen av bo- og arbeidsmarkedsregionen som helhet dersom fylkesgrensa blir borte. Haugalandet er større enn Sunnhordland, og utviklingspotensialet for Sveio blir sett som noe større i den retningen.

Med tanke på at viktige deler av næringslivet både i Sunnhordland og på Haugalandet har felles interesser, blir det fra enkelte aktører pekt på at en vurdering av fylkesgrensa for Sveio burde vært en del av en mer helhetlig vurdering av hvor grensa mellom Rogaland og Vestland bør gå. Noen gir uttrykk for at det hadde vært en fordel om Sunnhordland og Haugalandet hadde ligget i samme fylke. Regionene har per i dag felles interesser, men opplever til en viss grad å være utkanter i hvert sitt fylke.

En begrunnelse for å se mer helhetlig på fylkesgrensa, er at fylkesgrensa ikke bare er en utfordring for Sveio kommune, men også for Haugalandsregionen som helhet. Per i dag er både Etne og Sveio en del av Haugalandsregionen, men begge kommunene ligger i Vestland fylke. Det blir spesielt pekt på at det er en ulempe at Haugalandsregionen er delt, fordi man opplever at dette gir svekket tyngde for Haugalandsregionen opp mot andre regioner i Rogaland, samtidig som det er en ulempe å hele tiden måtte forholde seg til to ulike regionale forvaltningsnivå. Selv om det er tilbakemeldinger om at fylkeskommunene forsøker å legge til rette for smidige løsninger i grenseområdene, er det likevel kompliserende at regionen er delt på to fylkeskommuner.

Dersom vi kun ser på utfordringer for Sveio isolert, er det mange som peker på at det for kommunen vil være en fordel å tilhøre det fylket som kommunen i størst grad er en integrert del av. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon sier noe om dette.

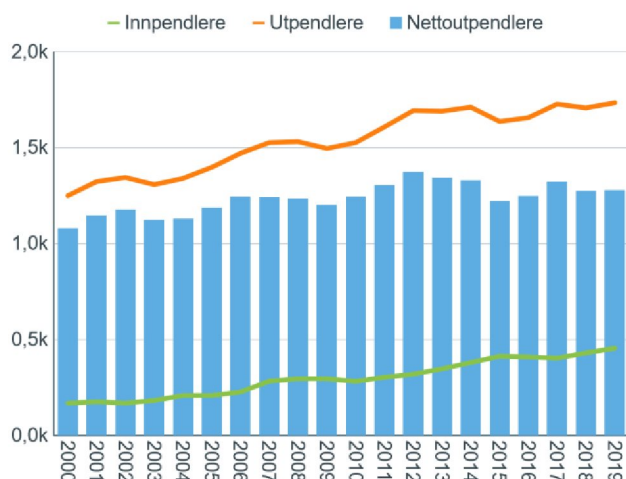
2.4 Pendling og bo- og arbeidsmarkedsintegrasjon

Pendlingsdata er av interesse for å kunne si noe om interaksjonen på tvers av kommune- og fylkesgrenser og hvorvidt og på hvilken måte kommunene inngår i funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner. Dette er av spesiell relevans med tanke på en eventuell endring av både kommune- og fylkesgrenser. Dersom kommunene utgjør et felles bo- og arbeidsmarked, tilsier dette at det kan være lettere å hente ut mulige gevinster gjennom å tilhøre samme fylke. Ved at bo- og arbeidsmarkedsregionene i størst mulig grad tilhører samme fylke, blir det lettere å drive helhetlig planleggings- og utviklingsarbeid på regionalt nivå. Det sier seg selv at ulik regional planlegging og forvaltning på tvers av funksjonelle områder gjør det vanskeligere å finne fram til gode helhetsløsninger.

Figur 10 viser utviklingen i antall innpendlere (grønn strek), utpendlere (rød strek) og nettoutpendling (blå søyler) mellom Sveio og nabokommunene fra 2000 til 2019.

Figur 10: Antall utpendlere, innpendlere og nettoppendling i Sveio.

Som det fremgår av figuren, har både utpendling og innpendling økt mye i perioden. Det tilsier at arbeidsmarkedsintegrasjonen mellom Sveio og nabokommunene har økt. I 2019 pendlet 1735 personer ut av kommunen og 456 personer inn til kommunen. De som bor i Sveio kommune, er altså i relativt stor grad avhengig av utviklingen i arbeidsmarkedet i nabokommunene.

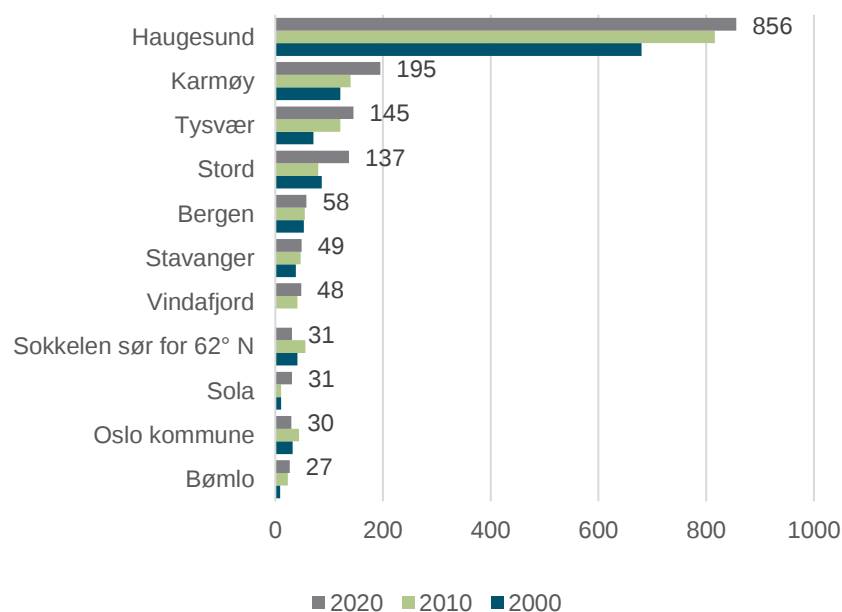
Tabell 1 viser pendlerstrømmene mellom kommunene i regionen.

Tabell 1: Sysselsetting etter bosted og arbeidssted.

	Arbeidskommune										
	Haugesund	Tysvær	Karmøy	Vindafjord	Etne	Sveio	Bømlo	Stord	Fitjar	Tysnes	Kvinnherad
Haugesund	11 714	1 029	2 586	264	26	203	51	108	1	4	15
Tysvær	1 540	2 270	645	267	6	43	9	23	0	0	0
Karmøy	4 916	712	11 637	218	9	57	23	33	0	9	6
Vindafjord	306	238	103	3 231	166	17	4	14	0	0	11
Etne	62	31	25	389	1 306	1	0	11	0	4	28
Sveio	856	145	195	48	6	1 055	27	137	2	6	1
Bømlo	99	10	28	10	1	35	4 277	623	25	7	8
Stord	194	33	76	35	11	52	280	7 314	169	32	33
Fitjar	28	6	10	5	0	8	20	472	819	5	2
Tysnes	5	0	6	1	1	3	4	66	5	948	24
Kvinnherad	35	9	14	18	32	0	24	178	4	36	5 270

Tabellen viser at det er mye pendling mellom Sveio og de øvrige kommunene på Haugalandet, men langt mindre til/fra kommunene i Sunnhordland. Vi kan også se at Haugesund og Karmøy er de klart største kommunene i antall sysselsatte og arbeidsplasser. Stord er tredje størst, men en god del mindre enn de to andre i samlet antall arbeidsplasser.

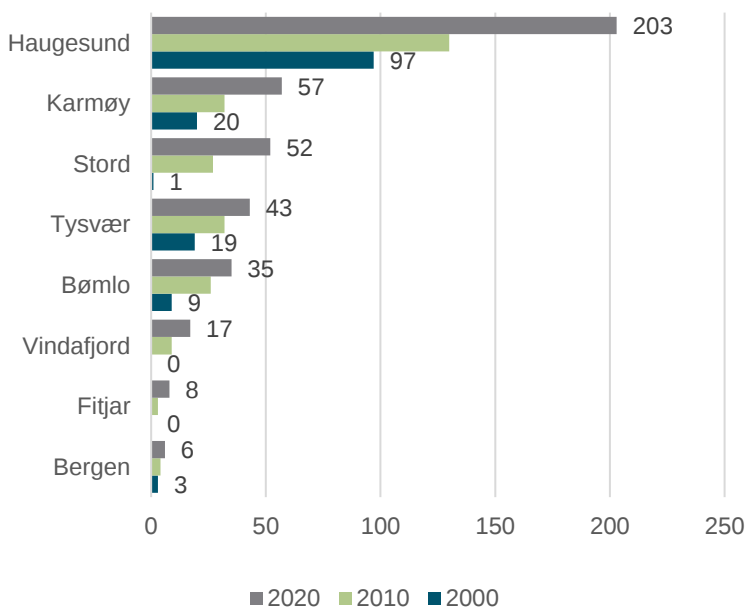
Figur 11 viser hvilke kommuner flest sveibuer pendlet til i 2020, samt hvor mye pendling det var til disse kommunene tilbake i 2010 og i 2000.

Figur 11. Antall personer som pendler til ulike kommuner fra Sveio. Kilde: SSB

Det er klart flest sveibuer som pendler til Haugesund. I 2020 dreide dette seg om 856 personer. Det er også en del som pendler til Karmøy (195), Stord (137) og Tysvær (145). En stor del av pendlingen går altså mot kommuner i Haugalandregionen (Haugesund, Karmøy, Tysvær og Vindafjord). Samlet sett er det en langt mindre andel som pendler til Sunnhordland. 137 pendler til Stord og 27 til Bømlo. Det er relativt få fra Sveio som pendler ut av disse regionene, selv om enkelte pendler både til Stavanger og Bergen. Av figuren kan vi også se hvordan utpendlingen har økt fra 2000 og 2010. Dette gjelder spesielt til Haugesund, Karmøy, Tysvær og Stord.

Figur 12 viser antall personer som pendler inn til Sveio fra andre kommuner.

Figur 12. Antall personer som pendler inn til Sveio.

Figuren viser at det er Haugesund som har flest innpendlere til Sveio. I 2020 var det 203 personer som pendlet fra Haugesund til Sveio. Antallet har økt fra 97 i 2000. Det er også noe innpendling fra andre kommuner på Haugalandet (Karmøy, Tysvær og Vindafjord). Fra Sunnhordland er det en viss innpendling fra Stord og Bømlo, og denne har vært økende. Innpendlingen til Sveio er likevel klart større fra kommuner på Haugalandet.

Oppsummert viser pendlingsmønsteret at pendlingen og arbeidsmarkedsintegrasjonen for Sveio sin del er betydelig større mot Hauglandet sammenliknet med Sunnhordland, og interaksjonen mot Hauglandet er økende. Som omtalt tidligere har befolkningsveksten vært størst i den sørlige delen av kommunen. Gjennom intervjuene blir det vist at det er attraktivt å bo i dette området fordi det er lettere å trekke veksler på arbeidsmarkedet i Haugesund-området.

2.5 Nærmere om landbruk

Vi har tidligere sett at landbruk er en viktig næring for Sveio. I 2020 var det 143 søkere om produksjonstilskudd i Sveio kommune.⁵ Etter det vi får opplyst fra kommunene, er det melk og storfeproduksjon, sau, gris og verpehøns som er de viktigste produksjonene. Det var i 2020 11 foretak som søkte produksjonstilskudd for melkeproduksjon. Det har derfor vært av interesse å få oversikt over hva et fylkesbytte vil ha å si for dem som driver landbruk i Sveio. Enkelte tilskuddsordninger i jordbruket har ulike satser for ulike deler av landet. Et hovedformål med de distriktsdifferensierte tilskuddene er å jevne ut inntekter knyttet til geografiske ulikheter i produksjonskostnader og inntektsmuligheter.

2.5.1 Soneinndeling for husdyrtilskuddet

Følgende husdyrslag har sonedifferensierte satser:

- avlsgris
- slaktegris
- verpehøne
- avlsdyr av ender, kalkuner og gjess
- rugeegg levert til rugeri

For husdyrtilskuddet er landet delt inn i tre geografiske områder:

- Jæren, inkluderer kommunene Sandnes (unntatt tidligere Forsand kommune), Stavanger (unntatt tidligere Finnøy kommune og Rennesøy kommune), Hå, Klepp, Time, Sola og Randaberg
- Nordland, Troms og Finnmark
- resten av landet

---

⁵ <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk>.

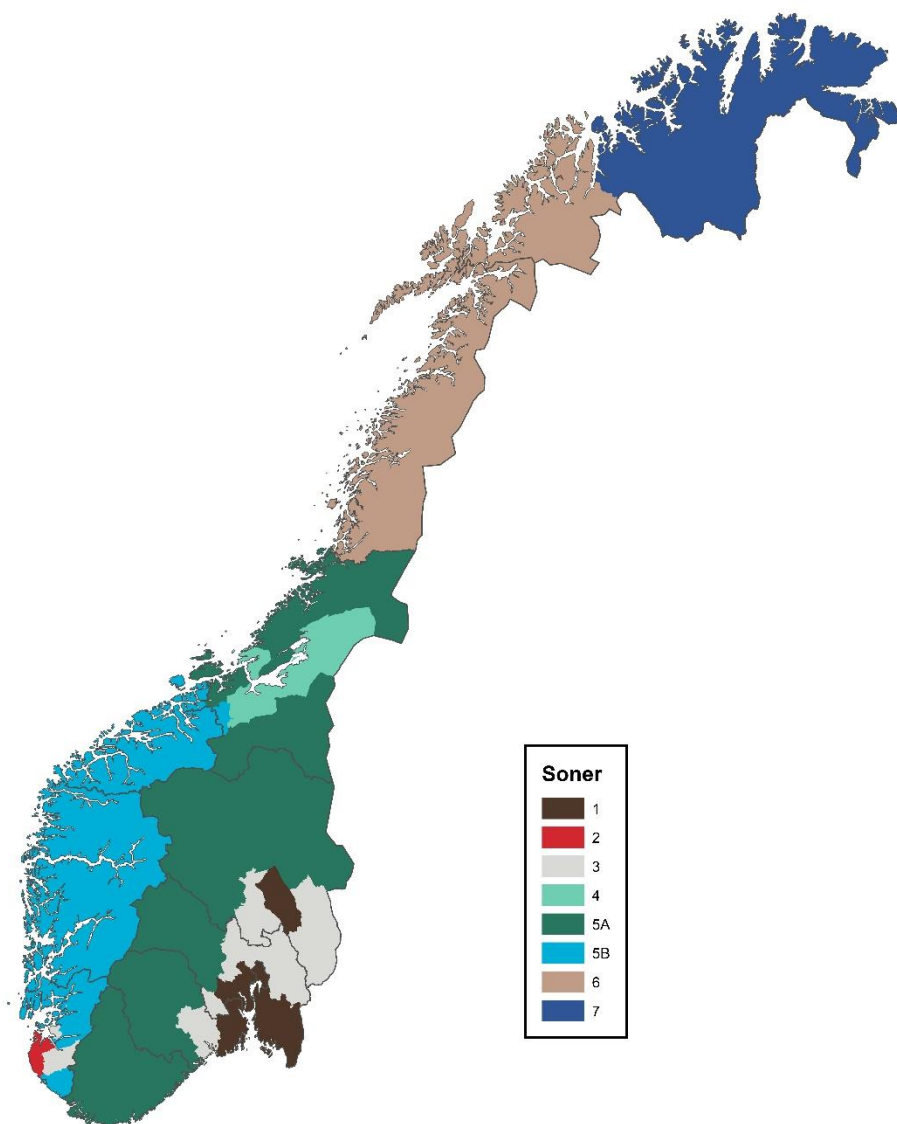
Det er driftssenterets plassering som avgjør hvilket geografisk område foretaket tilhører, og dermed hvilken sats tilskuddet skal beregnes ut ifra. Endret fylkestilhørighet for Sveio ser altså ikke ut til å berøre soneinndelingen for husdyrtilskuddet.

2.5.2 Arealtilskudd

Arealtilskudd gis etter den sone arealene er lokalisert i (jf. Figur 13). Det er flere andre tilskuddsordninger i produksjonstilskuddsordningen som bruker samme soneinndeling som arealtilskudd:

- Soner for distrikttilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker er lik soner for arealtilskudd, og gis etter den sone produksjonen av veksten har skjedd. Dersom foretaket har produksjon av samme vekst på areal i forskjellige soner, gis tilskudd etter den sonen hvor foretaket har størstedelen av sitt tilskuddsberettigede areal.
- Sonene for arealtilskuddet brukes også for driftstilskudd til melkeproduksjon og driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon. Tilskudd gis da etter den sone foretakets driftssenter er plassert i.

I og med at Sveio ligger i sone 5 B sammen med kommuner i Vestland og nabokommuner på Haugalandet, vil ikke et eventuelt fylkesbytte ha betydning for de tilskuddene som følger denne soneinndelingen.

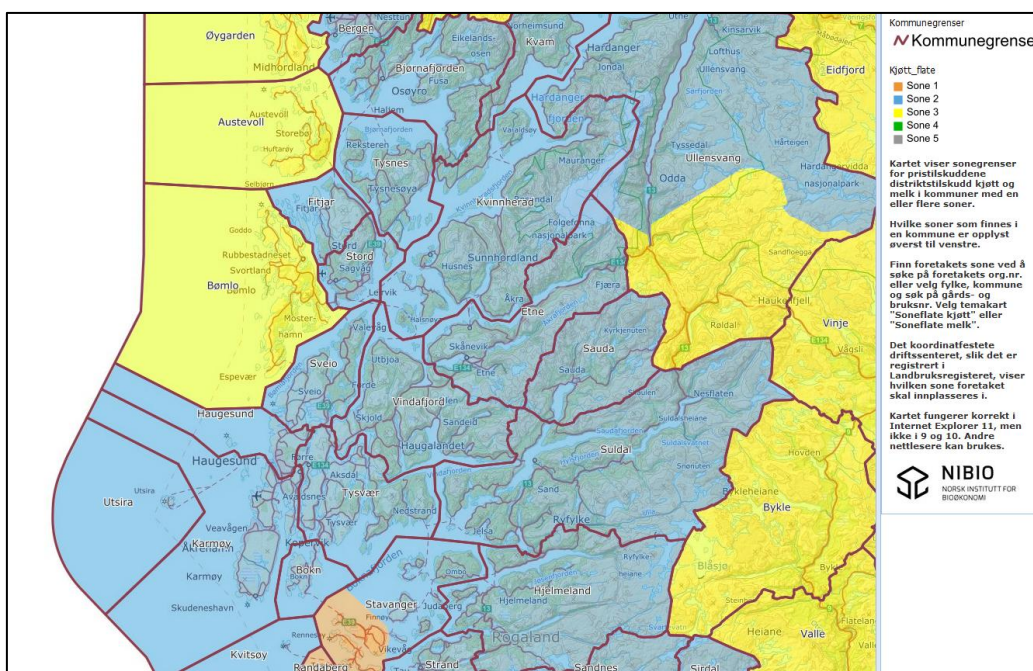

Figur 13 Soneinndeling for arealtilskudd. Hentet fra: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/kart-og-register/soner-for-arealtilskudd>.

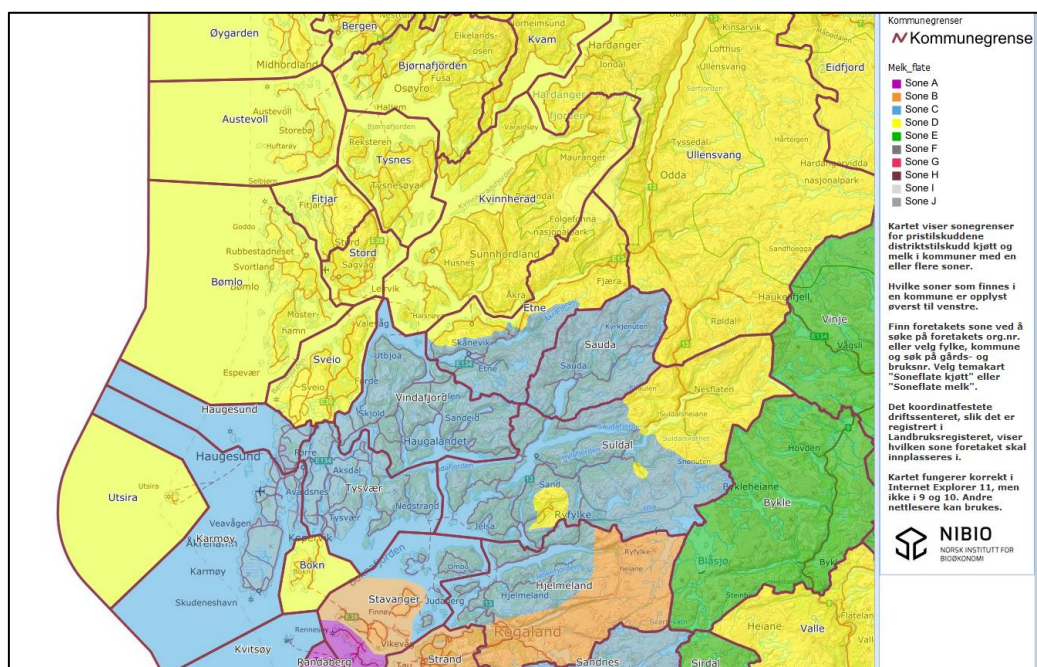
2.5.3 Pristilskudd for melk og kjøtt

Pristilskudd for melk og kjøtt omfatter i tillegg til et grunntilskudd, også et distriktstilskudd. Når det gjelder distriktstilskudd til kjøtt, ligger Sveio i sone 2 sammen med andre kommuner på Haugalandet. Når det gjelder distriktstilskudd til melk, ligger Sveio i sone D sammen med andre kommuner i Vestland, mens nabokommunene i Rogaland ligger i sone C. Høyere sone-nummer gir høyere sats, noe som innebærer at Sveio ville fått noe redusert distriktstilskudd på melk dersom de hadde hatt samme sats som nabokommunene i Rogaland. I jordbruksavtalen er det imidlertid for begge disse distriktstilskuddene slått fast at ved sammenslåing av hele

eller deler av fylker og/eller kommuner som har ulike tilskuddssoner, videreføres sonegrensene.⁶ Endring av fylkestilhørighet vil derfor heller ikke ha betydning for tilskuddssatsene, i hvert fall på kort sikt.

Figur 14 Soneregner for distriktspristilskudd til kjøtt. Hentet fra: <http://kart7.skogoglandskap.no/map/soneregner/>.

Figur 15 Soneregner for distriktspristilskudd til melk. Hentet fra: <http://kart7.skogoglandskap.no/map/soneregner/>.

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/ea041f8e28be41b2b61e22119b0d079e/jordbruksavtale-2020-2021.pdf>.

2.5.4 Pristilskudd egg

Det er også et eget distriktstilskudd for konsumegg fra verpehøne. Det er her en egen sats for Møre og Romsdal og Vestland og egen sats for Nordland og Troms og Finnmark. Ved et eventuelt fylkesbytte for Sveio kan dette distriktstilskuddet bli borte. Det står ingenting i jordbruksavtalen om at kommuner beholder soneinndeling ved endring av kommune eller fylkesgrenser.

2.5.5 Melkekvoter

Melkeproduksjonen er regulert gjennom en kvoteordning som skal sikre at produksjon av ku- og geitemelk er tilpasset behovet i markedet, og ivaretar distrikts- og strukturhensyn.

Produksjonsregionene setter en geografisk ramme for hvor melkeproduksjon kan foregå. Hvis du selger, kjøper eller disponerer bort kvote, kan dette bare gjøres innen den produksjonsregionen grunnkvoten tilhører. Følgende produksjonsregioner er definert for kumelk

- Oslo og tidligere Akershus fylke
- Tidligere Østfold og Vestfold fylke
- Tidligere Hedmark fylke
- Tidligere Oppland fylke
- Tidligere Buskerud fylke
- Tidligere Telemark fylke
- Agder
- Rogaland
- Vestland
- Møre og Romsdal
- Trøndelag
- Tidligere Nordland fylke
- Tidligere Troms fylke
- Tidligere Finnmark fylke

Følgende produksjonsregioner for geitemelk

- Nord-Norge (Troms og Finnmark og Nordland)
- Sør-Norge

Ved et eventuelt fylkesbytte vil Sveio med all sannsynlighet skifte produksjonsregion. Prisene for kjøp og leie av melkekvoter varierer mellom produksjonsregionene. Flere av våre informanter mener prisene vil øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Dette vil da være en fordel for de som ønsker å selge, men en ulempe for de som ønsker å kjøpe. Etter det vi har fått opplyst, finnes det ikke tilgjengelig offentlig statistikk når det gjelder priser på kjøp og salg av melkekvoter. I henhold til [Melkekvoter.no](https://www.melkekvoter.no) ligger snittprisen for kjøp av melkekvoter i Vestland på 13,50 kr/l i 2021, mens den i Rogaland ligger på 20,05. Disse tallene bekrefter at prisene er høyere i Rogaland. Det samme gjelder priser på leie av kvoter, som kan være vel så aktuelt for Sveio sin del. Det vil være en fordel for bønder som ønsker å leie ut sine

kvoter, da det sannsynligvis vil være stor etterspørsel etter leie av melkekvoter sørover i Rogaland.

2.5.6 Investerings- og bedriftsutviklingsmidler (IBU-midlene)

Fylkeskommunene har fra 2020 overtatt oppdragsansvaret for investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU-midlene). IBU-midlene er det viktigste økonomiske virkemiddelet til Landbruks- og matdepartementet for å nå målet om næringsutvikling i, og i tilknytning til landbruket. Innenfor rammer fastsatt ved jordbruksoppgjøret, statsbudsjettet og regionale bygdeutviklingsprogram kan midler til investering og bedriftsutvikling gis til eier av landbrukseiendom eller registrert foretak som støtte til investeringer i forbindelse med etablering, oppgraderinger og modernisering av driftsapparatet, eller til utvikling av landbruksbaserte næringer.⁷ Det kan også gis tilskudd til annen person med særlig tilknytning til landbrukseiendommen dersom tilskuddet gis til utvikling av andre landbruksbaserte næringer.

I 2020 var det gjennom ordningen bevilget om lag 645 millioner kroner til ulike prosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet. Av dette gikk 473 millioner kroner til investeringer innen tradisjonelt landbruk, 98 millioner kroner til andre landbruksbaserte næringer og 73 millioner kroner var øremerket prosjekt innen frukt og grønt.⁸

Det er fylkesvise prioriteringer på bruken av midlene. I Rogaland prioriteres følgende områder i 2021:

- Ombygging fra båsfjøs til løsdrift i melkeproduksjonen for mindre bruk opp til 30 liggebåser. Ekstra tilskudd til fjøs bygget i tre opprettholdes.
- Generasjonsskifte for de som er under 35 år, og som har planer om mindre investering inntil 1 500 000 kroner. Her vurderes søknadene litt bredere, men innenfor nasjonal policy. Det viktigste i disse sakene er vurderingen av hvorvidt planlagt produksjon står godt i forhold til gårdens tilgjengelige ressurser – med spesiell vekt på god utnyttelse av beite. Gode planer fremover og profesjonalitet blir vektlagt.
- Gjødsellager og grovforlager (plan- og tårnsiloer) hvor målet er redusert plastforbruk.
- Landbruksbaserte næringer/tilleggsnæringer – fokus på prosjekter innen lokalmat og landbruksbasert reiseliv, samt kombinasjon av disse. Prosjekter med størst verdiskapings- og vekstpotensial vil bli prioritert. Det er mulig å få støtte til ideavklaring for de største investeringsprosjektene.
- Frukt, grønt og veksthusnæringen har særlig prioritet nasjonalt, og det er derfor øremerkede midler på landsplan til disse. Her prioriteres både lager- og sorteringsanlegg, vanningsanlegg og teknisk utstyr som lysanlegg og renseanlegg i drivhus, samt investeringsstøtte til frukt- og bærplantasjer og lignende. Det er også satt av en mindre pott til småskalaproduksjon av frukt og grønt for de som ikke har leveringsavtaler og kan omsette varene i egne kanaler (rekoringer, gårdsbutikker, internettsalg og så videre).

---

⁷ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-19-1816>.

⁸ <https://www.innovasjon Norge.no/no/tjenester/landbruk/midler-til-investering-og-bedriftsutvikling-i-landbruket-2020/>.

Vestland har følgende områder på prioriteringslista i 2021:

- **Tradisjonelt landbruk**
  - Prosjekt med mål om å hente vesentlige deler av inntekt og sysselsetting fra gården
  - Prosjekt hvor det er samsvar mellom gården sine egne areal, lokalisering av de disponible arealene, kvotegrunnlag og omfanget av investeringen
  - Overgang fra båsfjøs til lausdrift innen melkeproduksjonen
  - Investeringer i anledning generasjonsskifte
  - Alle typer prosjekt i grøntsektoren
  - Økologisk produksjon
- **Bygdenæring**
  - Prosjekt hvor målet er å etablere tilleggsnæring til tradisjonelt landbruk slik at disse til sammen gir tilfredsstillende sysselsetting og inntekt på gården
  - Mat og drikke med lokal identitet
  - Landbruksbasert reiseliv med et visst omfang og i kombinasjon med aktivitetsbaserte opplevelser
  - Inn på tunet

Det virker som det i Vestland er noe større fokus på tilleggsnæringer. Gjennom intervjuene blir det også gitt uttrykk for at Vestland har større innslag av små og mellomstore bruk, mens landbruket i Rogaland er preget av større bruk med høyintensiv produksjon. Det blir også kommentert at man i Rogaland har vært mer spisset i prioriteringene, og at mye midler har gått til å fornye driftsapparatet knyttet til melkeproduksjon.

Tabell 2 viser den fylkesvise fordelingen av IBU-midler. Vi ser at Vestland fikk i overkant av 96 mill. kr, mens Rogaland fikk i overkant av 56 mill. kr. Det er vanskelig å gi noen eksakt vurdering av hva slags betydning et eventuelt fylkesbytte vil ha å si for Sveio. Vestland er et større fylke og har flere bruk i drift. I Vestland var det 5853 søkere om produksjonstilskudd i 2020, mens det i Rogaland var 4056. Dersom vi ser på tildelingen per søker om produksjonstilskudd, er den noe høyere i Vestland enn i Rogaland. Samtidig må man også forvente at ramma for investeringsmidler i Rogaland vil øke som følge av et fylkesbytte.

Sannsynligvis vil aktivitetsnivået i landbruket og investeringsbehovet ha større betydning for konkurransen om midlene. Gjennom intervjuene har vi fått tilbakemeldinger om at det i Rogaland er et stort, aktivt og utviklingsorientert landbruksmiljø, noe som også innebærer at konkurransen om utviklingsmidlene er hard. Det virker som tilleggsnæringer ikke er like høyt prioritert her. Det kan således tenkes at konkurransen om midlene blir hardere dersom Sveio blir en del av Rogaland. Ifølge Innovasjon Norge sin statusrapport per 1. mars 2021 var det også i Hordaland rekordstor søknad på investeringsstøtte til alle husdyrproduksjoner, og ramma til bygdnæring/tilleggsnæringer var langt på vei disponert. Mange søknader får dermed avslag.⁹

---

⁹ <https://www.innovasjon Norge.no/no/tjenester/landbruk/finansiering-for-landbruket/regionale-prioriteringer-for-landbruksmidler/>

Tabell 2 Fylkesvis fordeling av IBU-midler, ekskl. tapsavsetning til risikolån.

Fylke	Tradisjonelt jord- og hagebruk	Øymerka frukt og grønt	Andre landbruksbaserte næringer	Sum
Viken og Oslo	57 680 668	11 357 500	17 962 500	87 000 668
Innlandet	80 807 317	3 941 500	21 154 340	105 903 157
Vestfold og Telemark	28 322 300	16 465 500	4 583 500	49 371 300
Agder	24 933 000	2 708 000	7 742 500	35 383 500
Rogaland	36 225 000	11 480 000	8 520 000	56 225 000
Vestland	71 448 000	17 847 000	6 756 500	96 051 500
Møre og Romsdal	36 324 000	2 645 000	2 875 000	41 844 000
Trøndelag	68 472 000	6 238 000	8 767 250	83 477 250
Nordland	31 275 400	626 500	9 714 150	41 616 050
Troms og Finnmark	37 445 104	0	10 088 000	47 533 104
Sum	472 932 789	73 309 000	98 163 740	644 405 529

2.5.7 Koblinger mot landbruksfaglige miljøer

Etter det vi har fått opplyst, er landbruket i Sveio koblet opp mot landbruksfaglige miljøer i Rogaland, f.eks. Mattilsynet Haugalandet og Norsk Landbruksrådgivning Rogaland. Norsk Landbruksrådgivning Rogaland er en medlemseid organisasjon som driver rådgivning, utvikling, forsøksarbeid, servicetjenester og informasjonsarbeid i hele Rogaland samt Sveio og Etne på Haugalandet. Etter de vi forstår, er landbruket i Sveio også tilknyttet «foredlingsindustrien» i Rogaland. Dette gjelder blant annet slakterier og meierier.

2.6 Oppsummering samfunnsutvikling

Lokal samfunnsutvikling handler om å arbeide for å utvikle en kommune eller region som sted å bo, arbeide og leve. Arbeid med samfunnsutvikling handler om å gjøre flere ting, ofte samtidig. Alt henger sammen med alt. Samfunnsutviklingsbegrepet favner med andre ord mange ulike fagområder. I denne sammenheng handler det særlig om hvor integrert Sveio er i tilhørende bo- og arbeidsmarkedsregioner, og hvor innbyggerne har sterkest identitet og tilhørighet, planer for utvikling av bo- og arbeidsmarkedsregionen Sveio er en del av, og hvorvidt et fylkesskifte vil kunne påvirke Sveio sine muligheter til å drive samfunnsutvikling.

Sveio har hatt god vekst i folketallet de siste tiårene, og langt sterkere vekst enn både Norge og resten av Vestland fylke. Størst har veksten og byggeaktiviteten vært i de sørlige delene av kommunen. Det henger trolig sammen med at det her er kortest pendleravstander til arbeidsmarkedet i Haugesund-området.

Sveio har hatt nokså god arbeidsplassvekst i privat sektor i kommunen den siste snaue tveårsperioden sett under ett. Etter 2016 har imidlertid utviklingen vært svakere. Samlet sett er primærnæringene, og spesielt landbruket, langt viktigere i Sveio sammenlignet med kommunene i Haugesundsregionen og i Sunnhordland. Men der det innen fiske og havbruk har vært en sterk økning i antall arbeidsplasser i kommunen siden 2009, har det i landbruket vært en nedgang i antall arbeidsplasser de siste årene.

Når det gjelder arbeid med næringsutvikling, er Sveio med i både Haugaland vekst på Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Atheno er næringsutviklingsselskapet i Sunnhordland, og Sveio kjøper også førstelinjetjenester innen næringsutvikling fra dette selskapet. Pendlingen og arbeidsmarkedsintegrasjon for Sveio sin del er betydelig større mot Haugalandet enn mot Sunnhordland. Integrasjonen mot Haugalandet er dessuten økende. Slik sett kan et fylkeskifte positivt påvirke forutsetningene for framtidig samfunns- og næringsutvikling i Haugalandregionen – den regionen Sveio i størst grad er en integrert del av.

I de nordligste delene av kommunen er det større tilknytning til Sunnhordland. Trekantsambandet har forkortet reisetiden nordover slik at det for noen er mer naturlig å bruke Stord som handelscenter. Det er også en viss pendling i retning Stord, og identitetsmessig har vi fått tilbakemeldinger om at det i de nordlige delene av kommunen er en større andel som føler tilhørighet til Sunnhordland. I den grad et eventuelt fylkesbytte bidrar til å skape geografisk uenighet innad i Sveio kommune, kan det være uheldig for det interne utviklingsarbeidet i kommunen.

Selv om Sveio skifter fylke, vil ikke det fullt ut løse utfordringer med at Haugalandregionen er delt mellom to fylker. Etne vil fortsatt være en del av Vestland fylke. Enkelte mener derfor at det er behov for å se mer helhetlig på fylkesgrensa mellom Vestland og Rogaland. Mange gir uttrykk for at de helst hadde sett at både Haugalandregionen og Sunnhordland lå i samme fylke fordi disse regionene har sterke fellesinteresser, og fordi det er behov for bedre samarbeid og koordinering på tvers av disse regionene.

Landbruk

Når det gjelder konsekvenser av et fylkesbytte for tilgangen til virkemidler og tilskudd til næringsutvikling, er det først og fremst landbruksektoren som har vært mest aktuell. Her ser ikke et fylkesskifte ut til å berøre soneinndeling for husdyrtilskudd, tilskuddene som følger soneinndelingen for arealtilskudd, eller tilskuddssatsene for distriktspristilskuddene til kjøtt og melk.

Ved et eventuelt fylkesbytte kan imidlertid distriktsstilskuddet for konsumegg fra verpehøne bli borte. Videre vil prisene for kjøp og leie av melkekvoter dessuten trolig øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Dette vil være fordelaktig for de som ønsker å selge eller leie ut sine kvoter, men en ulempe for de som ønsker å kjøpe.

Det er vanskelig å gi noen eksakt vurdering av hvorvidt et fylkesbytte vil få positive eller negative konsekvenser for bøndene i Sveio sine muligheter for å få tilgang på IBU-midler. Det er imidlertid naturlig å forvente at konkurransen om iallfall enkelte av midlene blir hardere dersom Sveio blir en del av Rogaland – grunnet flere søkere og sterke aktører.

Et argument for å skifte fylke, er at Sveio alt er koblet opp mot landbruksfaglige miljøer i Rogaland. Etter de vi forstår, er landbruket i Sveio også tilknyttet «foredlingsindustrien» i Rogaland. Dette gjelder blant annet slakterier og meierier.

3. Fylkeskommunal politikk og tjenester

3.1 Demokrati/politikk

3.1.1 Vestland fylkeskommune

Sogn og Fjordane og Hordaland ble slått sammen til Vestland fylkeskommune fra 1.1.2020. Det vil si at driften formelt startet fra dette tidspunktet. Det første fylkestingsvalget til Vestland var 9. september 2019. Fylkestinget har 65 medlemmer. Partifordelingen er som følger:

- Arbeiderpartiet (A) har 14 representanter
- Høyre (H) har 12 representanter
- Senterpartiet (Sp) har 10 representanter
- Folkeaksjonen Nei til mer bompenger (FNB) har 6 representanter
- Fremskrittspartiet (Frp) har 6 representanter
- Miljøpartiet De Grønne (MDG) har 5 representanter
- Sosialistisk Venstreparti (SV) har 4 representanter
- Kristelig Folkeparti (KrF) har 3 representanter
- Venstre (V) har 2 representanter
- Rødt (R) har 2 representanter
- Pensjonistpartiet (PP) har 1 representant

Tre av de seks representantene for Folkeaksjonen Nei til mer bompenger brøt i desember 2020 ut av partiet og ble uavhengige. Fylkesordfører kommer fra Senterpartiet og leder en rød-grønn samarbeidskonstellasjon bestående av SP, AP, KrF, Venstre, MDG og SV. Det er ingen fra Sveio som er med i fylkestinget i inneværende periode.

Fylkesutvalget er arbeidsutvalget til fylkestinget, de forbereder saker og kommer med innstillinger til fylkestinget. Fylkesutvalget har 17 medlemmer. Finansutvalget har det politiske ansvaret for budsjett-prosessen. Finansutvalget utarbeider fremlegg til årsbudsjett og økonomiplan for Vestland fylkeskommune.

Noe av utgangspunktet for politikerne i Sveio for å vurdere fylkesbytte er at noen opplever at man etter fylkessammenslåingen har blitt enda mer utkant i nye Vestland sammenliknet med gamle Hordaland. Spesielt var det misnøye med at Hordfast i utgangspunktet ikke ble prioritert av fylket i *Nasjonal transportplan*. Dette var et ønske kommunene i Sunnhordland sto samlet om.

Når det gjaldt Hordfast, var situasjonen slik at fylkesutvalget ikke prioriterte Hordfast i sin første innstilling til fylkestinget. Det utløste en dramatisk og en politisk dynamikk som gjorde at fylkestinget endte med å innstille Hordfast på andreprioritet etter E 16/Voss med både vei- og baneutbygging samt rassikring. Hordfast-prosjektet omfatter ny bro over Bjørnafjorden og ny

vei over Tysnes og Reksteren. Prosjektet erstatter dagens ferje over fjorden. Med Rogfast og Hordfast utbygd blir det ferjefritt mellom Stavanger og Bergen. Reisetiden vil dermed reduseres med om lag to timer mellom byene. Nylig ble begge disse prosjektene vedtatt startet i første periode av Nasjonal transportplan. Politisk ledelse i fylkeskommunen er svært fornøyd med at man klarte å få uttelling for begge disse prosjektene, og opplever at en i kommunene i Sunnhordland er fornøyde med resultatet.

Ellers blir det fra Vestland fylkeskommune pekt på at man i forbindelse med etableringen av Vestland fylkeskommune har tatt en fot i bakken for å definere fylkeskommunens rolle og fokus. Her blir det pekt på at utviklingsplanen for Vestland danner det «politiske grunnlaget» for arbeidet i det nye fylket, og at denne planen har hatt god oppslutning i alle kommunene. Utviklingsplanen fungerer som planprogram (regional planstrategi) og setter retningen på utviklingen av fylkeskommunen og fylket de neste fire årene. Utviklingsplanen slår fast at det er gode lokal-samfunn som er grunnlaget for gode liv og vekst og utvikling i hele fylket, og det blir vist til at den nye fylkeskommunen har et likeverdig søkelys på regionene i det nye fylket – og at Sunnhordland er en av disse.

Fra fylkeskommunens side blir det fra både politisk og administrativ ledelse understreket at man ønsker å være tett på kommunene, og man ønsker å være en god medspiller. Det blir gitt uttrykk for at man aktivt arbeider med å vri den fylkeskommunale organisasjonen over i en medspillerrolle og mer støttende posisjon overfor kommunene. Politisk har man startet med digitale ordførermøter en gang i måneden. Disse møtene begynte med koronasaker, der tematikken bl.a. var sysselsetting og krisepakker i arbeidslivet og tiltak knyttet til kultur og frivillighet. Etter hvert har ordførermøtene blitt utvidet til også å ta opp ting som gjelder fylkeskommunen sine tjenester, f.eks. skoleskyss, fylkesvei og annet som fylkeskommunen kan bistå med. Etter det vi forstår, er disse samarbeidsmøtene blitt en viktig politisk dialogarena som er kommet for å bli.

Når det gjelder Sveio sin situasjon spesifikt, blir det fra fylkeskommunens side gitt uttrykk for at man er bevisst Sveio sin beliggenhet, at kommunen er del av Haugesund sin bo- og arbeidsmarkedsregion, og at Vestland har en inviterende holdning til forsterket samarbeid om grenseoverskridende utfordringer mellom Sunnhordland og Haugalandetsregionen. Det blir vist til at det foreligger en felles regional areal- og transportplan for Haugalandet, som ble vedtatt i forrige periode både av fylkestinget Hordaland og Rogaland, og at det nå er behov for å gå nærmere inn i disse planene.

3.1.2 Rogaland fylkeskommune

Fylkestinget består av 47 representanter i valgperioden 2019–2023.

- Arbeiderpartiet (A) har 11 representanter
- Høyre (H) har 11 representanter
- Senterpartiet (Sp) har 5 representanter
- Folkeaksjonen Nei til mer bompenger (FNB) har 3 representanter
- Fremskrittspartiet (Frp) har 6 representanter
- Miljøpartiet De Grønne (MDG) har 3 representanter
- Sosialistisk Venstreparti (SV) har 2 representanter

- Kristelig Folkeparti (KrF) har 4 representanter
- Venstre (V) har 1 representant
- Rødt (R) har 1 representant

Fylkesutvalget er fylkestingets arbeidsutvalg. Fylkesutvalget har 15 representanter som samles 12 ganger i året. Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre danner en flertallskonstellasjon. Arbeiderpartiet har ordfører, og varaordfører kommer fra Senterpartiet.

Dersom vi sammenligner med Vestland, styres begge fylkeskommunen i innværende periode av en rød-grønn samarbeidskonstellasjon. Det er flere representanter i fylkestinget i Vestland sammenlignet med Rogaland. Det er ikke dermed sagt at den politiske representasjonen er vesentlig bedre. Vestland er også et større fylke med flere kommuner og flere innbyggere.

Det sentrale spørsmålet når det gjelder demokrati, er om Sveio vil få større påvirkningskraft på saker som kommunen er opptatt, ved et eventuelt fylkesbytte. Som tidligere nevnt er det politikere i Sveio som føler at man med etableringen av Vestland har blitt enda mer utkant i det nye fylket sammenlignet med når man var en del av gamle Hordaland.

Gjennom intervjuene blir det pekt på at det er Haugesund som er regionsenteret for Sveio, og at det er mot Haugesund mesteparten av interaksjonen og arbeidspendlingen foregår. Det blir pekt på at mesteparten av de overordna samfunnsfunksjoner går sørover, bl.a. skole, domstol, politi, sykehus og videregående skole. Det store flertallet av ungdommene går på videregående skole i Haugesund. Sveio er også en del av *Regional plan for areal og transport på Haugalandet*. Planen skal legge til rette for vekst og utvikling og bidra til at Haugalandet framstår som en attraktiv region for både innbyggere og næringsliv. I henhold til planen skal kvaliteter som variert boligmarked, attraktive tettstedssentre og god tilgjengelighet videreutvikles, samtidig som fokus på nærhet, miljø og samhandling i regionen styrkes. Planen slår fast at Haugesund er det funksjonelle sentrum for hele regionen. I og med at Sveio er knyttet sørover mot Haugalandet, og mye av det interkommunale samarbeidet også går i den retningen, er det mange som ser det som en demokratisk fordel å være en del av det fylket som kommunen funksjonelt er del av. Sveios utvikling er avhengig av hvordan det går med utviklingen blant resten av kommunene på Haugalandet, men har ikke mulighet for å påvirke utviklingen gjennom representative demokratiske kanaler. For innbyggere i Sveio er det, gjennom representative demokratiske valg, politikerne i Vestland fylkeskommune som må stilles til ansvar for utviklingen på Haugalandet. Det er grunn til å anta at politikerne i Vestland ikke ivrer like mye for utviklingen på Haugalandet sammenlignet med politikerne i Rogaland. Gjennom intervjuene blir det pekt på at Sveio har større fellesinteresser med kommuner sørover når det gjelder samferdsel og kommunikasjon. Dersom Sveio er en del av Rogaland, vil man automatisk unngå soneproblematikken som gjør at bussbillettene sørover til Haugesund blir dyrere som følge av kryssing av fylkesgrensen. Det blir også pekt på at Sveio har felles interesser når det gjelder Europavei 134 over Haukeli. Politikere i Vestland er i større grad opptatt av veiforbindelsene over Hardangervidda og Hemsedal.

I Rogaland er flere fylkeskommunale administrative tjenester lokalisert i Haugesund. Det gjelder:

- Samferdselsavdeling

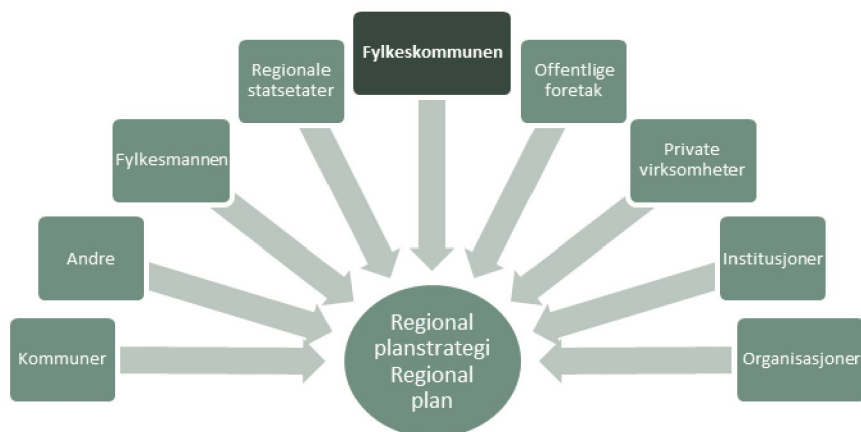
- Fag- og yrkesopplæring Haugesund
- PPT-avdeling Haugesund
- Voksenopplæring

Det innebærer at man forvaltningsmessig vil sitte tettere på disse tjenestene dersom Sveio blir en del av Rogaland. Det vil være lettere å drive planlegging og utviklingsarbeid når man både politisk og administrativt tilhører det fylket som kommunen mer funksjonelt er en del av.

På Haugalandet er det en oppfatning av at fylkeskommunen ser for lite nordover og har for mye fokus sørover på områdene rundt Stavanger og Sandnes. Flere mener i den forbindelse at et fylkesbytte vil gi Haugalandsregionen økt tyngde, og at Sveio som en del av Rogaland i større grad vil være med å bygge den regionen som kommunen naturlig er en del av. For at Haugalandet skal få gjennomslag, blir det sett som viktig at regionen er samlet og har tyngde. For Sveio vil det også være en fordel om Haugalandsregionen får styrket sin posisjon i Rogaland, og at Haugesund får styrket sin attraktivitet og tyngde som regionsenter.

3.2 Regional planlegging

Fylkesplaner ble innført i 1973, mens regional planlegging kom inn i plan- og bygningsloven (heretter forkortet PBL) i 1979 (Singsaas, 2016). Begrunnelsen var at man skulle legge til rette for samordning mellom sektorer, områder og kommuner, noe også forarbeidene til dagens PBL uttrykker klart at loven skal ha som hensikt.¹⁰ Dette betyr i praksis at fylkeskommunenes rolle som samfunnsutvikler er klart og tydelig forankret i PBL, samtidig som det regionale plansystemet er ment å være det verktøyet som skal gripe sektor- og grenseoverskridende utfordringer innad i fylkene – og danne en felles arena for samordning av sektorer og interesser.

Figur 16 Hovedtyper av aktører i regional planlegging

¹⁰ NOU 2001: 7, NOU 2003: 14 og Ot. Prop. Nr 32 (2007-2008)

Intensjonen er at regionale planprosesser skal fungere som et møtepunkt i forvaltningen, slik at det regionale plannivået danner et felles grunnlag for både statlig, regional og lokal gjennomføring. Regional planlegging er med andre ord viktig for å kunne oppnå prioriterte samfunns mål, basert på en felles regional forståelse av utfordringer og mulige løsninger (Hagen et al., 2018).

Regionale planer skal ha en samordnende funksjon for samfunnsutviklingen i fylket, og kan gjelde for hele fylket, for deler av fylket, eller for bestemte samfunnsoppgaver og tema.

Selv om Sveio ligger i Vestland fylke, er kommunen en del av planområdet for *Regional plan for areal og transport for Haugalandet*. Etne er den andre kommunen i Vestland som er omfattet av planen. Øvrige kommuner i planområdet er Haugesund, Karmøy, Tysvær, Utsira, Bokn, Vindafjord og Sauda i Rogaland fylke. Planen er utarbeidet og vedtatt av både Rogaland og Hordaland fylkeskommuner. Planen legger felles og langsiktige rammer for arealutvikling og transportutvikling i regionen.

I tillegg er Sveio en del av planområdet for *Regional plan for attraktive senter i Hordaland*. Den viser hvordan kommunal planlegging kan bidra til å skape attraktive sentrumsområder. Planen drøfter bl.a. hvilke tjenester, arbeidsplasser og fritidstilbud som kan lokaliseres til sentrene, og lokalisering og dimensjonering av nye handelstilbud. I *Regional plan for attraktive senter i Hordaland* heter det at kommunene lengst sør i fylket, Etne og Sveio, i stor grad vil trekkes mot tjenester i Haugesund som regionalt senter. Flere informanter påpeker for øvrig at det har vært flere saker hvor føringer i denne planen kommer i konflikt med *Regional plan for areal og transport på Haugalandet* når det gjelder areal- og sentrumsutvikling. Samtidig heter det i *Regional plan for attraktive senter i Hordaland* at Sveio «sokner» til Haugesund som regionsenter, istedenfor nordover til Leirvik på Stord. Det kan i seg selv ses på som et uttrykk for hvor integrert Sveio er med resten av Haugalandet, og betydningen av Haugesund som regionsenter for Etne og Sveio lengst sør i fylket.

Andre sentrale regionale planar for Sveio, er:

- Regional plan for folkehelse - 2014–2026
- Klimaplan for Hordaland 2014–2030
- Regional kulturplan for Hordaland 2015–2025
- Regional kystsoneplan for Sunnhordland og ytre Hardanger
- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft
- Regional transportplan for Hordaland 2018–2029
- Klimaplan for Hordaland 2014–2030
- Regional plan for vassregion Hordaland

Samtidig er Vestland en ny fylkeskommune som skal utarbeide en rekke nye planer, finne sin rolle og gode samhandlingsmønstre ovenfor både enkeltkommuner og kommuneregionene i fylket. Med *Utviklingsplan for Vestland 2020–2024*. *Regional planstrategi* har politikerne i Vestland vedtatt hovedmål for den langsiktige samfunnsutviklingen i fylket, vedtatt hvilke planer og strategier som skal utarbeides, og rekkefølgen for planarbeidet (Vestland fylkeskommune, 2020b). Hovedmålene er som følger:

- Mål 1: Vestland som det leiande verdiskapingsfylket og nasjonal pådrivar for eit regionalisert og desentralisert Noreg

- Mål 2: Klima og miljø som premiss for samfunnsutvikling
- Mål 3: Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland
- Mål 4: Like moglegheiter til å delta i verdiskaping

Av utviklingsplanen (planstrategien) fremkommer det vidare at fylkeskommunen skal revidere følgjende regionale planer i inneværende fylkestingsperiode:

- Regional plan for innovasjon og næringsutvikling
- Regional klimaplan
- Regional transportplan
- Regional plan for senterstruktur
- Regional plan for kompetanse
- Regional plan for kultur, idrett og friluftsliv
- Regional plan for fornybar energi
- Regional plan for vassforvaltning Vestland

De fleste av disse planene gjelder store og sentrale politikk- og tjenesteområder, og innholdet i dem vil dermed ha konsekvenser for forvaltning, tjenesteutøvelse og samfunnsutvikling i Sveio kommune.

I utviklingsplanen heter det vidare at areal- og transportplanen for Haugalandet skal videreføres. Det legges vekt på at Haugesund er et viktig senter for en større interregional bo- og arbeidsmarkedsregion på tvers av Vestland og Rogaland, der det er behov for samordning av arealutvikling og transportmønster. Som vi også påpeker i avsnitt 4.1, er det Telemarksforsknings overordnede oppfatning at en i begge fylkeskommuner er opptatt av å tenke strategisk rundt grenseområdet Sunnhordland-Haugalandet, og at det er en fornyet interesse for å tenke strategisk og få til et godt samarbeid – og gode løsninger – på både utfordringer og muligheter i grenseområdet Sunnhordland-Haugalandet.

3.3 Samferdsel og mobilitet

Når det gjelder samferdsel og mobilitet, har fylkeskommunene ansvar for fylkesveier, trafikk-sikkerhet, kollektivtrafikk og skoleskyss, transportløyver, transporttjenesten for funksjonshemmede (TT-ordningen) og transportberedskap.

I Vestland fylkeskommune er ansvaret for infrastruktur og vei på den ene siden, og mobilitet og kollektivtransport på den andre, fordelt på to ulike avdelinger. Lederne for de to avdelingene rapporterer direkte til fylkesrådmannen. I Rogaland fylkeskommune er disse oppgavene samlet under én samferdselssjef.

3.3.1 Fylkesveier

Før regionreformen var fylkeskommunene veieier på fylkesveinettet og bevilget midler, mens Statens vegvesen utførte oppgavene knyttet til fylkesveinettet (sams vegadministrasjon). Fra og

med 2020 ble sams vegadministrasjon avvikla, og fylkeskommunene overtok det helhetlige ansvaret for fylkesveinettet; både for planlegging, bygging, drift og vedlikehold av fylkesveiene. For å ivareta disse oppgavene ble mange ansatte i Statens vegvesen overført til fylkeskommunene, i tillegg til at fylkeskommunene har rekruttert kompetanse eksternt. I både Rogaland og Vestland gis det uttrykk for at prosessen med å «sette» ny organisering på samferdselsfeltet, herunder få nye medarbeidere på plass på en god måte, fortsatt pågår.

Fylkesveinettet utgjør nærmere 45 000 km på landsbasis, det vil si om lag fire ganger lengden på riksveinettet og halvparten av det offentlige veinettet i Norge. Fylkeskommunenes samlede utgifter til fylkesvei var i 2019 på om lag 21,2 mrd. kroner. Veisektoren skiller seg fra andre politikkområder med høye investeringsutgifter i forhold til driftsutgiftene. I 2017 stod fylkesvei for 15 prosent av fylkeskommunenes samlede netto driftsutgifter, men over 55 prosent av investeringsutgiftene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019).

Om finansieringen av fylkesveiene

Fra statens side finansieres fylkesveier i hovedsak via overføringer til fylkeskommunene av frie midler (skatteinntekter og rammetilskudd) og bompenger. I tillegg gis det øremerkede tilskudd over Samferdselsdepartementets budsjett (195 mill. kr i 2021). Rammetilskuddet bevilges over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. De frie inntektene fordeles gjennom inntektssystemet og er midler fylkeskommunene disponerer fritt, uten andre bindinger enn gjeldende lover og regler. Det overordnede målet med inntektssystemet er å utjevne fylkeskommunenes økonomiske forutsetninger, slik at de kan tilby innbyggerne et likeverdig tjenestetilbud. Utgiftsutjevningen omfordeler rammetilskudd mellom fylkeskommunene etter hvilket utgiftsbehov de har. I praksis skjer denne omfordelingen gjennom en kostnadsnøkkel som er sammensatt av ulike kriterier, blant annet innbyggertall, fylkesveilengde, beregnede utgifter til å opprettholde en viss veistandard på veinettet (veitype, veiobjekter som broer, tunneler, ferjekai og utstyr, trafikkmengde, klimatiske forhold mv.). En mindre del av de frie midlene blir gitt med en særskilt fordeling (såkalt tabell C-saker) (Samferdselsdepartementet, 2021). Det gjelder særskilte bevilgninger for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet på veiene som ble overført til fylkeskommunene i 2010, kompensasjon for merutgifter knyttet til å oppgradere tunneler i henhold til EUs tunneldirektiv/tunnelforskriften og særskilte behov for ras- og skredsikring langs fylkene mv.

Hvilke dokumenter og prosesser ligger til grunn for fylkeskommunenes prioriteringer?

Fylkeskommunene står fritt til å prioritere bruken av de frie midlene på lik linje med andre områder. Når det gjelder fylkesveibudsjettet i Vestland, så skjer mye av de overordnede og langsiktige prioriteringene i forbindelse med utarbeidelse av *Regional Transportplan* (RTP) og de overordnede føringene som legges der, i tillegg til handlingsprogram/investeringsprogram for fylkesveier. Det vil si at årlige budsjettprioriteringer skal være forankret i føringene i RTP og dens handlings-/investeringsprogram (flerårig investeringsprogram). I disse prosessene inviteres alle kommuner til å delta – og gi innspill. Foreløpig har det i Vestland ikke vært praksis å involvere

kommunene særskilt i selve budsjettprosessen på dette feltet, men det er noe en diskuterer å begynne med i årene fremover. I tillegg til de overordnede føringene som legges i RTP og handlingsprogram, har avdeling for infrastruktur og veg frihet til å prioritere såkalte mindre utbedringstiltak. Dette er tiltak som ikke nødvendigvis er nedfelt i de overordnede prosjektlisene, og som heller ikke behandles politisk.

I Rogaland fylkeskommune er det fire gjeldende regionale areal- og transportplaner (for Dalane, Ryfylke, Jæren og Haugalandet), som sammen med *Samferdselsstrategi for Rogaland* legger de langsiktige føringene og overordnede prioriteringene på samferdsels- og kollektivfeltet. Handlingsprogrammet for fylkesveinettet utmeisles med utgangspunkt i føringene i disse dokumentene. I Rogaland er handlingsprogrammet seksårig, tilsvarende periodene for *Nasjonal transportplan*. I forkant av at handlingsprogrammet legges frem til endelig behandling hos fylkespolitikkerne, er kommunene del av en høringsprosess hvor de kan melde inn prosjekter de ønsker å prioritere. Det er med andre ord en ganske omfattende sak hvert sjette år.

Prioritering og ressursbruk på fylkesveinett

I tabellen under har vi samlet noen nøkkeltall knyttet til fylkesveinettet i de to fylkene.

Tabell 3-1 Nøkkeltall fylkesveier. Kilde: Statistisk sentralbyrå/Kostra

	Vestland fk	Rogaland fk	Landet uten Oslo
Fylkesvei totalt (km)	5600	2700	(44 623 inkl. Oslo)
Netto utgifter til drift av fylkesvei i kroner per kilometer fylkesvei	308 277	362 442	239 569
Andel kilometer fylkesvei med dårlig eller svært dårlig dekketilstand i prosent av alle fylkesveier (prosent) (2020) ¹¹	49,4	28,8	33,6

Vestland er et større fylke enn Rogaland, rent geografisk, noe som også gjenspeiler seg i antall kilometer fylkesvei. Som vi ser av tabellen, har Vestland fylkeskommune ansvar for nesten 2000 km mer fylkesvei enn Rogaland.

Indikatoren *Netto utgifter til drift av fylkesvei i kroner per kilometer fylkesvei* viser til fylkeskommunenes driftsutgifter til fylkesveier etter at driftsinntektene, som bl.a. inneholder øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. De resterende utgiftene må dekkes av fylkeskommunenes frie inntekter. Nøkkeltallet sier dermed noe overordnet om i hvor stor grad fylkeskommunene prioriterer fylkesveinettet. Som tabellen viser, har både Vestland og Rogaland fylkeskommuner en høyere prioritering av fylkesveinettet enn landsgjennomsnittet for fylkeskommunene. Rogaland har imidlertid satt av mer av sine frie inntekter til drift av fylkesveinettet enn Vestland fylkeskommune, og kan således sies å ha en noe høyere prioritering. Her

¹¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/11842/tableViewLayout1/>

er det imidlertid viktig å påpeke at det kan være mange bakenforliggende årsaker til hvorfor tallene ser ut som de gjør, og innenfor rammen av dette prosjektet har det ikke vært mulig å gjøre dypdykk i fylkeskommunenes ressursbruk på ulike områder.

Videre viser tabellen at Vestland fylkeskommune har ansvar for nokså mye mer fylkesvei av dårlig standard enn sine naboer i sør. Hele 49,4 prosent av fylkesveinettet i Vestland er klassifisert med dårlig eller svært dårlig dekketilstand. Tallet for Rogaland er 28,8 prosent. Sammenliknet med Rogaland er det i Vestland fylkeskommune også et større behov for å prioritere tunnel-sikring. Dette for å få tunnelene i fylket oppgradert til å imøtekomme kravene i EUs tunneldirektiv/tunnelforskriften¹². Det er også større behov for rassikringstiltak langs fylkesveinettet i Vestland enn i Rogaland.

Av Vestland fylkeskommunes investeringsbudsjett for perioden 2021–2024 kan vi lese at nokså mye av det totale budsjettet på drøyt 11,3 mrd. kr er bundet opp til rassikringstiltak (2,2 mrd. kr) og tunnelrehabilitering (1,7 mrd. kr), i tillegg til tiltak knyttet til bompengepakken i fylket (4,5 mrd. kr) (Vestland fylkeskommune, 2020a). Mye av midlene på investeringsbudsjettet er bundet opp til tiltak i andre kommuner og regioner enn i Sveio, og for så vidt også Sunnhordland mer generelt. Ser vi nærmere på tiltakene/prosjektene som ligger inne i inneværende investeringsbudsjett, er det kun ferdigstillelse av fortau langs fylkesvei 541 i Sveio sentrum som ligger inne i investeringsperioden.

3.3.2 Haugalandspakken

Samtidig er det viktig å presisere at mye av arbeidet knyttet til samferdsel og infrastruktur i Sveio har vært, og er knyttet til Haugalandspakken. Haugalandspakken omfatter mange små og større infrastrukturprosjekter i de sju kommunene på Haugalandet: Bokn, Karmøy, Haugesund, Vindafjord, Etne, Sveio og Tysvær. Rent geografisk går med andre ord Haugalandspakken på tvers av Rogaland og Vestland fylkeskommuner, og grunnleggende saker knyttet til pakken behandles dermed i fylkestinget i begge fylker. Likevel er det Rogaland fylkeskommune som har sekretariatsfunksjon for den politiske styringsgruppen for pakken, og som dermed har mye av ansvaret for den administrative oppfølgingen og fremdriften. I politisk styringsgruppe er, i tillegg til fylkeskommunen, ordførerne i alle kommunene representert, så vel som Statens vegvesen. Målene med Haugalandspakken er å utvikle et transportsystem på Haugalandet som:

- utvikler et miljømessig og samfunnsmessig godt transportsystem
- reduserer veksten i biltrafikken i byområdet
- reduserer tallet på trafikkulykker og støyplager
- utvikler et tilrettelagt og fungerende transportsystem for alle brukere

Pakken finansieres av bompenger, statlige midler og fylkeskommunale midler i et spleiselag. Haugalandspakken styres gjennom såkalt porteføljestyling. Det handler i korte trekk om at gjennomføringen av pakken er en dynamisk prosess der tiltakene og utbyggingsprosjektene priorite-

---

¹² Se mer om hva det innebærer her: <https://www.vegvesen.no/fag/teknologi/tunneler/regelverk-og-veiledning/tunnelsikkerhetsforskrifter>

res etter hvordan de bidrar til å oppfylle målene for pakken, tilgjengelige ressurser og gjennomførbarheten. Prosjektene blir til enhver tid vurdert ut fra disse forhold, og dette innebærer at det kan skje omprioriteringer innenfor pakkene om situasjonen krever dette.

For tiden har Rogaland fylkeskommune samhandling med Sveio kommune om planlegging av prosjekter på fylkesvei 547 (tidligere fylkesvei 47) mellom Haugesund og Sveio.

Når det gjelder styringen av pakken, gir sentrale aktører i både Sveio og de to fylkeskommunene uttrykk for at samarbeidet i styringsgruppen fungerer relativt godt. Det har riktignok vært flere krevende runder med kutt i prosjekter som følge av at inntektene til pakka har vært lavere enn først anslått. Samtidig er flere inne på at forankringsarbeid er mer krevende når pakken går på tvers av fylker. Både administrativt og politisk må det gjøres en jobb i to fylkeskommuner, istedenfor én dersom alle kommunene i pakken lå i Rogaland.

Avtalen om den nåværende Haugalandspakken utløper i 2023. Av de syv kommunene som inngår i dagens pakke, er det kun Haugesund, Karmøy og Sveio som har gitt klarsignal til å utrede en ny bompengepakke som kan avløse dagens pakke i 2023. Utredningsarbeidet pågår for tiden i regi av Rogaland fylkeskommune. Her er det i tillegg etablert en referansegruppe som er lik den politiske styringsgruppen i Haugalandspakken – i tillegg til Statsforvalteren i Rogaland.

Hvordan fordeler bruken av midlene i den nåværende pakken seg?

Gjennom Haugalandspakken er det over de senere årene bygget en rekke infrastrukturprosjekter i kommunene på Haugalandet, både fylkesveiprosjekter og europaveiprosjekter, trafiksikkerhetstiltak/gang- og sykkelvei og utvikling av kollektivtilbudet. Til nå er det bygd for om lag 2,7 milliarder 2020-kroner. I alt er det bygd rundt 50 store og små prosjekter.¹³

Tabellen under viser en oversikt over hvor mye bompenger som forventes å være brukt i de forskjellige kommunene ved avslutningen av Haugalandspakken. Tallene angir det historiske, faktiske bompengeforbruket og en antatt fremtidig fordeling. Tallene er innhentet fra Rogaland fylkeskommune og ble presentert for fylkespolitikernes høsten 2020 (Rogaland fylkeskommune, 2020).

Per 1.1.2020 var det brukt om lag 1.900 millioner bompengkroner (2020-kr), mens prognosene tilsier at det ved utløpet av pakken vil være brukt ca. 2.850 millioner bompengkroner (2020-kr).

Ser man på fordelingen av bompenger i Rogaland kontra Vestland, brukes ca. 95 prosent av bompengene på prosjekter i kommunene i Rogaland. Rogaland har drøyt 91 prosent av innbyggerne i området. Bompengeforbruket ligger med andre ord omtrent midt mellom befolkningsandelen (91 prosent) og bominntektandelen (100 prosent). Det må kunne sies å være en noenlunde «riktig» fordeling mellom fylkene. Tilsvarende vil om lag to prosent (50,4 mill. kr) av bom-

---

¹³ <https://www.rogfk.no/vare-tjenester/vei-og-kollektivtransport/bompengeprojekter/haugalandspakken/>

pengeinntektene brukes i Sveio kommune, mens Sveio har i underkant av fire prosent av innbyggerne. Samtidig blir ikke dette regnestykket helt riktig. Utbedringer av strekninger på fylkesvei 547 i Haugesund vil naturligvis også komme innbyggere i Sveio til gode (jf. kapittel 3).

Tabell 2 Oversikt over kommunevis fordeling av bompengeforbruk i Haugalandspakken, i millioner 2020-kroner. Oversikten med totaltall viser historisk forbruk og antatt fremtidig forbruk, mens vi i oversikten over prosentvis fordeling ser bort fra de ufordelte prosjektene. Summene inkluderer også midler til planlegging, Summene inkluderer ikke statlig/fylkeskommunal finansiering

	Forventet samlet forbruk av bompenger i Haugalandspakken i millioner 2020-kroner 2008–23	Prosentvis fordeling av bompengeforbruk i Haugalandspakken	Innbyggertall per 3. kvartal 2020	Prosent av innbyggerne i Haugalandspakken
Haugesund	870,7	33	37305	33,9
Karmøy	865,6	33	42272	38,4
Tysvær	254,5	10	11180	10,2
Bokn	26,7	1	853	0,8
Vindafjord	500,8	19	8676	7,9
Etne	69,7	3	5773	5,2
Sveio	50,4	2	4066	3,7
Rogaland	2518,3	95	100286	91,1
Vestland	120,1	5	9839	8,9
Ufordelt	211,6			

Oversikten over er ikke en uttømmende totaloversikt over alle midlene de enkelte kommunene har fått gjennom Haugalandspakken. Som nevnt over er det en tredelt finansiering av pakken. Mens bompengene i stor grad er brukt, og kan brukes uavhengig av veikategori, er de fylkeskommunale og statlige midlene låst til henholdsvis statlig og fylkeskommunalt veinett. Statlige og fylkeskommunale bidrag utgjør om lag 30 prosent av de totale rammene i Haugalandspakken. De statlige bidragene er i stor grad gått til utbedringer på E134 i Vindafjord, Etne og Tysvær kommuner, mens de fylkeskommunale bidragene i Haugalandspakken de siste årene i stor grad er samsvarende med bompengestrukturinvesteringene (Rogaland fylkeskommune, 2020).

3.3.3 Kollektivtransport og skoleskyss

Fylkeskommunen har ansvar for alle fylkesinterne bussruter, båtruter og ferjene på fylkesvegnettet, og kjøper også flere fylkeskryssende ruter. Skoleskyss er også sentralt.

Vestland og Rogaland fylkeskommuner har organisert driften av kollektivtransporten på ulikt vis. Vestland fylkeskommune har en bestiller-utførermodell hvor avdeling for mobilitet og kollektivtransport har bestillerrollen, mens Skyss har en utførerrolle. Det vil si at Skyss er ansvarlig for utvikling og drift av kollektivtransport i Vestland. Skyss planlegger rutetilbudet for busstrafikken og har ansvar for billettsystem, markedsføring, ruteinformasjon, kundesenter mv. Selve

busskjøringen er konkurranseutsatt. Det vil si at kommersielle trafikkelskap konkurrerer om å utføre busskjøringen i de ni ruteområdene i Vestland. Det er selskapet Tide Buss som kjører buss i Sunnhordland-sonen. Skyss håndterer anbuds konkurransene, tildeler kontrakter og følger opp kvaliteten på tilbudet. Skyss er juridisk sett organisert innunder fylkesrådmannens linje, men har relativt stor autonomi, eget merkevarenavn og egen organisasjon – som er relativt fristilt fra avdeling for mobilitet og kollektivtransport. De to tidligere fylkene (Sogn og Fjordane og Hordaland) har hatt mange ulike system for administrering av kollektivtrafikken. Det gis uttrykk for at det er en relativt omfattende jobb å samordne disse, og at dette er et arbeid som vil pågå ut 2021. Målet på sikt er imidlertid å få felles løsninger for kundene i hele fylket (nettside, reiseplanlegger, system for billett kjøp, billettpriser mv.).

Som i Vestland er det politikerne i Rogaland som fastsetter hvor mye penger som skal brukes på å utvikle og drifte fylkets kollektivtilbud. Det er også fylkeskommunen, ved samferdselsavdelingen, som har det strategiske ansvaret for ruteplanlegging og takster. Men der Vestland har Skyss, er det Kolumbus, et fylkeskommunalt eid aksjeselskap, som har ansvar for å drifte kollektivtilbudet. Den konkrete bestillingen fra fylkeskommunen til Kolumbus er beskrevet i en årlig leveranseavtale som omhandler blant annet økonomi, produktutvikling, kjøp av transporttjenester, billetter og priser. I leveranseavtalen setter fylkespolitikere også prioriteringer for hvilke områder og ruter Kolumbus skal fordele pengene på, og hvor mye som skal gjøres. Den årlige leveranseavtalen blir politisk behandlet samtidig med budsjettet for fylkeskommunen.

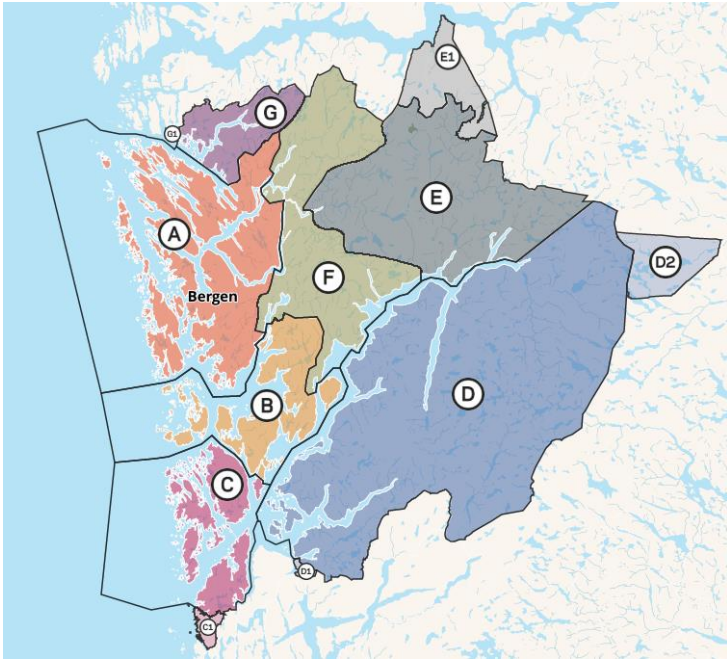
Kontakt og samhandling med selve operatørene, altså selskapene som eier og drifter bussene og båtene som frakter passasjerene på de ulike rutene, ivaretas av Skyss i Vestland, og av Kolumbus i Rogaland.

Soner og takster

Når det gjelder soner og billettakster, har Vestland fylkeskommune en sonemodell med nokså grove soner. Sveio er del av Sunnhordlandssonen (sone C på kartet under). Innenfor denne sonen er prisene for en enkelt bussbillett henholdsvis 39 kr (voksen) og 20 kr (barn/honnør) og for månedskort 735 kr (voksen) og 370 kr (barn/honnør).

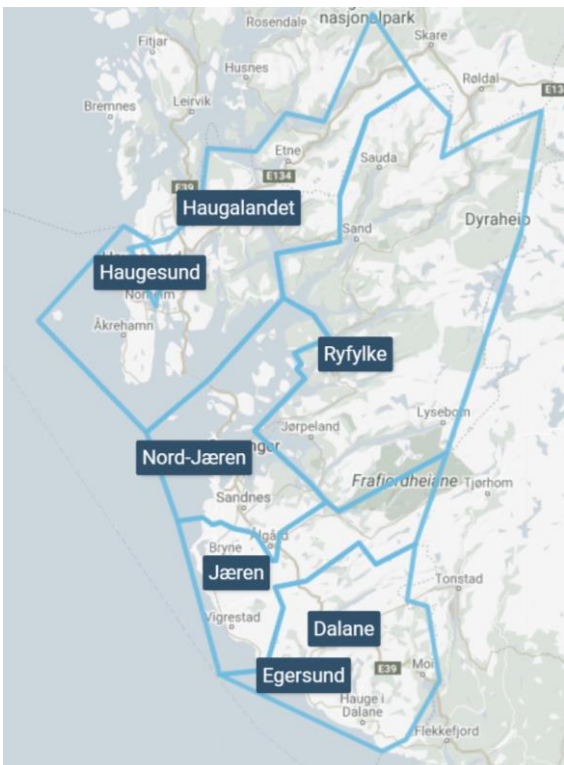
I tillegg kjører enkelte Skyss-busser ut av gamle Hordaland. For disse tilfellene er det utarbeidet såkalte støttesoner. Haugesund utgjør en slik støttesone (sone C1 i kartet). Linje 700 kjører fra Stord til Haugesund gjennom Sveio kommune. Reisende som tar buss fra Sveio til Haugesund, får dermed en prisøkning som følge av sonesprang (fra sone C til sone C1). For henholdsvis voksne og barn/honnør utgjør det et prishopp til 60 og 30 kr for enkeltbillett og 1100 og 550 kr for månedskort. Det er ingen prisøkning for månedskort for ungdom. Ungdom mellom 16 og 20 år kan for et månedskort på 370 kr reise så mye de vil i hele Vestland og med Kolumbus sine busser på Haugalandet.

Figur 17 Sonekart, Vestland fylkeskommune. Kilde: Skjermdump fra Skyss.no

Som figuren under viser, er Rogaland inndelt i fem hovedsoner pluss to nærsoner (Haugesund og Egersund sentrum), og billettprisen avhenger av hvor mange soner den reisende reiser gjennom.

Figur 18 Sonekart, Rogaland fylkeskommune. Kilde: Skjermdump fra Kolumbus.no

I Rogaland koster en enkeltbillett i én sone 40 kr for voksen og 20 kr for barn, student og honnør. Månedskort koster henholdsvis 600 kr for voksne og 300 kr for barn, studenter og honnør. Månedskort for ungdom (ungdomsbillett for de mellom 15–22 år) koster 299 kr. Det er et påslag på 17 kroner når en beveger seg inn i ny sone.

I tillegg til det fylkeskommunale busstilbudet binder også Kystbussen fra Bergen til Stavanger Sunnhordland sammen med Haugalandet gjennom Sveio. En enkeltbillett fra Sveio sentrum til Haugesund koster 114 kr, og motsatt vei koster det 175 kr til eksempelvis Leirvik på Stord.

Dersom Sveio kommune skifter fylke, vil kommunen naturlig bli en del av Haugalandsonen og sveibuen vil forholde seg til gjeldende takster i denne. Dette bekreftes også av Kolumbus og Rogaland fylkeskommune. Samtidig vil en da kunne få motsatt problematikk ved grensekryssende bussreiser til Sunnhordland. På spørsmål fra Telemarksforskning er informanter knyttet til kollektivtilbudet i begge fylkeskommuner oppmerksomme på at det fortsatt er en vei å gå når det gjelder å skape gode, sømløse tilbud for den grensekryssende kollektivtransporten, og at det burde være mulig å få til et bedre samarbeid – både på takst og ruter. Uavhengig av hvorvidt Sveio velger å bytte fylke eller ikke, syntes sentrale aktører i begge fylkeskommuner å være positive til en dialog om dette.

Skyss har og ansvar for skoleskyssen i Vestland, og elever som har rett på dette, får innvilga gratis skoleskyss. Grunnskoleelever har rett på skoleskyss dersom de bor minst 4 km fra skolen (2 km for 1. klassinger). Det samme har elever i videregående skole som bor utenfor ungdomsbillettområdet eller er for gamle til å kjøpe ungdomsbillett, og har mer enn 6 km til skolen. Elever med varig eller midlertidig funksjonshemming eller sykdom kan ha rett på skyss mellom skole og hjem uavhengig av reiselengde.

Busstilbud

For sveibuen er det skoleskyssen som er bærende for kollektivtilbudet, og det syntes å være jevnlig dialog mellom fylkeskommunen og kommunen om dette tilbudet. Ellers er det den ovennevnte linje 700 som er sentral for å binde Sveio sammen med resten av både Sunnhordland og Haugalandet. På dagtid går denne normalt bare en gang i timen, og den slutter å gå i 4-5-tiden på ettermiddagen – også i helgene. Skal sveibuen til Haugesund eller Leirvik om ettermiddagen eller på kveldstid, er det dermed Kystbussen som må benyttes. Denne koster som nevnt godt over 100 kr én vei. Flere informanter fra Sveio påpeker at kollektivtilbudet ikke er godt nok – ikke minst ungdommen.

Kolumbus og Skyss har rutiner for dialog med kommunene om rutetilbudet, både knyttet til årlige ruteendringer, men også de mer langsiktige strategiske prosessene knyttet til kollektivtilbudet. Enten det skulle bli et fylkesskifte eller ei, og bortsett fra ovenfor nevnte forhold knyttet til soner og takster, er imidlertid begge aktører tydelige på at de ikke kan gi noen signaler eller lovnader om at busstilbudet gjennom kommunen kan forbedres på kort sikt. Det blir påpekt fra både de to aktørene og begge fylkeskommuner at passasjergrunnlaget er lavt, og at det i stor grad er skoleskyssen som definerer det rutetilbudet det er økonomi til å sette opp. Samtidig handler dette også om politiske prioriteringer, og uavhengig av hvilket fylke Sveio hører til, vil kommunen sannsynligvis måtte jobbe politisk opp mot fylkeskommunen for å utbedre kollektivtilbudet.

3.3.4 Nasjonal transportplan

En sentral oppgave for fylkeskommunene som regional utviklingsaktør er å skape lokal og regional konsensus om viktige og vanskelige prioriteringer. Det gjelder ikke minst samordning av regionale behov og interesser inn mot statlige plan- og prioriteringsprosesser. På transport- og samferdselsfeltet er prosessen knyttet til *Nasjonal transportplan* den aller viktigste (Magnussen & Magnussen, 2020). I denne prosessen er internt forankringsarbeid i eget fylke, blant eksempelvis kommuner, regionråd og interesseorganisasjoner, helt avgjørende.

Gjennom intervjuene med aktører i både Vestland og Rogaland fylkeskommune blir det klart at det kjøres relativt omfattende høringsprosesser med aktører internt i fylkene før administrasjonen syr sammen endelige forslag til høringsuttalelser/innspill om NTP til statlige myndigheter. Deretter behandles administrasjonens forslag politisk, som andre viktige saker. Utformingen av endelig høringsuttalelse fra fylkeskommunene er dermed i høyeste grad også en politisk prosess, i tillegg til de mer formelle høringsrundene i regi av administrasjonene.

Vi er kjent med at det i forrige høringsrunde var en del misnøye i Sveio og i Sunnhordland med at E39 og Hordfast ikke ble prioritert inn i et første utkast til høringsinnspill. Samtidig lyktes politikerne i Sunnhordland og Sveio med å få prosjektet inn i det endelige høringsuttalelsen fra Vestland fylkeskommune, og i den endelige versjonen er det kun E16 av de største prosjektene som er prioritert over E39 og Hordfast (ferjefri E39). I ny *Nasjonal transportplan* ligger E39 og Hordfast inne med finansiering og byggestart i den første seksårsperioden.

Hvorvidt Sveio kommune vil ha større forutsetninger for å få gjennomslag i slike innspillprosesser i Rogaland enn i Vestland, er et nærmest umulig spørsmål å besvare rent faglig. På den ene siden kan man tenke seg at sjansene for å få gjennomslag i nasjonale prioriteringer er større, dersom man først lykkes med å bli prioritert i innspillene fra Vestland fylkeskommune. Det er fordi Vestland er et større fylke og at kjøttvekta – i form av flere innbyggere – har en tendens til å bety litt i politisk sammenheng. På den annen side er trolig kampen om midlene og å bli prioritert hardere internt i Vestland, og det er større behov for oppgradering (mer utfordrende topografi/geografi) på veifronten i Vestland enn i Rogaland.

Kampen om å bli prioritert når det skal gis innspill til hvordan veikronene skal disponeres, er nok hard i begge fylker, og til syvende og sist handler det om å finne frem til gode allianser og politiske kompromisser og konsensus mellom kommuner, kommuneregioner og andre sentrale aktører innad i fylket. Som på så mange andre politikkområder vi berører i denne rapporten, må politikerne i Sveio vurdere hvilke regioner og kommuner de i størst grad har felles interesser med, og hvor de har størst muligheter til å danne allianser og få gjennomslag for sine behov. Er det ved å bli en del av en Haugalandet-allianse, eller er det ved å fortsette å kjempe for sine interesser på transport- og samferdselsfeltet sammen med sine naboer i Sunnhordland? Selv om Sveio har felles interesser, og har samarbeidet godt med Sunnhordland når det gjelder å få gjennomslag for vei og kommunikasjoner, så heller vi i retning av at det er med Haugalandet de felles interessene er størst, ikke minst på grunn av felles interesser knyttet til øst-vestforbindelsen (E 134) og det videre samarbeidet gjennom Haugalandspakken.

3.4 Videregående skole

Vestland og Rogaland fylkeskommuner har en gjensidig avtale om opptak til videregående skole for ungdom bosatt i grenseområdene i de to fylkene. Det vil si at ungdom bosatt i Sveio har rett til å søke seg inn på videregående skoler i både Vestland (Sunnhordland) og i Rogaland (på Haugalandet), på samme måte som ungdom bosatt i eksempelvis Tysvær har rett til å søke seg til videregående skole i Sunnhordland. I tillegg kan elevene naturligvis søke seg inn på landslinjer i andre deler av landet (landslinjer er nasjonale utdanningsprogram som bare finnes på ett eller få steder).

Elevene konkurrerer om opptak på lik linje som elevene i det fylket skolen de søker seg til, ligger i, enten det er i Vestland fylke (Sunnhordland) eller Rogaland fylke (Haugalandet). I Rogaland er det rent karakterbasert opptak. Det vil si at ungdom bosatt i Rogaland kan søke seg til alle skoler i hele fylket, og opptak er basert på karakterer. Stort sett søker imidlertid ungdom i henholdsvis nord- og sørfylket hver for seg. I Vestland er det en noe strengere inntaksforskrift med sonevise inntak. Det er en sone for gamle Hordaland fylke og en for gamle Sogn og Fjordane. I tillegg er det et innslag av nærskoleprinsipp, i den forstand at elever får nærskolepoeng (og dermed en større sjanse for å komme inn) dersom de søker seg til skoler i sitt nærområde. Ungdom i Sveio får nærskolepoeng dersom de søker seg til skoler i Sunnhordland.

De videregående skolene i Sveios distrikt og deres utdanningstilbud er som følger:

- Haugaland videregående skole, Haugesund kommune: Bygg- og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag, kunst, design og arkitektur, teknologi- og industrifag, frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign, informasjonsteknologi og medieproduksjon, salg, service og reiseliv, yrkesfag med toppidrett, påbygg til generell studiekompetanse, tilrettelagt opplæring
- Vardafjell videregående skole, Haugesund kommune: Studiespesialisering, medier og kommunikasjon, IB – International Baccalaureate, påbygg til generell studiekompetanse
- Skeisvang videregående skole, Haugesund kommune: Studiespesialisering, musikk, dans og drama
- Tveit videregående skole, Tysvær kommune: Natur- og landbruk
- Karmsund videregående skole, Haugesund kommune: Elektro, restaurant- og matfag, helse- og oppvekstfag, teknologi- og industrifag, maritim utdanning, påbygg til generell studiekompetanse, tilrettelagt opplæring, voksenopplæring
- Åkrehamn videregående skole: Bygg- og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag, teknikk og industriell produksjon, elektrofag og salg, service og reiseliv
- Kopervik videregående skole: Studiespesialisering, medier og kommunikasjon, idrettsfag og påbygg til generell studiekompetanse
- Ølen videregående skole: studiespesialisering, medier og kommunikasjon, idrettsfag og påbygg til generell studiekompetanse
- Bømlo videregående skole, Bømlo kommune: påbygging til generell studiekompetanse, service og samferdsel, studiespesialisering, tilrettelagte grupper, voksenopplæring
- Stord videregående skole, Stord kommune; bygg- og anleggsteknikk, elektro og data-teknologi, idrettsfag, informasjonsteknologi og medieproduksjon, musikk, dans og drama, salg, service og reiseliv, studiespesialisering, teknologi- og industrifag, tilrettelagte grupper, voksenopplæring)

Ellers finnes det tre private videregående skoler i området; Haugesund Toppidrettsgymnas i Haugesund, Kristen videregående skole Haugalandet på Norheim i Karmøy og Lundeneset videregående skole i Ølensvåg i Vindafjord. Disse har hele landet som opptaksområde, men særlig Haugesund Toppidrettsgymnas har vært populært blant unge fra Sveio.

Ifølge våre informanter i begge fylker, er det ungdommen i Sveio som i størst utstrekning benytter seg av muligheten til å søke seg inn på skoler i nabofylket. I tall fordeler det seg slik mellom Rogaland og Vestland:

Tabell 3 Antall Sveio-bosatte elever som går på videregående skole i henholdsvis Rogaland og Vestland. Kilde: Inn-takskontorene i Rogaland og Vestland fylkeskommuner

	Antall Sveio-elever ved videregående skoler i Rogaland	Antall Sveio-elever ved videregående skoler i Vestland
2020/21	160	21
2019/20	172	33
2018/19	164	24

Som det kommer frem av tabellen, velger de aller fleste som skal begynne på videregående skole, å gå på skole på Haugalandet/i nord-Rogaland. De få som velger å gå på videregående skole i Vestland, går som oftest på Stord videregående skole.

Samarbeidet mellom de to fylkeskommunene om videregående skole-tilbudet for elevene i Sveio, synes å fungere sømløst og godt. Rent praktisk-økonomisk foregår det slik at Rogaland fylkeskommune dimensjonerer tilbudet i forhold til antallet elever fra Sveio, og sender refusjonskrav til Vestland fylkeskommune. I begge «leire» gis det uttrykk for at en ønsker å videreføre det gode samarbeidet de har i dag, uavhengig av om Sveio skifter fylke, eller ikke.

Selv om et eventuelt fylkesbytte ikke vil ha de store konsekvensene for elevenes mulighet til å komme inn på de videregående skolene de ønsker, kan det ha andre følger knyttet til det videregående utdanningstilbudet. Eksempelvis har fylkeskommunene et viktig ansvar når det gjelder å planlegge det videregående skole-tilbudet (spesielt yrkesfag) for å betjene det regionale nærings- og arbeidslivet med rett kompetanse for årene framover. I dette arbeidet har fylkeskommunen tett dialog med lærebedrifter, arbeidsgivere i offentlig sektor (kommuner mv.) og opplæringskontor om kompetansebehovet i næringslivet i fremtiden. I dialogene om disse temaene nord i Rogaland generelt, og på Haugalandet spesielt, er imidlertid Sveio kommune i liten grad involvert per i dag. Ved et fylkesskifte vil Sveio naturlig få en mer «formell» rolle i disse dialogene og prosessene. Det vil være en fordel både fordi sveibuen i stor grad bor og jobber på Haugalandet, men også for å sikre næringslivet i kommunen tilgang på den kompetansen de har behov for – også i fremtiden.

Når det gjelder oppvekstsektoren i Sveio kommune, gis det uttrykk for at samarbeidet med både Rogaland og Vestland fylkeskommune fungerer bra. Administrasjonen i Sveio opplever i stort å få den informasjonen de trenger vedrørende det videregående skole-tilbudet og videreformidler det til elevene i ungdomskolen. Det samme gjelder for sosialrådgiverne i kommunen sin kontakt med de videregående skolene. Samtidig gis det uttrykk for at det meste av samhandlingen går mot Rogaland fylkeskommune og de videregående skolene i Haugesund, ettersom det er her de

fleste elevene går på videregående skole, fordi Sveio kommune kjøper PP-tjenester fra Hauge-sund, og fordi kommunen har flere relevante interkommunale samarbeid i den retningen (IT, innkjøp mv.).

Videregående opplæring er en av de største fylkeskommunale tjenesteområdene. Ettersom Sveio allerede er såpass tett innlemmet med resten av Haugalandet når det gjelder videregående opplæring, så vil det innen dette feltet være en nokså smertefri prosess å skifte fylke. Som vi har vist, benytter ungdommen i Sveio seg i stor grad av dette tilbudet i Rogaland fylke. Slik sett kan man si at innbyggerne i kommunen har et demokratisk underskudd, i den forstand at de ikke får være med på å påvirke det videregående skole-tilbudet i Rogaland gjennom valgkanalen. Med tanke på kommunens størrelse (innbyggertall) kan man selvsagt innvende at noen få tusen stemmer vil ha relativt liten betydning i praktisk forstand, men den innvendingen kan man selvsagt bruke om alle demokratiske valg. Likevel er det jo slik at hver stemme teller, og rent prinsipielt er det selvsagt viktig å ha muligheten til å påvirke tilbudet innenfor et viktig tjenesteområde for innbyggerne i kommunen.

3.5 Tannhelse

Fylkeskommunene har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten i Norge. I korte trekk innebærer det å gi gratis tannhelsetjenester til følgende grupper:

- Barn og ungdom under tjue år (herunder også flyktninger og asylsøkere)
- Mennesker med psykisk utviklingshemming (hele livet)
- Beboere på institusjon og personer med helsetjenester i hjemmet (hjemmesykepleie)
- Rusmiddelavhengige som mottar tjenester etter Helse- og omsorgstjenesteloven og/eller er under legemiddelassistert behandling
- Innsatte i fengsel
- Personer med angst for tannbehandling (tilbud om psykologisk behandling)

Fylkestinget i Vestland har vedtatt at de gamle strukturplanene for tannklinikker skal fases ut og erstattes av en ny temaplan for Vestland tannhelsetjeneste. Den nye temaplanen skal også inneholde en beskrivelse av klinikkstrukturen i Vestland fylke. Bakgrunnen for dette er bl.a. at nåværende klinikkstrukturplaner ikke bygger opp under de overordnede målene for Vestland fylkeskommune (Vestland fylkeskommune, 2020b).

Tannklinikken i Sveio er den eneste fylkeskommunale arbeidsplassen i kommunen, og for et par år siden brukte fylkeskommunen betydelige summer på å oppgradere den i henhold til dagens HMS-standarder. Klinikken utgjør viktige kompetansearbeidsplasser for kommunen. I tillegg er det naturligvis positivt at kommunens innbyggere har kort vei til den offentlige tannhelsetjenesten.

I Rogaland er det det fylkeskommunale foretaket Tannhelse Rogaland FKF som ivaretar fylkeskommunens ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten. Rogaland har en nokså desentralisert struktur, med fire tannhelsedistrikter og 34 tannklinikker. Det er tannklinikker i alle kommuner i fylket unntatt to. Ved et fylkesskifte vil tannklinikken bli overdratt til Rogaland fylkeskommune (jf. Inndelingslovens kap. 5 om økonomisk oppgjør ved grensejustering og deling av kommuner

og fylker). Gjennom intervjuene i dette prosjektet er det ikke gitt noen signaler om at tannklinikken i Sveio vil være truet ved et eventuelt fylkesskifte.

3.6 Næringsutvikling

Fylkeskommunens rolle som regional samfunnsutvikler innebærer på næringsfeltet blant annet et særlig ansvar for å utvikle regionale konkurransefortrinn. Næringspolitikken henger dessuten tett sammen med forsknings-, kompetanse- og innovasjonspolitikken (Hagen et al., 2018). Et av regionreformens mål har vært å styrke fylkeskommunen som næringspolitisk aktør. Det er i den sammenheng overført en del oppgaver og tilskuddsordninger til fylkeskommunene, knyttet til blant annet bredbåndsutbygging, rekrutterings- og kompetansemidler innen landbruk, bedriftsintern opplæring (BIO-midler) samt oppdragsansvar overfor Innovasjon Norge og Siva sine bedriftsrettede ordninger. Sistnevnte gjelder blant annet arbeid med bedriftsnettverk, mentortjeneste for gründere, landsdekkende etablerertilskudd og næringshage- og inkubatorprogrammene. De to sistnevnte programmene er blant Sivas mest sentrale virkemidler.

I desember 2020 vedtok fylkestinget i Rogaland en ny innovasjons- og næringsstrategi med fire tematiske satsingsområder:

- ren energi og maritim fremtid
- mat, reiseliv og opplevelser
- smarte samfunn

Strategien gir retning for veien videre for arbeidet med næring og innovasjon i Rogaland, og også bruken av virkemidler. Tilsvarende er verdiskaping ett av fire hovedmål i *Utviklingsplanen for Vestland* (regional planstrategi). Mer konkret heter det at Vestland skal være det ledende verdiskapingsfylket i landet og en nasjonal pådriver for et regionalisert og desentralisert Norge. Dette hovedmålet etterfølges av fire overordnede strategier:

- Vestland fylke skal medvirke til å minimere skadevirkningene, både på kort og lang sikt, som følge av pålagte tiltak knyttet til koronahåndteringen
- Vestland skal medvirke til at det blir skapt nye arbeidsplasser gjennom omstilling, grønn konkurransekraft og entreprenørskap
- Vestland skal utvikle et framtidsrettet og inkluderende arbeids- og næringsliv basert på regionale fortrinn, forskning og innovasjon
- Vestland fylke skal aktivt søke de mulighetene som ligger i regionreformen, og også styrke det regionale folkestyret

Som det kommer frem av disse styringsdokumentene, er det i begge fylker særlige satsinger på omstilling og utvikling av et grønnere arbeids- og næringsliv. Utover dette etterlater intervjuene et inntrykk av at Vestland i noe større grad enn Rogaland har en distriktsprofil på sine næringspolitiske satsinger. Det er ikke unaturlig. Vestland er et langt større fylke enn Rogaland – med mer «distrikt» – og næringslivet i en del av distriktskommunene har naturlig nok andre utfordringer enn i sørfylket. Vestland fylkeskommune har dessuten tilgang på noe mer midler til distriktsutvikling. Enkelte informanter påpeker at relativt lite av de regionale utviklingsmidlene Vestland fylkeskommune forvalter, har gått til tiltak og satsinger i Sunnhordland.

Vestland fylkeskommune virker dessuten å ha en sterkere bemanning enn Rogaland i sin avdeling for innovasjon og næringsutvikling. Det henger trolig sammen med neste poeng som blir fremhevet i intervjuene, nemlig at en i Vestland fylkeskommune i større grad kan være en aktiv samarbeidspartner for kommunene og aktører i kommunene i prosjektutvikling og -gjennomføring. På prosjektbasis gis det uttrykk for at en har hatt, og har flere gode samarbeid med Vestland fylkeskommune. Dette må anses som en fordel ikke minst for distriktskommunene, som gjerne har færre ressurser enn større kommuner til å drive utviklingsarbeid «på egen kjøp». I Rogaland er inntrykket at fylkeskommunen har en mer strategisk innretning på sitt arbeid, men er mindre operative i enkeltprosjekter. Det blir også pekt på at Rogaland har hatt en noe sterkere prioritering av vei og samferdsel, som jo også er av vesentlig betydning for næringslivet.

Et kjennetegn ved fylkeskommunens arbeidsform er at deler av politikktutforming og oppgaveløsningen skjer gjennom samhandling og samarbeid med kommunene, regional stat, kompetanseinstitusjoner og frivillige og private aktører. Selv om fylkeskommunene har noe egne ressurser og virkemidler innen næring og innovasjon, utgjør det likevel en beskjeden post på fylkeskommunenes budsjett – ikke minst sammenliknet med videregående opplæring og samferdsel. Fylkeskommunene er derfor avhengige av å få til gode samarbeid med andre aktører i fylket for å utvikle det regionale næringslivet. I den sammenheng er det vårt overordnede inntrykk at det i begge fylkeskommuner jobbes godt med å utvikle regionale partnerskap, nettverk og samarbeid med regionale og lokale aktører, være seg både virkemiddelapparatet (slik som Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet), enkeltkommuner, kommuneregioner, næringshager og -parker, inkubatorer mv.

Når det gjelder landbruk, er også fylkeskommunen blant aktørene som har tilskudd og virkemidler. Konsekvensene av et fylkesbytte for landbruket, herunder fylkeskommunale tilskudd og virkemidler, er imidlertid omtalt i kapittel 3.

Til slutt påpeker flere at Sunnhordland og Haugalandet har mange av de samme utfordringene og mulighetene når det gjelder næringsutvikling, at regionene både har et behov og et potensial for økt samarbeid, og at en vil stå sterkere som en felles region. En informant mener eksempelvis at det burde utarbeides et felles «veikart for næringslivet i Sunnhordland og Haugalandet», hvor en legger felles føringer for utviklingen av næringslivet – på tvers av dagens fylkesgrenser.

3.7 Kultur, idrett og frivillighet

Fylkeskommunen har ikke ansvar for konkrete tjenester knyttet til frivilligheten, men skal i kraft av sin rolle som samfunnsutvikler være med og støtte opp om frivillig virksomhet og sivilsamfunnet gjennom tilskudd, møteplasser, dialog og kunnskapsbygging i et regionalt perspektiv.

Sveio kommune har et aktivt foreningsliv, og ifølge kommunens egen frivilligplan var det i 2019 mer enn 100 aktive lag og foreninger i kommunen. En viktig del av oppdraget har derfor vært å kartlegge betydningen av et fylkesbytte for frivillige lag og organisasjoner i Sveio kommune. Utgangspunktet for kartleggingen var følgende problemstillinger:

- Hvilke regionale virkemidler har Sveio kommune tilgang på i dag som kan støtte opp om arbeidet i lag og frivillige organisasjoner i kommunen?

- Er det mange lag og frivillige organisasjoner som har en overbygning på fylkesnivå?
- Vil en endring av fylkestilhørighet medføre at vilkårene for arbeidet i lag og frivillige organisasjoner blir endret, og i tilfelle hvordan eller på hvilke måter?

3.7.1 Dagens organisering og regionale føringer for frivilligheten

Arbeidet med kultur og frivillighet er i dag organisert under avdeling for kultur, idrett og inkludering i Vestland fylkeskommune.

Regional utviklingsplan for Vestland 2020–2024 definerer langsiktige mål for samfunnsutviklingen i fylket, og sier også noe om den ønskede utviklingen innenfor kultur og frivillighet. Det understrekes at de frivillige er en viktig del av idretts- og kulturlivet i Vestland. Frivillig sektor omtales spesielt under mål 4: «Like muligheter til å delta i verdiskaping» og spesielt under strategi 4.1 «Vestland skal fremme åpne og inkluderende arenaer for deltakelse i kultur, frivillig arbeid og sivilsamfunn» (Vestland fylkeskommune, 2020b). *Regional plan for kultur, idrett og friluftsliv* er i skrivende stund under utarbeidelse og skal til politisk behandling høsten 2022. Det er også vedtatt å videreføre nåværende regionale planer for folkehelse, hvor handlingsprogram 2018–2021 er mest relevant for frivilligheten. Av andre relevante føringer har avdeling for kultur, idrett og inkludering en egen handlingsplan for 2021. Det er også utarbeidet et eget dokument som definerer fylkeskommunens anleggspolitikk og kriterier for tildeling av spillemidler til anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. I mai 2021 vedtok Vestland fylkeskommune dessuten sin første frivilligstrategi: *Frivilligstrategi for Vestland 2021–2022*, og det ble signert en egen samarbeidsavtale med organisasjonen Frivillighet Norge.

Siden fylkeskommunens arbeid med kultur og frivillighet er organisert rundt virkemidler som tilskudd, møteplasser, dialog og kunnskapsbygging, er det vanskelig å sammenlikne to fylkeskommuners arbeid direkte. Det er dermed også vanskelig å kunne si noe konkret om hvorvidt det vil være mer eller mindre fordelaktig for Sveio kommune å skifte fylkestilhørighet. Vi vil her derfor konsentrere oss om noen spesifikke problemstillinger vi mener er mest relevante ved et fylkesbytte, og som har vært et tema i intervjuene: endring i regional overbygning/ idrettskretser og tildeling av spillemidler.

3.7.2 Endring i regional overbygning

En mulig konsekvens av et fylkesbytte er at lag og organisasjoner i Sveio som har regionale overbygninger på fylkesnivå, gjennom endret fylkestilhørighet også vil måtte endre hvem de har kontakt med. Vi har i dag ingen oversikt over antallet lag og foreninger i kommunen som har slike regionale overbygninger. Ifølge kommunens frivilligplan var det i 2019 mer enn 100 aktive lag og frivillige organisasjoner i kommunen.

En viktig aktør i frivilligheten i Sveio er Sveio frivilligsentral. Sentralen har tre ansatte; en daglig leder og to ansatte som er knyttet til prosjektene «Skattekammeret» og «Veiviseren». Sentralen er organisert som en stiftelse som eies av Kirkens bymisjon Haugalandet. Stillingen som

daglig leder finansieres av tilskudd fra kommunen, og de to prosjektene er tiltak som ligger under Kirkens bymisjon. Ettersom sentralen eies av Kirkens bymisjon Haugalandet, vil et fylkesbytte trolig ha liten betydning for frivilligsentralen, siden kontakten allerede går mot Haugalandet. Sentralen er imidlertid også tilknyttet et nettverk for frivilligsentraler i Sunnhordland sammen med kommunene Austevoll, Bømlo, Fitjar, Stord, Etne, Kvinnherad og Tysnes. Ifølge daglig leder er imidlertid ikke dette nettverket av så stor faglig betydning. Det er i dag heller ingen kontakt mellom frivilligsentralen og fylkeskommunen. Prosjektmidlene det søkes om, kommer fra departementer og direktorater. Alt i alt er det derfor liten grunn til å forvente at et fylkesbytte vil ha store konsekvenser for frivilligsentralen, og heller ikke for frivillige lag og organisasjoner i Sveio. Noen vil sannsynligvis bytte regional overbygning, men uten å kjenne til de konkrete samarbeidene er det uansett vanskelig å si noe mer om konsekvenser.

3.7.3 Endringer i idrettskretser

For idretten er imidlertid bildet litt mer komplisert. Norges idrettsforbund har i dag 11 idrettskretser – en i hvert fylke. Sveio kommune tilhører i dag Vestland idrettskrets. Sveio idrettsråd, som er fellesorganet for idrettslagene i kommunen, har i dag et tett samarbeid med Vestland idrettskrets.

For de enkelte særiddrettene er saken en annen. Særiddrettene har egne idrettskretser som ikke nødvendigvis samsvarer med eller forholder seg til fylkestilhørighet og fylkesgrensene. Sveio idrettslag har følgende aktiviteter: fotball, håndball, fotball, volleyball, friidrett, allidrett og seniorlag. Disse særiddrettene er igjen tilknyttet idrettskretser innenfor sine særforbund. Blant aktivitetene i idrettslaget er fotballen tilknyttet NFF Rogaland. Fotballagene spiller dermed kamper i Rogaland. De øvrige aktivitetene under idrettslaget er knyttet til Vestland.

I tillegg til aktivitetene som er organisert under idrettslaget, har Sveio også blant annet skyting, orientering, karate, svømming, golf, hestesport og friluftsliv. Blant disse tilhører Sveio orientering Rogaland idrettskrets og svømmekurs tilbys i Sveio gjennom Haugesund svømmeklubb. Etter det vi har kjennskap til, er det altså tre ulike idretter som er knyttet til Rogaland idrettskrets, men de fleste idrettslagene er tilknyttet Vestland idrettskrets. Fra ungdomsrådet har vi også fått opplyst at det er en del som reiser til Haugesund for å delta på fritidstilbud som ikke finnes i Sveio, som f.eks. turn, dans og teater. Det er heller ikke uvanlig at eldre ungdommer som driver med idrett, skifter klubbtilhørighet til Haugesund. Der er det større miljø og bedre muligheter til å drive på et høyere nivå.

I hovedsak forholder idrettslagene seg altså til Vestland idrettskrets per i dag. Idrettsrådet, som er valgt av og blant idrettslagene i Sveio kommune har i dag kun kontakt med Vestland Idrettskrets, og kontakten med fylkeskommunen skjer via kretsen. Dette samarbeidet fungerer godt, ifølge idrettsrådet.

Et fylkesbytte vil altså medføre at særiddrettene vil måtte revurdere kretstillhørighet. Siden noen av idrettene i dag er tilknyttet Rogaland, er det imidlertid grunn til å tro at noen også kan fortsette å være tilknyttet idrettskretser i Vestland dersom de ønsker det, eller det av ulike årsaker er mest praktisk. For det overordnede nivået og kontakten med fylket vil et fylkesbytte medføre at Sveio idrettsråd vil måtte samarbeide med Rogaland idrettskrets istedenfor Vestland slik de gjør

i dag. Hvorvidt dette vil være negativt eller positivt for idretten, er imidlertid vanskelig å si, men det er liten grunn til å tro at det vil gjøre store utslag annet enn at det vil innebære en prosess med å bli kjent og opprette en god kontakt i Rogaland, slik det i dag er mot Vestland.

3.7.4 Tildeling av spillemidler

Spillemidler er en av de viktigste regionale virkemidlene idretten i Sveio i dag har tilgang til. Fylkeskommunen forvalter og fordeler spillemidler til anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet ned til de enkelte kommunene i sitt fylke. Spillemidlene kommer fra overskuddet til Norsk tipping og administreres av Kulturdepartementet.

Tildelingen skjer gjennom en søknadsordning hvor kommunene i samarbeid med idrettslag og lag og organisasjoner kan søke fylkeskommunen om tilskudd til etablering og rehabilitering av ulike typer idrettsanlegg og anlegg for friluftsliv og/eller egenorganisert fysisk aktivitet. Det skilles mellom søknader til vanlige idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. Nærmiljøanlegg er et anlegg eller område for egenorganisert fysisk aktivitet som ligger i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder (Kulturdepartementet, 2021).

Utformingen av søknader skjer i et samarbeid mellom kommunene og organisasjonene. På bakgrunn av innkomne søknader utarbeider kommunen en prioriteringsliste som videresendes fylkeskommunen. Anleggene det søkes om, må være del av en vedtatt kommunal plan. Prosjektene må også være fullfinansiert, ved at de kostnadene som ikke dekkes av tilskuddsordningen, må være finansiert (Kulturdepartementet, 2021).

Sveio idrettsråd er involvert i søknadsprosessen i kommunen. Ifølge samarbeidsavtalen mellom kommunen og Sveio idrettsråd fra 2015 har idrettsrådet uttalerett ved tildeling av spillemidler. Kommunen setter opp sine forslag i prioritert rekkefølge sammen med en forklaring for prioriteringene. Idrettsrådet kan komme med innspill til denne lista.

Søknadene oversendes fylkeskommunen, som så oversender en oversikt over innkomne søknader og søknadsbeløp til Kulturdepartementet. Kulturdepartementet tildeler et fastsatt rammebeløp for fordeling på søknader etter tre kriterier; søknadsbeløp, innbyggertall og dekningsgrad. Fylkeskommunen gjør deretter vedtak om tildelinger basert på sine prioriteringer.

Etter vår vurdering vil et fylkesbytte kunne ha betydning for tildeling av spillemidler til Sveio kommune gjennom følgende endringer:

- De overordnede prioriteringene for tildelingen av spillemidler endres
- Konkurransen endres (endringer i antall søknader, eller fordelingen mellom type søknader)
- Etterslepet på utbetaling av midler endres

Prioriteringer og tildeling

Vestland fylkeskommune har definert følgende kriterier for tildeling av spillemidler til anlegg (Vestland fylkeskommune 2020):

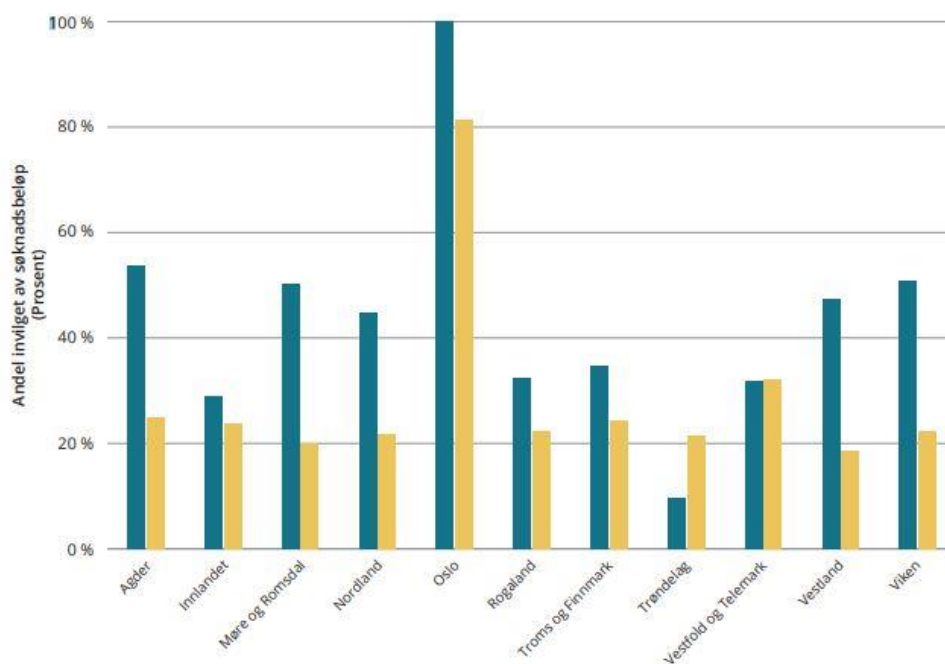
- Tildelingen tar utgangspunkt i kommunale prioriteringslister
- Alle kommuner som søker, skal få tildeling til minimum ett nærmiljøanlegg
- Friluftsanlegg skal prioriteres ved tildeling av spillemidler i løpet av de to første godkjente søknadsårene
- Fordeling til kommunene skjer på bakgrunn av vektning av godkjent søknadssum og folketall
- For å utjevne ventetida på søknader, må søknader til ordinære anlegg ha en godkjent søknad i tre år før første tildeling (gjelder ikke friluftsliv, som kan få anledning første/andre søknadsår).

Kriteriene prioriterer kommunene høyt, og spesielt nærmiljøanlegg i kommunene. I tillegg er det søkelys på å utjevne ventetiden på utbetaling av midler.

Rogaland fylkeskommune har også utarbeidet kriterier for tildeling av spillemidler. I *Regional kulturplan for Rogaland 2015–2025* vektlegges følgende kriterier (Rogaland fylkeskommune, 2015):

- 40 % av rammetilskuddet fordeles på kommunale idrettsanlegg og anlegg som representerer et særforbund
- 30 % av rammetilskuddet fordeles på kommunale idrettsanlegg og anlegg som representerer 2 til 5 særforbund/idretter, og øker mangfoldet av tilbud i kommunen.
- 25 % av spillemidlene fordeles på interkommunale/regionale idrettsanlegg.
- 5 % av spillemidlene fordeles på friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg

Også disse kriteriene vektlegger kommunene i stor grad. Nærmiljøanlegg er likevel ikke så høyt oppe på prioriteringslista som for Vestland fylkeskommune. Det er imidlertid krevende å sammenlikne disse kriteriene direkte. I figuren nedenfor ser vi hvordan de ulike fylkene har prioritert henholdsvis nærmiljøanlegg og ordinære anlegg.

Figur 19: Andel av søknadsbeløp som er innvilget for nærmiljøanleggsordningen (blå) og for ordinære anlegg (gul). Kilde: Skjermdump fra Norges Idrettsforbund 2020.

Vi ser at samtlige fylker har prioritert tildelinger til nærmiljøanlegg høyere enn tildeling til ordinære idrettsanlegg. Der ser vi også tydelig at nærmiljøanlegg er prioritert høyere i Vestland fylkeskommune enn i Rogaland, i tråd med at kriteriene for de to fylkene også skiller seg fra hverandre på dette punktet.

I Tabell 4 ser vi antall søknader, investering og investering per innbygger for de ulike fylkene i perioden 2016–2020.

Tabell 4: Antall søknader og investeringer per innbygger 2016–2020. Kilde: Norges Idrettsforbund 2020:71

Fylke	Antall	Investering	Investering per innbygger
Agder	525	1 425 809 782	4641
Innlandet	530	2 188 384 658	5892
Møre og Romsdal	365	1 810 809 695	6827
Nordland	245	1 335 466 410	5536
Oslo	231	4 423 069 998	6378
Rogaland	483	2 882 459 445	6006
Troms og Finnmark	284	1 578 297 821	6487
Trøndelag	610	3 615 623 892	7714
Vestfold og Telemark	596	1 806 292 668	4307
Vestland	926	4 596 779 218	7222
Viken	1196	6 979 601 972	5623
Sum/gjennomsnitt	5991	32 642 595 559	6081

Som vi ser av tabellen, har Vestland fylkeskommune investert nesten dobbelt så mye som Rogaland i perioden 2016–2020. Dette gjenspeiles også i antall søknader som er omtrent dobbelt så

mange som i Rogaland. Denne forskjellen er imidlertid ikke spesielt overraskende. Søknadene formidles gjennom kommunene, og Vestland er et større fylke geografisk, har flere kommuner og flere innbyggere. Ser vi på investering per innbygger, ligger Vestland fylke noe over gjennomsnittet, og Rogaland noe under.

Forskjellen i investering per innbygger kan imidlertid ha hatt betydning for etterslep på utbetaling av spillemidler. I Tabell 5 ser vi ventetid på utbetaling i samtlige fylker.

Tabell 5: Estimert ventetid på utbetaling av spillemidler (år). Kilde: Norges Idrettsforbund 2020:80

Fylke	Ventetid (år)
Agder	2,7
Innlandet	3,1
Møre og Romsdal	3,7
Nordland	3,5
Oslo	0,2
Rogaland	3,3
Troms og Finnmark	3,1
Trøndelag	3,8
Vestfold og Telemark	2,1
Vestland	3,9
Viken	3,2

Etterslepet har vokst i samtlige fylker i løpet av de siste årene og økte med 210 millioner kroner bare i 2020 (Norges idrettsforbund, 2020). Ventetid på utbetaling av midler til anlegg som allerede er påbegynt og ferdigstilt, gir idrettslagene rentekostnader og binder opp kapital de kunne ha brukt på aktivitet, og er derfor negativt. Som vi ser av tabellen, er det Vestland som har lengst ventetid på utbetaling. Det er altså her etterslepet er størst. Rogaland ligger «midt på treet». Ser vi kun på etterslep, vil dermed et fylkesbytte kunne være positivt for Sveio kommune, ved at utbetalingen av spillemidler kommer raskere.

3.8 Oppsummering fylkeskommunal politikk og tjenester

Selv om mange sveibuer jobber i Sunnhordland, er Sveio nærmere knyttet til Haugesund og Haugalandet som bo- og arbeidsmarkedsregion, og mye av det interkommunale samarbeidet går også i denne retningen. *Regional plan for areal og transport på Haugalandet*, som er vedtatt av politikere i både Vestland og Rogaland fylkeskommune, slår fast at Haugesund er det funksjonelle sentrum for hele Haugalandet – inkludert Sveio. Det betyr selvsagt ikke at Sveio ikke har mange felles interesser med kommunene i Sunnhordland.

Som dette kapitlet viser, er flere fylkeskommunale administrative tjenester lokalisert i Haugesund. Ungdommen i Sveio går på videregående skole i Haugesund. Innen kultur, idrett og frivillighet er det en del samhandling både sørover på Haugalandet og nordover i Sunnhordland og Vestland. Når det gjelder nærings- og arbeidsliv, er det vel så viktig for Sveio hvordan utviklingen går på Haugalandet, som i Sunnhordland. Haugalandspakken har videre vært det sentrale virkemiddelet for å utvikle kommunikasjonene i regionen. I dette samarbeidet er Rogaland fylkeskommune «motoren». Også når det gjelder statlig samferdsel, har Sveio felles interesser med

resten av Haugalandet, ikke minst når det gjelder videre utvikling av E 134 som øst-vestforbindelse.

Det er politikere i Sveio som føler at man med etableringen av Vestland har blitt enda mer utkant i det nye fylket sammenlignet med da man var en del av gamle Hordaland. Samtidig er flere aktører på Haugalandet av den oppfatning at Rogaland fylkeskommune per i dag har for mye søkelys på områdene rundt Stavanger og Sandnes. Et sentralt spørsmål når det gjelder demokrati, er derfor om Sveio vil få større påvirkningskraft på saker som er viktige for kommunen ved et eventuelt fylkesbytte.

Flere av de vi har snakket med, mener Haugalandsregionen vil kunne få økt tyngde internt i Rogaland dersom Sveio skifter fylke, og at Sveio vil ha bedre forutsetninger for å være med å bygge den regionen som kommunen i størst grad er en naturlig del av. For Sveio vil det være en fordel om Haugalandsregionen får styrket sin posisjon i Rogaland, og at Haugesund får styrket sin attraktivitet og tyngde som regionsenter. Dette selv om både politisk og administrativ ledelse i Vestland fylkeskommune understreker at man er seg bevisst Sveio sin beliggenhet, at kommunen er del av Haugesund sin bo- og arbeidsmarkedsregion, og at Vestland har en inviterende holdning til forsterket samarbeid om grenseoverskridende utfordringer mellom Sunnhordland og Haugalandet.

Det er etter våre vurderinger likevel grunn til å anta at politikerne i Vestland ikke ivrer like mye for utviklingen på Haugalandet sammenlignet med politikerne i Rogaland. Ettersom Sveio er såpass tett innlemmet mot Haugalandet, har kommunen per i dag heller ikke muligheter for å påvirke utviklingen av viktige fylkeskommunale politikkområder som berører kommunens innbyggere og næringsliv demokratisk, gjennom valgkanalen. Innbyggerne i Sveio stemmer i dag på politikere i Vestland fylkeskommune, ikke i Rogaland fylkeskommune. I Rogaland er dessuten flere fylkeskommunale administrative tjenester lokalisert i Haugesund. Dersom Sveio blir en del av Rogaland, vil kommunen forvaltningsmessig være tettere på disse tjenestene. Det vil også være lettere å drive planlegging og utviklingsarbeid både politisk og administrativt, dersom kommunen tilhører samme fylke som resten av den regionen kommunen mer funksjonelt er en del av. Mot denne bakgrunnen heller Telemarksforskning i den retning at det vil kunne være fordelaktig for Sveio, når det gjelder fylkeskommunal politikk og tjenester, å skifte fylkestilhørighet. Samtidig er det viktig å understreke at det å få gjennomslag på fylkeskommunens budsjetter og tilgang på virkemidler og ressurser i mange sammenhenger handler vel så mye om godt politisk arbeid, som fag.

4. Statlig tjenestetilbud

4.1 Statsforvalteren

Fylkeskommunene er det folkevalgte organet på regionalt nivå i Norge, mens Statsforvalteren representerer staten i fylkene. Statsforvalterens rolle er å følge opp vedtak, mål, retningslinjer og satsinger fra Stortinget og regjeringen. Statsforvalteren er også et viktig bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter. Eksempelvis er det Statsforvalteren som under korona-pandemien har håndtert dialog mellom kommunene og nasjonale (helse)myndigheter.

I praksis utfører Statsforvalteren oppgaver på vegne av en rekke departementer og direktorater. Tidligere kartlegginger har vist at departementene og direktoratene styrer statsforvalterembetene på ulik måte (Direktoratet for forvaltning og IKT, 2012). Det er ulik detaljeringsgrad, ulikt presisjonsnivå i oppdragene og ulik praksis mht. omfang og innretning av styringsmøter mellom de statlige etatene og statsforvalter. Det er også stor variasjonsbredde i synspunktene på hvor stort statsforvalterens handlingsrom faktisk er, og hvor stort det ideelt sett bør være. Enkelte mener at statsforvalteren ikke skal ha noe personlig handlingsrom, mens andre mener handlingsrommet både er og bør være stort, slik at det skal være mulig å tilpasse oppdraget til lokale forhold.

Fylkeskommunens rolle i regional planlegging, gjennom å lede arbeidet med å utvikle og vedta regionale planstrategier og gjennom sin myndighet til å vedta regionale planbestemmelser, vil dessuten kunne legge visse føringer for statsforvalterens arbeid (Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet, 2012). Til slutt har alle fylker ulik bosettings- og næringsprofil. Med dette som bakgrunn vil det ikke være unaturlig om statsforvalternes praksiser varierer noe fra fylke til fylke, selv om de forvalter det samme statlige oppdraget. Dermed kan en og tenke seg at det har utviklet seg ulike praksiser i Vestland og Rogaland fylker.

4.1.1 Overordnet om samhandling mellom kommunen og Statsforvalteren

Både i Rogaland og Vestland benytter statsforvalteren naturlig nok sine klassiske verktøy i kontakten og samhandlingen med kommunene, dvs. tilsyn, klagebehandling, veiledning og opplæring for å gjøre kommunene kjent med nasjonal politikk.

Når det gjelder samhandling generelt mellom statsforvalter og kommune, så foregår den på ulike nivå i begge fylker. Det vil si at statsforvalteren har kontaktpunkter med strategisk ledelse (politisk og administrativ) i kommunene, der statsforvalteren selv gjerne deltar, men også på tjenestenivå. Det vil si at statsforvalteren har samhandling med kommunene på tjenestenivå om alt fra eksempelvis helse og omsorg og utdanning, via samfunnsikkerhet og beredskap, til plan, landbruk og næringsutvikling.

Både politisk og administrativ ledelse (kommunedirektør/kommunalsjefer) gir uttrykk for at samhandlingen med statsforvalteren i Vestland generelt sett er god. På tjenestenivå gis det imidlertid uttrykk for at regionale fagnettverk i regi av statsforvalteren i Vestland oppleves mindre

og mindre relevante. Dels har det sammenheng med at nye Vestland strekker seg helt nordover til Møre og Romsdal, men først og fremst fordi det er kommunene på Haugalandet og i Sunnhordland Sveio har felles utfordringer og mest samarbeid med – og da kanskje først og fremst med kommunene på Haugalandet. Ikke minst innen helse og omsorg gis det uttrykk for at det ville vært mer naturlig å være en del av de regionale nettverket i Rogaland, ettersom mye av det reelle samarbeidet, både med andre kommuner og spesialisthelsetjenesten, går i retning Haugalandet og Rogaland.

4.1.2 Kommunal og regional planlegging og innsigelse

Kommunene er plan- og arealmyndighet og skal forvalte arealene ut fra en langsiktig og bærekraftig tilnærming. I dette ligger at kommunene utover å ivareta lokale interesser også har ansvar for at regionale og nasjonale interesser ivaretas i planleggingen. Arealplanleggingen er derfor en samfunnsfunksjon sterkt knyttet til det lokale folkestyret gjennom kommunene som lokal planmyndighet og fylkeskommunene som regional planmyndighet. Samtidig har staten betydelige nasjonale interesser knyttet til hvordan arealene forvaltes. Dersom den kommunale arealforvaltningen kommer i strid med nasjonalt definerte mål innen ulike områder som miljøvern, landbruk eller samfunnssikkerhet og beredskap, har statsforvalteren ikke bare adgang, men plikt til å gripe inn ved å fremme innsigelser til kommuneplaner eller reguleringsplaner. Tilsvarende vil statsforvalteren ha plikt til å fremme innsigelser til regionale planer som kommer i strid med nasjonale interesser. Når statsforvalteren vurderer hvorvidt en arealplan er i strid med nasjonale interesser eller bestemmelser, vil det ofte være et innslag av skjønn i vurderingen. En innsigelse skal imidlertid alltid begrunnes, og grunnlaget for statlige innsigelser skal være forankret i nasjonale politikkdokumenter, retningslinjer, rundskriv eller spesifikke statlige styringsdokumenter innen den enkelte sektor. Det er derfor en faglig skjønnsvurdering som skal utgjøre grunnlaget for at statsforvalteren fremmer innsigelse (Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet, 2012, s. 39).

Først og fremst har statsforvalteren en viktig rolle når det gjelder å koordinere statlige etaters deltakelse i, og innspill til kommunale planer og planprosesser. I både Rogaland og Vestland syntes statsforvalteren å ha gode rutiner og praksiser for dette. I begge fylker benyttes regionalt planforum. Det er en arena for diskusjon mellom kommuner og regionalt nivå. Her kan kommunene melde inn kommuneplaner, kommunedelplaner og større reguleringsplaner for å få innspill fra fylkeskommunen, fylkesmannen og andre fagetater. I begge fylker gir statsforvalteren uttrykk for at de i disse møtene tar opp relevante nasjonale føringer for kommunenes planarbeid. Det kan for eksempel dreie seg om hensyn til samfunnssikkerhet og beredskap i kommunenes planlegging, areal og transport, naturmangfold mv. På den måten sikrer de at nasjonale hensyn på et tidlig tidspunkt blir tatt inn i den kommunale planleggingen.

Videre påpeker enkelte i intervjuene at de har inntrykk av at det kan være noe ulike regimer hos Statsforvalteren i Rogaland og Statsforvalteren i Vestland når det gjelder oppfølgingen av plan- og bygningsloven i de to fylkene. Strandsoneproblematikk og jordvern er to eksempler som blir nevnt.

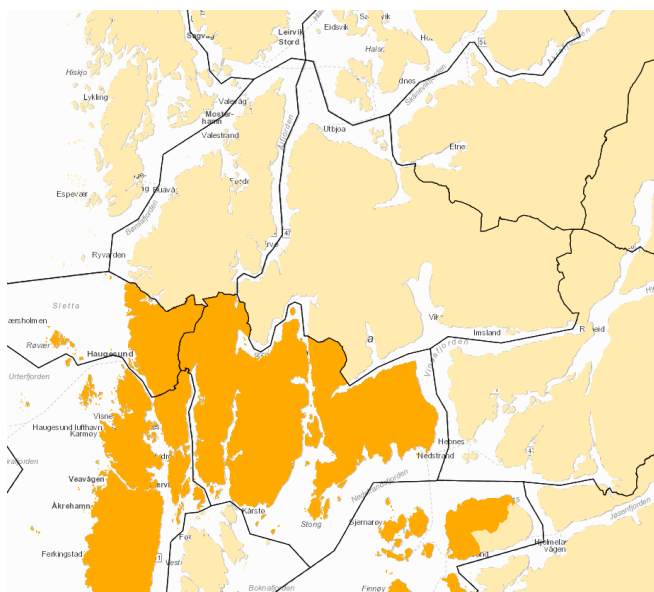
Strandsonen er gitt en særlig beskyttelse gjennom byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen. Byggeforbudet i 100-metersbeltet kan fravikes gjennom kommunale planer. Dette forutsetter

imidlertid at hensynet til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser er ivarettatt. I intervjuene ifm. dette prosjektet blir det fra enkelte hevdet at det er lettere å få til nybygg og utvikling i strandsonen av Statsforvalteren i Vestland enn av Statsforvalteren i Rogaland.

Det handler nok i tilfelle mer om nasjonale retningslinjer og soner, enn at statsforvalteren er «snillere» i Vestland enn i Rogaland. Regjeringen kom imidlertid med nye nasjonale retningslinjer for planlegging i strandsonen denne våren. Disse åpner for en mer differensiert praksis, og noe mer lokalt handlingsrom.

Mer konkret deler de nye retningslinjene kysten inn i tre soner, ut fra hvor stort press det er på strandsonen. Kommunene i Oslofjorden har høyest utbyggingspress og utgjør sone 1. Sone 2 omfatter kommunene på Sørlandskysten og bynære deler av strandsonen i Rogaland, Vestland, Møre og Romsdal og Trondheimsfjorden, der det også er områder med stort utbyggingspress. Sone 3 er distriktskommuner med lavere utbyggingspress. Formålet med den nye retningslinjen er å åpne for en mer differensiert praksis, og noe mer lokalt handlingsrom for å tillate utbygging i områder med lavt utbyggingspress (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021). I praksis betyr det at distriktskommuner får større muligheter til å legge til rette for utvikling langs kysten – både næring og bosetting.

Som kartet under viser; selv om store deler av Rogaland ligger i sone 2 (markert mørk gult i kartet), så ligger Sveio i sone 3 (lysegult) og vil dermed også ved et fylkesskifte ha noe mer frihet til å utvikle egen strandsoner.

Figur 20 Kart med differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Sone 3=lys gul, sone 2=mørk gul. Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

På samme måte som med bygging i strandsonen har også jordvern kommet opp som et tema i utredningsarbeidet. Jordvern innebærer å sikre at den beste jorda fortsatt brukes til å dyrke mat, og ikke blir omdisponert til andre formål. Også her er det enkelte som har en oppfatning av at Statsforvalteren i Rogaland har en strengere forvaltningspraksis enn Statsforvalteren i Vestland

når det gjelder jordvern. Enkelte informanter opplever at jordvernet praktiseres for strengt i Rogaland og frykter at et fylkesskifte vil gi Sveio mindre handlingsrom. Andre ser mer positivt på et fylkesskifte. Argumentet blant disse er stikk motsatt, de opplever at det har vært for mye nedbygging av matjord i Sveio og ønsker derfor en strengere praksis.

Stortinget har fastsatt et mål om at den årlige omdisponeringen av dyrka jord må være under 4000 dekar, et mål som ble oppgradert til under 3000 dekar ifm. regjeringens fremleggelse av forslag til ny jordvernstrategi våren 2021. De byene og tettstedene som vokser mest, har også de mest produktive jordbruksområdene. Likevel varierer presset på matjordarealer til dels mye fra region til region, med overskudd av arealer, gjengroing og dårlig vedlikehold i enkelte områder, og underskudd, nedbygging, mangel på arealer til å spre husdyrgjødsel og høye leiepriser i andre områder (Statsforvalteren i Rogaland, 2021).

Fra de to statsforvalternes side blir det i denne sammenheng påpekt at det i Rogaland over tid har vært et større press på matjord enn i store deler av Vestland. Statsforvalteren i Rogaland har derfor hatt et større søkelys på denne problematikken. Statistikk fra SSB viser da også at nedbyggingen/omdisponering av matjord i Rogaland har avtatt de senere årene. Fra Statsforvalteren i Vestland sin side blir det imidlertid påpekt at denne problematikken er på agendaen også her. Uavhengig av hvordan jordvern har vært praktisert i de to fylkene fram til nå, er det derfor grunn til å forvente at praksisene deres vil bli likere (og strengere) i årene som kommer – ikke minst for å følge opp de nye og strengere nasjonale målene.

4.2 Øvrige statlige etater

Som vi påpeker i kapittel 1.1, vil et skifte av fylkestilhørighet kunne få konsekvenser for samhandlingen med regionale statlige etater. Det vil derfor være av spesiell interesse å se nærmere på hvilke konsekvenser det vil få for kommunen, næringslivet og andre brukere av statlige tjenester og virkemidler.

Kartleggingen viser at et eventuelt fylkesskifte vil medføre relativt små endringer når det gjelder regiontilhørighet til statlige etater.

Kommunene både i Sunnhordland og på Haugalandet er del av Helse Fonna HF, som igjen er ett av fire lokale helseforetak under Helse Vest regionale helseforetak. Geografisk dekker Helse Fonna Sunnhordland, Indre Hardanger og Nord-Rogaland. Helseforetaket har tre somatiske sykehus, et i Haugesund, et på Stord og et i Odda, i tillegg til et psykiatrisk sykehus (Valen i Kvinnherad), fire distriktpsikiatriske senter (Stord, Karmøy, Haugesund og Folgefonn) og ti ambulansestasjoner (Helse Fonna Helseforetak, 2021). Sveibuen benytter først og fremst sykehuset i Haugesund allerede i dag. Også distriktpsikiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) ligger i Haugesund. Når det gjelder spesialisthelsetjenesten, så vil det ikke medføre store konsekvenser for Sveio å skifte fylke.

Heller ikke når det gjelder Barne-, ungdoms- og familietaten (BUFETAT) vil det for Sveios del bli en endring i regiontilknytning. Sveio «sokner» her til BUFETAT region vest som dekker hele Vestland og Rogaland. Nærmeste kontor ligger i Haugesund.

Videre ligger Sveio i Sør-Vest politidistrikt. Sør-Vest politidistrikt dekker hele Rogaland, de fleste kommunene i Sunnhordland og en kommune i Agder. Politidistriktet har 19 tjenestesteder – fem politistasjoner og 14 lensmannskontor. I tillegg er organisasjonen fordelt på fem geografiske driftsenheter, hvorav de nærmeste ligger i Stord og Haugesund. Hverken når det gjelder kommunens samhandling med politiet, struktur eller avstand til nærmeste politistasjon eller lensmannskontor synes et fylkesskifte å medføre endringer. Etter det vi forstår har Sveio og Tysvær felles politikontakt og SLT-koordinator. Begge disse funksjonene er viktige i det forebyggende arbeidet blant barn og unge.

Det har nylig vært en endring i domstolstrukturen i Norge. Sunnhordland og Haugalandet tingrett er slått sammen og har rettssteder både i Haugesund og på Leirvik i Stord. Haugalandet og Sunnhordland hadde fra før samme jordskifterett. Et fylkesskifte vil med andre ord ikke få noen betydning for Sveios regiontilhørighet hva gjelder rettsvesenet, utover at de som skal møte i en domstol, må møte i Haugesund istedenfor Leirvik.

NAV-kontorene i Norge har to eiere, staten og kommunene. Det vil si at både de statlige og de kommunale NAV-tjenestene leveres av det samme kontoret. Staten og kommunene styrer kontorene gjennom et partnerskap. På ledernivå utøves partnerskapet gjerne i møte mellom rådmann og fylkesdirektør i NAV. Både kommunene og staten har imidlertid et selvstendig ansvar for sine tjenester, og de formelle beslutningene tas i rådmannens eller fylkesdirektørens styringslinje. Også lederen for NAV-kontoret i Sveio har ansvar for både de kommunale og de statlige tjenestene, hun får styringssignaler både fra kommunens ledelse og fylkesdirektøren, og rapporterer tilbake til begge. Kontoret har 12 ansatte, hvorav fire er ansatt i staten, fordelt på et markedsteam og et oppfølgingsteam – i tillegg til flyktingeteamet. Ettersom kontoret er nokså lite, jobber imidlertid de fleste medarbeiderne med flere ulike oppgaver, ytelser og tjenester. Dette både for å skape et fagmiljø og for å redusere sårbarhet, slik at man kan steppe inn for hverandre ved sykdom mv.

NAV Sveio, som er en del av NAV Vestland, har naturlig nok mye av sin samhandling med de andre NAV-kontorene i Sunnhordland. For eksempel har kontoret sykefraværsoppfølging og oppfølging i egenregi i fellesskap med nabokontorene i Sunnhordland. Også på ledernivå rapporteres det om tett samarbeid i Sunnhordland. Ifølge sentrale informanter har arbeidsmarkedet i regionen vært ekstra utfordrende siden koronapandemien inntraff, særlig for ufaglærte, ungdommer og flyktninger. Her samarbeider NAV-kontoret med NAV Marked i Sunnhordland, men også med Haugesund/Haugalandet – som er det største arbeidsmarkedet for sveibuen.

Enkelte av våre informanter er av den oppfatning at det for brukerne av NAV ville være bedre om Sveio tilhørte Rogaland, fordi det er her det naturlige arbeidsmarkedet ligger for sveibuen. Enkelte vi har snakket med, opplever at det har vært utfordrende å få til et godt samarbeid internt i NAV innad i Sunnhordland. Samtidig rapporterer NAV Sveio at samarbeidet med NAV i Nord-Rogaland og NAV i Sunnhordland er blitt stadig bedre, ikke minst på markedssiden.

Ved et fylkesbytte vil NAV Sveio bli en del av NAV Rogaland. Det vil naturligvis kunne bety nye rutiner og nye måter å gjøre ting på. Vi har imidlertid ikke fått signaler om de helt store endringene. Det er heller ingen grunn til å forvente at de statlige oppgavene – og dermed arbeidsplassene – som i dag ligger til NAV-kontoret, vil forsvinne.

4.3 Oppsummering statlig tjenestetilbud

Både politisk og administrativ ledelse (kommunedirektør/kommunalsjefer) gir uttrykk for at samhandlingen med Statsforvalteren i Vestland generelt sett er god. På tjenestenivå gis det imidlertid uttrykk for at regionale fagnettverk i regi av Statsforvalteren i Vestland oppleves mindre og mindre relevante. Dels har det sammenheng med at nye Vestland strekker seg helt nordover til Møre og Romsdal, men først og fremst fordi det er kommunene på Haugalandet og i Sunnhordland Sveio har felles utfordringer og mest samarbeid med – og da kanskje først og fremst med kommunene på Haugalandet. De største fordelene med et fylkesbytte vil være at Sveio kommer inn under en statlig forvaltningsregion som de funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel å kunne delta i regionale nettverk, møteplasser og arenaer som kommunen naturlig er del av. Det vil og lette arbeidet med planlegging, koordinering og kompetanse- og tjenesteutvikling.

I intervjuene er det enkelte som påpeker at det virker som det er noe ulike praktiser hos de to statsforvalter-embetene når det gjelder spørsmål knyttet til utbygging i strandsonen og i forbindelse med jordvern. Den største bekymringen ved et eventuelt fylkesbytte for Sveio, er at kommunen vil havne under et strengere statlig forvaltningsregime som kan hindre utbyggings- og utviklingstiltak som man lokalt ønsker å iverksette. I realiteten er det lite trolig at det vil være snakk om vesentlige endringer. Presset på omdisponering av matjord har vært langt større i Rogaland enn i Vestland. Det har derfor vært noe større søkelys på denne problematikken i Rogaland sammenlignet med i Vestland. Her er det imidlertid signaler om at praksisen vil bli mer lik i årene som kommer, bl.a. som følge av nye nasjonale mål. Flere hilser også sterkere jordvern velkommen.

Sveio ligger under Helse Fonna, som dekker Sunnhordland, Indre Hardanger og Nord-Rogaland. Innbyggerne i Sveio bruker i dag først og fremst sykehuset i Haugesund. Distriktspsykiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) ligger i Haugesund. Sveio hører til BUFETAT region vest som dekker hele Vestland og Rogaland. Nærmeste kontor ligger i Haugesund. Videre ligger Sveio i Sør-Vest politidistrikt. Sør-Vest politidistrikt dekker hele Rogaland, kommunene i Sunnhordland og en kommune i Agder. Sunnhordland og Haugalandet tingrett er slått sammen og har rettssteder både i Haugesund og på Leirvik i Stord.

Videre viser vår kartlegging at et eventuelt fylkesskifte vil medføre relativt små endringer når det gjelder regiontilhørighet til statlige etater. Samlet sett må det karakteriseres som en fordel at det blir små endringer ved et eventuelt fylkesbytte. NAV Sveio, som er en del av NAV Vestland, har naturlig nok mye av sin samhandling med de andre NAV-kontorene i Sunnhordland. Ved et fylkesbytte vil NAV Sveio bli en del av NAV Rogaland. Enkelte mener det vil være en fordel fordi det naturlige arbeidsmarkedet for flesteparten av de som bor i Sveio, er på Haugalandet/i Haugesund.

Vi har ikke fått vesentlige tilbakemeldinger om mulige ulemper knyttet til et eventuelt fylkesbytte, selv om det for NAV-kontoret vil kunne innebære nye samhandlingsarenaer og nye rutiner og måter å gjøre ting på. Vi har ikke fått signaler som tyder på at de statlige oppgavene – og dermed arbeidsplassene – som i dag ligger til NAV-kontoret, vil forsvinne.

5. Regional samhandling

5.1 Interkommunale tjenestesamarbeid

5.1.1 Overordnet om motiver, gevinster og utfordringer ved interkommunalt samarbeid

Et viktig kjennetegn ved det norske kommunesystemet er generalistkommuneprinsippet. Det innebærer at alle kommuner har ansvar for de samme oppgavene og tjenestene. Det sørger for like demokratiske rettigheter for innbyggerne, uavhengig av bostedskommune, og er også en forutsetning for at finansieringssystemet og lovgivning av rammene for organisering og styring av kommunene er felles. På grunn av en stadig mer uensartet kommunestruktur og at kommunene skal håndtere stadig flere og mer komplekse oppgaver, har generalistkommuneprinsippet blitt satt under press. De siste tiårene, og ikke minst i forbindelse med kommunereformen, har det vært en diskusjon i mange kommuner om disse utfordringene skal løses gjennom økt interkommunalt samarbeid eller kommunesammenslåing (Brandtzæg et al., 2019). Mange kommuner, så også Sveio, har valgt interkommunalt samarbeid som strategi.

Interkommunalt samarbeid er ulike former for samarbeid mellom to eller flere kommuner, formelt eller uformelt. Dette samarbeidet er gjerne knyttet til enkeltoppgaver – som produksjon og ytelse av bestemte tjenester eller goder. Normalt er det snakk om oppgaver som de berørte kommunene selv opplever at de ikke er i stand til å løse på en tilstrekkelig god måte alene.

Gjennom de større utredningene av interkommunalt samarbeid som har blitt gjennomført her i landet, har det blitt grundig dokumentert at de mest sentrale motivene for interkommunalt samarbeid om tjenester og administrative oppgaver er større og sterkere fagmiljøer, bedre tjenester og en mer effektiv drift (Borge et al., 2017; Brandtzæg et al., 2008; Brandtzæg & Sanda, 2003; Brandtzæg & Aastvedt, 2010; ECON, 2006; Gjertsen & Martiniussen, 2006; Jacobsen, 2014; Leknes et al., 2013; Weigård, 1991). Mer konkret handler dette om:

- Bedre ressursutnyttelse gjennom stordriftsfordeler
- Bedre tilgang på kompetanse
- Strategi for å være mindre sårbare og overleve som egen kommune
- Økt kvalitet på tjenestene
- Økt mulighet for å gjennomføre større statlig initierte reformer
- Fremme viktige saker for egen kommune
- Avlaste den enkelte kommune
- Kostnadsfordeling
- Mer demokratisk enn å la private utføre oppgavene

Når kommuner løser oppgaver gjennom interkommunale samarbeid, skjer styringen av de oppgaver som inngår i samarbeidet på andre, og mer indirekte måter enn ved tradisjonell hierarkisk styring (Røiseland & Vabo, 2016). Utredningene nevnt over viser at de største utfordringene ved interkommunalt samarbeid er knyttet nettopp til demokratisk styring og kontroll. Utstrakt

bruk av interkommunalt samarbeid vil også kunne innebære at kommunens oversikt over den samlede oppgaveløsningen og tjenesteutførelsen blir svekket.

5.1.2 Interkommunale tjenestesamarbeid i Sveio

Sveio kommune har en rekke interkommunale tjenestesamarbeid med sine naboer, både nordover i Sunnhordland og sørvestover på Haugalandet. Eksempler er legevaktsamarbeid, pedagogisk-psykologisk tjeneste, Haugaland Skole og Arbeidsliv HSA, Forum for oppvekst i Sunnhordland FOS, Karmsund havn mv. (se utfyllende liste i tabellen under).

Enkelte av samarbeidene er regulert gjennom egne avtaledokumenter og vedtekter mv., som sier noe om formål og mål, organisering, finansiering mv. Andre samarbeid er mindre formelle og bærer mer preg av nettverkssamarbeid. Ledernetverk og fagnettverk er eksempler på sistnevnte.

Over de neste avsnittene presenterer vi de mest sentrale interkommunale tjenestesamarbeidene innen de tre rammeområdene i Sveio kommune, i tillegg til enkelte rene tjenestekjøp.

5.1.3 Helse og omsorg

Rammeområdet helse og omsorg i Sveio består av følgende fem tjenesteområder; helse og rehabilitering med fellestjenester, pleie og omsorg, habilitering, barnevern samt NAV med flyktningeavdeling. Innen helse og omsorg går mye, men ikke alt, interkommunalt samarbeid i retning Haugesund og Haugalandet.

Haugesund interkommunale legevakt har ansvar for legeberedskapen i Haugesund, nord- og fastlands-Karmøy, Bokn, Sveio, Utsira og Tysvær. Legevakten har i tillegg ansvar for legevakt natt i Etne og Vindafjord og telefon/nødnett for Sauda, Suldal, Etne og Vindafjord. Også øyeblikkelig hjelp døgntilbud (KØH/KAD/ØHD) er lagt til dette legevaktsamarbeidet.

Krisesenterloven forplikter alle kommuner til å ha et bo- og dagsentertilbud til kvinner, barn, menn og LHBT-personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. De fleste kommuner samarbeider med andre kommuner om driften av slike krisesenter, enten det er lokalisert i egen kommune eller ikke. Det gjør også Sveio, som deltar i samarbeidet Krisesenter Vest IKS. En rekke andre kommuner både i Vestland (Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Tysnes og Ullensvang) og i Rogaland (Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Tysvær, Utsira og Vindafjord) deltar også.

Koronapandemien har ytterligere synliggjort samhandlingsmønsteret og tjenestesamarbeidet på helse- og omsorgsfeltet for Sveio sin del, og viser at det i stor grad går i retning Haugalandet. Under koronapandemien har Sveio hatt et svært tett beredskapssamarbeid med resten av Haugalandet, både politisk og administrativt. Politisk ledelse i kommunene har hatt ukentlige frokostmøter seg imellom, i tillegg til møter jevnt og trutt i de interkommunale selskapene og samarbeidene. Også på administrativt nivå har samarbeidet vært svært tett, og det har vært jevnlig møter med statsforvalteren. Kommunen har felles senter for koronatesting, kommunal kommunelegebakvakt og koronaberedskapsavdeling (om det oppstår smitte på sykehjemmet) med Bokn og Tysvær kommuner.

Innen barnevern fikk Sveio i 2020, sammen med åtte andre kommuner på Haugalandet, tilskudd fra Statsforvalteren i Rogaland til å utvikle fosterhjemsarbeidet videre. Tilskuddet skal gå til å utvikle et felles veiledningsprogram for foreldre som har mistet omsorgen for barna sine. Ellers samarbeider Sveio med Vindafjord, Etne og Tysvær om barnevernvakt. Det er barnevernets akuttberedskap på kveldstid og i helger der hovedformålet er å hjelpe barn og familier i krise, som trenger hjelp raskt.

Når det gjelder arbeidet med digitalisering og velferdsteknologi, samarbeider Sveio i begge retninger. På velferdsteknologi-fronten har de ti Haugalandskommunene samarbeidet tett over flere år gjennom et eget dedikert prosjekt i regi av Haugaland Vekst. Dette prosjektet avsluttes denne sommeren og overføres til ordinær drift – med Karmøy som vertskommune. Alle de ti kommunene svarer til 10 % av driften videre i minimum fire år. Reelt sett koster det ikke Sveio noe, fordi kommunen har mye tilskuddsmidler på feltet.

Mens velferdsteknologi-samarbeidet går sørover, er Sveio med i et regionalt digitaliseringsnettverk i Vestland – DigiVestland – sammen med de 43 andre kommunene i fylket. Hensikten er å jobbe sammen på strategisk nivå for å¹⁴:

- styrke den samlede kompetansen og dele på nøkkelkompetanse
- øke gjennomføringskraften i utbredelse og gevinstrealisering av nasjonale løsninger
- være en premissgiver og pådriver i det nasjonale utviklingsarbeidet

Vestland, dvs. gamle Hordaland, var den første regionen i landet til å etablere et slikt regionalt strategisk digitaliseringsnettverk, og er også den regionen som anses for å ha kommet lengst i arbeidet. Slike nettverk er imidlertid under etablering rundt om i hele landet, og har eksistert i Rogaland siden 2019.

Selv om mye av tjenestesamarbeidet foregår på Haugalandet, følger kommunalsjef-nettverket fylkesgrensene. Her deltar med andre ord helse- og omsorgssjefen i Sveio i kommunalsjef-nettverket i Vestland – i regi av KS/Statsforvalteren i Vestland. Dette samarbeidet dreier seg imidlertid om fagsamlinger, erfaringsutveksling og dialog på mer overordnet nivå, og i liten grad om rent faktisk tjenestesamarbeid. Også NAV Sveio, som er en del av NAV Vestland, har – som tidligere omtalt – naturlig nok mye av sin samhandling med de andre NAV-kontorene i Sunnhordland.

I tillegg til ovennevnte interkommunale samarbeid og nettverk kjøper kommunen følgende helse-, omsorgs- og velferdstjenester av andre kommuner/private aktører:

- VTA-plasser (Varig tilrettelagt arbeid), UNI-K – en attføringsbedrift i Haugesund
- Habiliteringstjenester i Stord
- Helsestasjon for ungdom i Haugesund
- Fysioterapi / timer i varmebasseng, Haugesund Sanitetsforenings Revmatismesykehus
- Brukerstyrt personlig assistent-tjenester, MIO (privat aktør med kontor i Haugesund)
- Barnevern: tilsyn av og veiledning i fosterhjem, ulike typer miljøarbeid, fosterforeldre, støttekontakter, besøkshjem og sakkyndige

---

¹⁴ <http://www.digivestland.no>

5.1.4 Oppvekst

Skolene i Sveio har et tett samarbeid med de andre kommunene i Sunnhordland gjennom det interkommunale samarbeidet Forum for Oppvekst i Sunnhordland (FOS). I tillegg til Sveio deltar Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad og Stord. Samarbeidet er administrert fra Sveio og er organisert under dette rammeområdet. FOS' formål er å styrke kompetansen til de ansatte og kapasiteten i oppvekstsektoren i kommunene. Det skjer gjennom felles kurs, arbeidsverksteder, konferanser og andre kompetansehevende aktiviteter innen felt rettet mot barn og unge. FOS er organisert som en prosjektorganisasjon, med en styringsgruppe og fire undergrupper; en for grunnskole, en for barnehage, en for kulturskole og en for pedagogisk-psykologisk tjeneste. Kommunene skifter på å ha sekretariatet og ledelsen for FOS. Sveio har for tiden sekretariatet.

Mens FOS-samarbeidet foregår i Sunnhordland, er Sveio videre med i Haugaland Skole og Arbeidsliv (HSA). Her er kommunene Bokn, Haugesund, Karmøy, Tysvær, Utsira og Vindafjord med, i tillegg til vestlandskommunene Sveio og Etne. HSA koordinerer ungdomskolenes samarbeid med det lokale næringsliv og videregående opplæring i regionen. Hovedmålet er å styrke ungdommens bevissthet rundt fremtidig utdannings- og yrkesvalg. Begrunnelsen som blir oppgitt for at Sveio deltar i et Haugaland-samarbeid her, er at de aller fleste ungdommene i Sveio begynner på videregående skole på Haugalandet.

I innføringen av samarbeidsmodellen Bedre tverrfaglig innsats (BTI-modellen) samarbeider Sveio med alle FOS-kommunene, flere kommuner på Haugalandet, KORUS i både Stavanger og Bergen samt spesialisthelsetjenesten (Sveio kommune, 2021).

Videre har Sveio felles SLT-koordinator med Tysvær kommune. Koordinatoren har 50 prosent av stillingen i Sveio og 50 prosent i Tysvær. SLT-koordinatorens primærrolle er å samordne rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak blant barn og unge.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) undersøker om barn og unge kan ha behov for ekstra hjelp i barnehage og skole, og gir hjelp til skolene og barnehagene med kompetanse og organisasjonsutvikling for bedre å kunne tilrettelegge for elever med særlige behov. Sveio kommune kjøper disse tjenestene av Haugesund kommune.

Til slutt har Sveio òg mye samarbeid med andre kommuner på Haugalandet innen innkjøp av IKT på skolefeltet og digitale læremidler, dvs. med Karmøy, Vindafjord, Tysvær, Bokn og Utsira kommuner.

5.1.5 Tekniske tjenester og utvikling

Rammeområdet teknisk og utvikling omfatter bl.a. drift og anlegg, plan og næring. Her foregår også det meste av det interkommunale samarbeidet på Haugalandet, men det er også enkelte sentrale samarbeid som foregår i Sunnhordland. Det mest sentrale er renovasjonstjenestene, som håndteres av det interkommunale selskapet Sunnhordland Interkommunale Miljøverk (SIM). Det er et samarbeid med Vestlandskommunene Stord, Tysnes, Austevoll, Bømlo, Fitjar og Kvinnherad. Her eksisterer det et tilsvarende samarbeid på Haugalandet; Haugaland Interkommunale Miljøverk, HIM – som eies av kommunene Bokn, Etne, Haugesund, Tysvær og Vindafjord. Våre informanter vurderer det dithen at det ved et eventuelt fylkesbytte både vil fungere

fint å fortsette SIM-samarbeidet i Sunnhordland, men også uproblematisk å gå inn i renovasjonssamarbeidet på Haugalandet.

Brann- og redningstjenester leveres gjennom Haugaland Brann og Redning IKS, hvor Rogaland-kommunene Bokn, Karmøy, Suldal, Tysvær, Utsira og Vindafjord deltar. I tillegg til Sveio deltar også Etne kommune fra Vestland. Haugesund, som er regionsenterkommune på Haugalandet, er imidlertid ikke med. Brannvesenet er organisert med en avdeling for beredskap og en for forebygging. Det er også tilført brannvesenet en avdeling innen logistikk som følge av mange stasjoner og derav mye utstyr og kjøretøy. Brannvesenet har tilstedeværelse i alle deltakerkommunene og er beredskapsmessig inndelt i tre områder. Sveio tilhører region midt, sammen med Tysvær og Bokn. Når det gjelder redningsdykkertjeneste, har Sveio denne tjenesten felles med Haugesund, Karmøy, Tysvær og Vindafjord. Haugesund brannvesen er det eneste i området som har kassernert vaktstyrke.

Karmsund Havn IKS er et interkommunalt selskap som eies av Bømlo og Sveio kommuner i Vestland, og Haugesund, Karmøy, Tysvær og Bokn kommuner i Rogaland. Selskapet ivaretar havnedrift og -utvikling for eierkommunene og ivaretar deres oppgaver, rettigheter og forpliktelser etter havne- og farvannslovens bestemmelser, og skal arbeide for konkurransedyktig drift og utvikling av sjøtransportsystemet for personer og gods, legge til rette for sjøbasert næringsutvikling og synergier med landbasert næringsutvikling.

Videre er Sveio medeier av Interkommunal arkivtjeneste i Hordaland IKS. Arkivtjenesten har ansvar for å ivareta kommunenes ansvar etter arkivloven, herunder arbeide for at arkivverdig materiale i eierkommunene tas vare på og sikres som informasjonskilde i sanntid og ettertid, og gjøres tilgjengelig for offentlig virksomhet, forskning og andre administrative og kulturelle formål. Sveio samarbeider også med Bokne, Etne, Haugesund, Karmøy, Tysvær og Vindafjord om innkjøp og innføring av nytt sakssystem, Acos WebSak, og samkjøring av tjenestene som bruker dette systemet. Samarbeidet har pågått i et par år, og blir karakterisert som et av de større samarbeidene mellom kommunene på Haugalandet. En rekke personer innen ulike fagområder har vært involvert i utvikling av felles rutiner og arbeidsprosesser, og mer enn 1700 ansatte i kommunene skal bruke systemet.

Når det gjelder innkjøp, er Sveio med i innkjøpssamarbeidet for Haugalandet, sammen med Haugesund, Bokn, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira og Vindafjord og Etne. Her varierer vertskommuneansvaret mellom flere kommuner, og innkjøpssamarbeidet på Haugalandet har også ved flere anledninger samarbeidet med innkjøpssamarbeidene i Sunnhordland og i Hardanger.

Andre nettverk og samarbeid som blir nevnt innen tekniske tjenester og utvikling, er:

- Haugesundregionens interkommunale utvalg mot akutt forurensing (IUA Haugesund region)
- Beredskapsforum for ytre Haugalandet sammen med Haugesund, Karmøy, Tysvær, Bokn og Utsira
- Deltakelse i vann- og avløpsgruppa i Haugaland vannområde
- Planfaglig nettverk Sunnhordland (Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord og Sveio).
- Interkommunalt forum for matrikkel/oppmåling

- Geovekst-samarbeid i Sunnhordland om etablering og ajourhold av digitale kartdata
- Interkommunalt veterinærvaktsamarbeid for både produksjonsdyr og smådyr

Ellers har rammeområdet også en del rent tjenestekjøp, deriblant drikkevann av Haugesund kommune og skogfaglig kompetanse av Tysvær kommune (10 prosent stilling).

Mye av nettverkene innenfor kart og geodata går mot Vestland og Sunnhordland. På disse områdene blir det ikke sett noen fordeler ved et fylkesbytte. Her har medarbeiderne over tid bygget opp nettverksrelasjoner og posisjoner som vil bli avsluttet ved et fylkesbytte. Gode relasjoner og god kjennskap til systemer og rutiner omtales som viktig i arbeidshverdagen. Det blir også pekt på at det vil ta tid å bygge opp tilsvarende relasjoner ved et eventuelt fylkesbytte. Tilbakemeldingene tyder på at ansatte i kommunen som deltar i velfungerende nettverk og samarbeid mot Sunnhordland og Vestland, hvor fylkesgrensa har mindre betydning, i større grad vil oppleve et fylkesbytte som en belastning.

Videre blir det, f.eks. innen det tekniske området, vist til at det vil oppstå tekniske utfordringer som vil være både ressurs- og arbeidskrevende å håndtere. Dette dreier seg bl.a. om at fylkesbyttet vil medføre omfattende endringer i matrikkelsystemene. Sveio hadde også en gjennomgang av matrikkelsystemene i forkant av sammenslåingen mellom Hordaland og Sogn og Fjordane, i og med at Sveio fikk nytt kommunenummer fra 1. januar 2020.

Sveio er med i Haugland vekst, som er interkommunalt selskap for samfunns- og næringsutvikling. Næringsutviklingsselskapet for Sunnhordland er Atheno AS. Som omtalt i kap. 2.3.2, er ikke Sveio eier av Atheno, men kommunen har engasjert bistand fra Atheno til å gjennomføre førstelinjetjenester innen næringsutvikling. I dette arbeidet forholder Atheno seg til *Veikart for vekst og utvikling* som er utarbeidet for kommunene tilknyttet Haugaland vekst. Dette viser også at Sveio er sterkt knyttet opp mot Hauglandsregionen i arbeidet med næringsutvikling.

Tabell 6 Oversikt over interkommunale samarbeid som Sveio kommune er med i.

Samarbeidsorgan/selskap	Organisasjonsform	Tjenesteområde/formål	Andre deltakerkommuner	Konsekvenser ved fylkesbytte
Regionrådet for Haugalandet https://haugalandvekst.no/kon-takt-oss/regionsrad/	Interkommunalt selskap (Haugaland Vekst). Må trolig omorganiseres til interkommunalt politisk råd, jf. ny kommunelov	Møteplass for politisk og administrativ ledelse i kommunene på Haugalandet og fylkeskommunen.	Eierkommunene er Hauge-sund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Bokn, Vindafjord, Suldal og Sauda, Rogaland fylkeskommune ® , Etne og Sveio (V).	Etne vil være eneste kommune som ikke ligger i Rogaland
Haugaland Vekst IKS https://haugalandvekst.no/	Interkommunalt selskap	Samfunns- og næringsutvikling. Rådet har også sekretariatsfunksjonen for Regionrådet for Haugalandet. Skal bidra til økt samhandling, attraktivitet og verdiskaping ved å tilrettelegge for regionalt nærings- og utviklingsarbeid. Samarbeidet driver en rekke utviklingsprosjekter, bl.a. knyttet til velferdsteknologi, industri og energi, havrommet mv.	Eierkommunene er Hauge-sund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Sveio, Bokn, Vindafjord, Etne, Suldal og Sauda, Rogaland fylkeskommune ® , Etne og Sveio (V).	Etne vil være den eneste kommunen som ikke ligger i Rogaland
Samarbeidsrådet for Sunnhordland IKS https://www.samarbeidsraadet-sunnhordland.no/	Interkommunalt selskap. PT er Etne-ordfører Mette Heidi Bergsvåg Ekrheim styreleder i Samarbeidsrådet	Formålet med selskapet er interkommunalt samarbeid på generell basis med særlig vekt på alle typer tiltaks- og utviklingsarbeid. Selskapet skal ta opp saker som kan fremme utviklinga av Sunnhordland. Samarbeidsrådet	Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord og Tysnes (V). Haugesund og Vindafjord er observatører	Sveio vil være eneste kommune fra Rogaland.

		er en møteplass for ordførere og kommunedirektør i kommunene, og kan gjøre vedtak samt gi uttalelser av politisk karakter		
Karmsund Havn IKS https://karmsundhavn.no/	Interkommunalt selskap	Selskapet ivaretar havnedriften for eierkommunene i samsvar med havne- og farvannslovens bestemmelser og selskapets vedtekter	Bømlo (V), Bokn, Haugesund, Karmøy, Tysvær ®	Bømlo vil være eneste kommunen som ikke ligger i Rogaland
Sunnhordland Interkommunale Miljøverk (SIM) IKS https://sim.as/	Interkommunalt selskap	Ansvarlig for avfallshåndteringen i eierkommunene, og samler inn alt husholdningsavfall og slam fra innbyggere og hyttebrukere i regionen.	Austevoll, Bømlo, Fitjar, Kvinnherad, Stord og Tysnes (V)	Sveio vil være eneste kommune som ikke ligger i Vestland
Haugaland Brann og Redning IKS	Interkommunalt selskap	Ansvar for kommunenes ansvar og plikter etter brannvernloven	Etne (V), Bokn, Karmøy, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord ®	Etne vil være eneste kommune som ikke ligger i Rogaland
Krisesenter Vest IKS	Interkommunalt selskap	Krisesenteret gir et bo- og dagtilbud til kvinner, barn, menn og LHBT-personer. Senteret har et stort team av faste ansatte med ulik utdanning og faglig kompetanse til å bistå personer som er utsatt for vold i nære relasjoner.	Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Tysnes, Ullensvang (V), Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord ®	Minimal endring. Fremdeles mange deltakerkommuner i begge fylkene
Haugesund interkommunale legevakt	Haugesund er vertskommune	Skal sikre innbyggerne faglig forsvarlige akuttmedisinsk hjelp utenfor sykehus ved	Haugesund, Tysvær, Bokn, Utsira og Karmøy ®	Alle kommuner vil ligge i Rogaland

		behov for øyeblikkelig hjelp. Drifter også interkommunalt akutt døgnet		
Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS	Interkommunalt selskap	Samarbeid om sekretariatsfunksjonen for de kommunale kontrollutvalgene	Etne (V), Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord ®	Etne vil være eneste kommunen som ikke ligger i Rogaland
Friluftsrådet Vest	Forening/lag. Har egen administrasjon og eget styre	Friluftsrådet for 12 kommuner i Nord-Rogaland og Sunnhordland, med forvaltningsansvar for 116 friluftslivsområder i regionen.	Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord (V), Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Tysvær, Utsira og Vindafjord ®	Minimal endring. Fremdeles mange kommuner i begge fylker
Destinasjon Haugesund og Haugalandet AS	Aksjeselskap	Reiseliv. Destinasjonsselskap og turistkontorvirksomhet for Haugesundsregionen/Haugalandet.	Etne (V), Karmøy, Haugesund, Tysvær, Vindafjord, Bokn, Utsira ®	Etne vil være eneste kommune i Vestland
Interkommunalt arkiv i Hordaland IKS	Interkommunalt selskap	Interkommunal arkivtjeneste. Formålet er å arbeide for at verdifullt arkivmateriale i eierkommunene tas vare på og sikres som informasjonskilde i sanntid og ettertid, og gjøres tilgjengelig for offentlig virksomhet, forskning og andre administrative og kulturelle formål (jf. arkivloven).	Alle kommuner i tidligere Hordaland fylke med unntak av Bergen.	§1 i selskapsavtalen har denne formuleringa: «Kommuner og interkommunale selskaper i Hordaland kan være deltakere i selskapet». I en eventuell videre prosess må det avklares om Sveio fremdeles kan være deleier i selskapet om en bytter fylke. Rogaland har et tilsvarende interkommunalt arkiv samlokalisert med statsarkivet i Stavanger.

IUA Haugesund Region (IUA=Interkommunalt Utvalg mot Akutt forurensing)	IUA er organisert med eget organisasjonsnummer, som et organisasjonsledd i Haugesund kommune (vertskommunen).	Ivaretar kommunenes lovfestede plikt til å ha en interkommunal beredskap mot akutt forurensning	Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Tysnes, Ullensvang (V), Bokn, Haugesund, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira, Vindafjord ®	Ingen endring. Kystverket deler landet inn i regioner for beredskap mot akutt forurensing i sjøen. Karmsund Havn er vertskap i regionen.
Forum for oppvekst i Sunnhordland https://fos-sunnh.no/om-fos/	Ingen egen organisasjon, men organisert som en prosjektorganisasjon med en styringsgruppe bestående av adm. Ledere på oppvekstfeltet fra hver deltakerkommune. Sveio har sekretariatet	Oppvekst. Formålet er å styrke kompetanse og kapasitet innen oppvekstsektoren, herunder kompetanseheving for kommunalt ansatte og andre samarbeidsaktører innen barnehage, grunnskole, kulturskole og PPT	Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord (V)	Sveio vil være eneste kommune i Rogaland
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	Vertskommunesamarbeid. Haugesund er vertskommune	Oppvekst. Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) undersøker om barn og unge kan ha behov for ekstra hjelp i barnehage og skole.	Haugesund, Utsira ®	Alle kommunene vil være i samme fylke
Haugalandet Skole og Arbeidsliv (HSA) https://skoleogarbeidsliv.no/Default.aspx?ID=30	Ikke eget rettssubjekt. Haugaland Vekst IKS har sekretariatet	HSA skal koordinere ungdomsskolenes samarbeid med lokalt næringsliv og videregående opplæring og være en bidragsyter til helhetstenkning i forhold til skolefaget utdanningsvalg.	Bokn, Haugesund, Karmøy, Tysvær, Utsira og Vindafjord ®	Alle kommunene vil være i Rogaland fylke
Innkjøpsamarbeid for Haugalandet	Vertskommuneordning. Vertskommuneansvaret varierer mellom flere kommuner. I Innkjøps-samarbeidet	Felles innkjøp	Etne (V), Haugesund, Bokn, Karmøy, Sauda, Suldal, Tysvær, Utsira ®	Etne vil være eneste kommune i Vestland

	på Haugalandet er det innkjøpsavdelingene i Haugesund og Karmøy som deler på oppgavene (jf. NIVI-rapport 2020:4)			
NoRoSun er eit interkommunalt samarbeid mellom Bokn, Etne, Haugesund, Karmøy, Sauda, Sveio, Tysvær og Vindafjord. Sauda er vertskommune.	Sauda vertskommune			
SLT-koordinator	Koordinatoren har 50 % stilling i Sveio og 50 % stilling i Tysvær	Hjelpemiddel for å samordne rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak blant barn og unge.	Sveio, Tysvær	Begge kommunene vil være i samme fylke
Felles personvernombud		Personvernombudet skal gi råd om hvordan kommunen best mulig kan vareta personvernet til innbyggere og ansatte.	Tysvær, Vindafjord og Etne	Etne vil være eneste kommune i Vestland
Klimanettverk Haugalandet		Nettverket jobber med kompetanseheving, inspirasjon og erfaringsutveksling fra felles og eget klimaarbeid.	Tysvær, Haugesund, Karmøy, Bokn, Vindafjord og Utsira	Alle kommunene vil være i Rogaland fylke

5.2 Regionalt politisk samarbeid

Når det gjelder regionalpolitisk samarbeid, herunder også regionalt samarbeid om samfunnsutvikling i bred forstand, er Sveio med i samarbeid med andre kommuner både i Sunnhordland og på Haugalandet. Over de neste avsnittene omtaler vi de to regionale samarbeidene og vurderer mulige konsekvenser for Sveios videre engasjement i disse, dersom kommunen velger å skifte fylke

5.2.1 Om Regionrådet på Haugalandet/Haugaland Vekst IKS og Samarbeidsrådet for Sunnhordland

Regionrådet på Haugalandet/Haugaland Vekst IKS

På Haugalandet er det Haugaland Vekst IKS som er den interkommunale «utviklingsmotoren». Haugaland Vekst er et interkommunalt selskap eid av Haugesund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Bokn, Vindafjord, Suldal og Sauda og Rogaland fylkeskommune (R), i tillegg til Etne og Sveio fra Vestland fylke. Selskapets formål er å bidra til økt samhandling, attraktivitet og verdiskaping på Haugalandet gjennom å tilrettelegge og være en pådriver for regionalt samfunns- og næringsutviklingsarbeid. Samarbeidet driver en rekke utviklingsprosjekter. Tematisk omfatter selskapets engasjement alt fra velferdsteknologi og digitalisering av offentlig sektor, via industri, energi, havrommet/maritime næringer og reiseliv, til infrastruktur og kommunikasjon, kultur og kompetanse mv.

Haugaland Vekst har i tillegg sekretariatsfunksjonen for Regionrådet for Haugalandet. Regionrådet er den formelle møteplassen på øverste politisk-administrative mellom eierkommunene i Haugaland Vekst/i regionen. Regionrådet har 21 medlemmer, ordfører og rådmann i de ti eierkommunene samt fylkesordfører og -rådmann i Rogaland fylkeskommune. Ordfører i Haugesund leder regionrådet. Rådet har også en viktig funksjon med hensyn til å koordinere høringsuttalelser, politisk aktivitet og lobbyvirksomhet overfor statlige etater, Storting og regjeringsapparat, fylkeskommune mv. i saker av betydning for hele regionen.

Samarbeidsrådet for Sunnhordland

På samme vis som Haugaland Vekst har en koordinerende funksjon mht. utvikling av Haugalandet som bo- og arbeidsmarkedsregion, er Samarbeidsrådet for Sunnhordland en viktig utviklingsaktør i Sunnhordland. Samarbeidsrådet er et interkommunalt selskap eid av Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord og Tysnes.

I samarbeidsrådets styringsdokumenter heter det at dets overordnede formål er å arbeide for kommunenes rammevilkår og interesser, i tillegg til å i det daglige samordne mer konkret tiltaksarbeid i regionen knyttet til samfunnsutvikling, næringsutvikling og infrastruktur – i bred forstand.

Når det gjelder konkrete tiltak det for tiden jobbes mye med, nevnes bl.a. samferdsel (og da særlig ferjefri E 39/Hordfast og E 134), infrastruktur (fiber og energi), kompetansetilgang og -utvikling i privat næringsliv i regionen, herunder industri, maritime næringer og olje og gass, klima og miljø, reiseliv, næringsutvikling, bolyst og omdømmebygging mv. Rådet jobber og med tiltak innen helse- og omsorgssektoren, både med å sikre videre utvikling av spesialisthelsetjenesten og sykehusene i regionen, men også de kommunale helse- og omsorgstjenestene. For eksempel har samarbeidsrådet deltatt i prosjektet «Morgendagens omsorg», et samarbeid mellom Stord og Sveio i Vestland, og Karmøy i Rogaland. Prosjektet handler om utvikling innen helsefagene, ledelse, teknologi, brukermedvirkning og organisering.

På samme måte som for Haugaland Vekst er en sentral oppgave for Samarbeidsrådet i Sunnhordland å koordinere og drive påvirkningsarbeid overfor stat, fylkeskommune og andre aktører, utarbeide felles høringsuttalelser mv.

Vurdering for regionalt politisk samarbeid og konsekvenser av et fylkesbytte

Som det kommer frem av gjennomgangen over, deltar Sveio i mye regionalpolitisk samarbeid både i retning Haugalandet og i retning Sunnhordland. Flere av politikerne vi har snakket med i Sveio, men og sentrale politikere i de to samarbeidene, hevder at Sveio kommune drar nytte av å delta i begge samarbeid. Med «en fot i hver leir» får man innsikt i hva som rører seg, og hvilke saker det arbeides med i begge regioner, og kommunen får en «hånd på rattet» i styringen og utviklingen av både Sunnhordland og Haugalandet. Det gis og uttrykk for at det er en fordel for Sveio å kunne ta med, og videreformidle kunnskap og innsikt fra arbeid i det ene regionrådet, over i det andre. Gjennomgangsmelodien er at ikke bare Sveio, men begge regioner drar nytte av det.

På den annen side skal satsinger og tiltak som vedtas av politikerne i de to regionrådene, følges opp og iverksettes. En del av dette oppfølgings- og koordineringsarbeidet gjøres naturligvis av sekretariatene/administrasjonene til de to rådene, men mye av iverksettingen skjer i regi av ledere og ansatte i administrasjonene i de enkelte kommunene. Flere i den strategiske administrative ledelsen i Sveio gir uttrykk for at det er krevende – rent kapasitetsmessig – å ha fullt trykk på den regionale samhandlingen, når en er med i samarbeid i begge retninger. På samme måte som med interkommunale tjenestesamarbeid gir et klart flertall av dem uttrykk for at de ønsker at utviklingsarbeidet konsentreres gjennom ett regionråd/utviklingsselskap, iallfall når det gjelder formell deltakelse. Per i dag betaler Sveio kommune deltakeravgift både til Haugaland vekst og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Slik sett vil det også ligge en økonomisk besparelse i å velge deltakelse i kun ett av dem.

Dersom kommunen velger å gå for ett samarbeid, vil det naturlige, slik vi ser det, være å gå for deltakelse i samarbeidet på Haugalandet, ettersom såpass mye av den regionale samhandlingen både når det gjelder interkommunalt tjenestesamarbeid, samhandling med regionale statlige etater og arbeid med samfunnsutvikling mer generelt, går i den retningen. Grunnet nettopp dette synes det også å være i retning Haugalandet det er mest samarbeid på ordfører- og rådmannsnivå, til tross for at Sveio ligger i Vestland fylke og deltar der i en del av de mer formelle nettverkene på politisk og administrativt ledernivå.

5.2.2 Regional samhandling mellom Haugalandet og Sunnhordland

Når det er sagt, er våre informanter nokså entydige i at de to regionrådene (og kommunene som deltar) bør samarbeide seg imellom i saker der Haugalandet og Sunnhordland har felles interesser. Uavhengig av hvorvidt Sveio bytter fylke eller ikke, og hvorvidt kommunen som en konsekvens av det rent formelt melder seg ut av ett av de to regionrådene de per i dag deltar i, blir det blant samarbeidsaktørene uttrykt et ønske om samarbeid på regionråd- og kommunenivå mellom Haugalandet og Sunnhordland.

I forbindelse med regionreformen var førstevalget på begge sider av Bømlafjorden å slå sammen Rogaland fylke med gamle Hordaland fylke. Haugalandet-Sunnhordland ville da blitt et midtpunkt i en ny region. Slik ble det ikke, og blant våre informanter, både i Sunnhordland og på Haugalandet, er det flere som gir uttrykk for at dagens grense mellom Rogaland og Vestland fylke, i tillegg til å gjøre begge regioner til ytterkanter i hvert sitt fylke, oppleves kunstig. Dette både fordi Haugalandet og Sunnhordland til en viss grad utgjør en bo- og arbeidsmarkedsregion på tvers av grensen, og fordi kommunene på Haugalandet og i Sunnhordland samarbeider og opplever å ha felles interesser i mange saker. En informant uttrykker det slik; «I stort ser vi jo Haugalandet og Sunnhordland som én region mellom Boknafjorden og Bjørnafjorden».

Både Haugaland Vekst/Regionrådet for Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland virker da også å ha søkelys på å stadig styrke samhandlingen mellom de to regionene. Lederne i begge råd (henholdsvis ordfører i Haugesund og ordfører i Etne) har observatørstatus i «motsatt» råd. I en rekke intervjuer blir det påpekt at de to regionene har fått på plass et stadig bedre samarbeid de siste årene. Eksempelvis har regionene felles interesser når det kommer til næringsutvikling. Her har regionene kommet relativt langt i arbeidet med å omstille ressurser, teknologi og kompetanse fra olje- og gassindustrien i regionen til «morgendagens arbeidsplasser» innen bl.a. fornybar energisektor (eks. havvind) og maritime næringer. Også innen samferdsel blir det nevnt eksempler på godt samarbeid, blant annet om utvikling av E 134 som øst-vest-forbindelse.

5.2.3 Regional samhandling med fylkeskommune og statsforvalter

Når det gjelder regionrådenes samhandling med fylkeskommunen og statsforvalteren i henholdsvis Rogaland og Vestland, etterlater våre informanter et inntrykk av at den regionale samhandlingen mellom regionrådet for Haugalandet og Rogaland fylkeskommune fungerer relativt godt. Det samme gjelder de to regionrådenes samhandling med statsforvalteren i «sitt fylke».

Derimot peker flere på at samhandlingen mellom både enkeltkommunene og Samarbeidsrådet for Sunnhordland på den ene siden, og nye Vestland fylkeskommune har vært noe krevende. Flere av våre informanter gir uttrykk for at de opplever at regionen har blitt nedprioritert i ulike saker av nye Vestland fylkeskommune. Dette har resultert i at ikke bare Sveio, men også flere andre kommuner i Sunnhordland (i varierende grad) vurderer et fylkesskifte sørover. Her må en ta med i betraktningen at det å skulle bygge en ny organisasjon, som Vestland fylkeskommune er i ferd med å gjøre, er en stor og krevende prosess. Det er dermed ikke helt unaturlig at søkelyset i oppstarten har vært noe mer «innadvent» på den ene siden, og rettet mot å få til en god samkjøring mellom gamle Hordaland og Sogn og Fjordane på den andre. Sentrale aktører, både

i Vestland fylkeskommune og knyttet til det regionale samarbeidet i Sunnhordland, påpeker da også at dette er en problemstilling fylkeskommunen er blitt mer oppmerksom på den senere tid (omtales nærmere i kap. 4), og at det jobbes med å få til bedre samhandlingsmønstre. Det er òg viktig å påpeke at flere opplever at samhandlingen med Vestland fylkeskommune er god. Eksempelvis gis det fra Atheno uttrykk for at de har mye godt samarbeid med fylkeskommunen når det gjelder prosjekter og tiltak innen næringsutvikling.

Når det gjelder mulighetene for å hente ut ressurser og økonomiske midler til å finansiere utviklingstiltak i de to regionene, kan en på den ene siden se for seg at det er mer krevende når en må forholde seg til eksempelvis to fylkeskommuner og statsforvaltere. På den annen side signaliseres det både i Rogaland og Vestland at en er villig til å jobbe med utfordringer og utviklingsarbeid i «grenseområdene» framover. Slik sett kan en se for seg at Haugalandet og Sunnhordland, dersom regionrådene klarer å få til et godt samarbeid også i tida fremover, bør ha gode muligheter til å hente ut støtte og ressurser fra aktører i begge fylker til å drive utviklingstiltak og -prosjekter.

5.3 Oppsummering regional samhandling

Av 21 større interkommunale tjenestesamarbeid går 16 mot kommuner i Haugalandsregionen. I et flertall av disse er riktignok også Etne med. Kun tre av samarbeidene omfatter øvrige Sunnhordlandskommuner. Videre er det fire større samarbeid hvor kommuner fra begge fylker er med. Mønsteret på det interkommunale understreker den sterke integrasjonen mot, og interaksjonen med Haugalandet. I og med at mye av det interkommunale samarbeidet allerede går sørover, er det naturlig at et eventuelt fylkesbytte vil lette samarbeidet og samhandlingen med kommunene på Haugalandet.

Av viktige samarbeid som går mot Sunnhordland, må Sunnhordland Interkommunale Miljøverk IKS (SIM) nevnes. Det vil imidlertid ikke være noe i veien for å videreføre dette samarbeidet ved et eventuelt fylkesbytte dersom det er ønskelig. Sveio er videre en del av IKA Hordaland, som er et interkommunalt arkiv. I henhold til selskapsavtalen er det kun kommuner og interkommunale selskaper i gamle Hordaland som er medlemmer. I en eventuell videre prosess må det avklares om Sveio fremdeles kan være deleier i selskapet om kommunen bytter fylke. Rogaland har et tilsvarende interkommunalt arkiv samlokalisert med statsarkivet i Stavanger.

Sveio deltar i dag i regionalpolitisk samarbeid gjennom Regionrådet for Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Disse samarbeidene har som formål å arbeide for kommunenes rammevilkår og interesser, og samordne mer konkret tiltaksarbeid i regionen knyttet til samfunnsutvikling, næringsutvikling og infrastruktur. I og med at integrasjonen mot Haugalandet er størst når det gjelder pendling, arbeidsmarked, interkommunalt tjenestesamarbeid, videregående skole og statlige tjenester, vil det mest sannsynlig være lettere å fremme regionalpolitiske interesser når man administrativt tilhører det fylket som man funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel for både Sveio og Haugalandsregionen som helhet dersom regionen får økt tyngde som en del av Rogaland. Flere peker på at Sveio i dag drar nytte å være med i begge regionrådene, men at det kan være krevende å følge opp arbeidet i to regionråd. Dersom Sveio skal velge ett regionråd, virker det mest hensiktsmessig, med utgangspunkt i den sterke integrasjonen

mot Haugesund, å være medlem av Regionrådet for Haugalandet. Dersom ønskelig vil det fortsatt være mulig å være medlem i Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Uansett blir det pekt på at Sunnhordland og Haugalandet har mange – og sterke – fellesinteresser når det gjelder regionale spørsmål, og at det er behov for å styrke samarbeidet mellom regionene i tiden som kommer.

Dersom Haugalandet som region blir styrket som følge av et eventuelt fylkesbytte, kan en konsekvens være at Sunnhordland kan bli svekket. Sunnhordland får færre kommuner og redusert tyngde. Det kan også føre til at fylkesgrensa deler regionen på samme måte som Haugalandsregionen er delt i dag. Både fra kommuner i Sunnhordland og på Haugalandet blir det gitt uttrykk for at det hadde vært en fordel om kommunene hadde ligget i samme fylke for lettere å kunne ivareta felles interesser. I den forbindelse blir det på fylkesnivå både i Vestland og Rogaland uttrykt vilje til å samarbeide for å fremme gode grenseoverskridende løsninger.

6. Samlet vurdering og anbefaling

6.1 Samfunnsutvikling og regional integrasjon

6.1.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Pendlingen og arbeidsmarkedsintegrasjon er betydelig sterkere mot Haugalandet enn mot Sunnhordland. En stor del utbygging og vekst i Sveio skjer i sørlige deler av kommunen, nær kommunegrensa mot Haugesund. Haugesund er det naturlige regionsenteret, og Sveio er en del av Haugesund bo- og arbeidsmarkedsregion. Med regionreformen er målet at fylkeskommunen skal styrke sin rolle som samfunnsutviklingsaktør. Viktige fordeler ved et fylkesbytte vil være at fylkesgrensen i større grad vil samsvare med bo- arbeidsmarkedsregionen. Kriterier for god fylkesinndeling tilsier at områder som næringsøkonomisk henger sammen, bør ligge i samme region. Regioner som utgjør områder som kommunikasjonsmessig og næringsøkonomisk henger sammen, gir bedre forutsetninger for en helhetlig politikkutvikling som ivaretar regionenes fortrinn og bygger opp under vekstkraften. Et fylkesbytte kan således være en fordel for Haugalandetsregionen som helhet, ved at regionen får styrket sin tyngde og vekstkraft i Rogaland. I og med at Sveio er sterkt integrert i Haugalandetsregionen, vil utviklingen i Haugalandetsregionen også ha stor betydning for utviklingen i Sveio. Sveio vil derfor være tjent med at Haugalandetsregionen får styrket sin posisjon i Rogaland. I dag er det en utfordring at regionale planer for Haugalandetsregionen involverer to fylkeskommuner.

6.1.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

I de nordligste delene av kommunene er det større tilknytning til Sunnhordland. Trekantsambandet har forkortet reisetiden nordover slik at det for noen er mer naturlig å bruke Stord som handelscenter. Det er også en viss pendling i retning Stord, og identitetsmessig har vi fått tilbakemeldinger om at det i de nordlige delene av kommunen er en større andel som føler tilhørighet til Sunnhordland. I den grad et eventuelt fylkesbytte bidrar til å skape geografisk uenighet innad i Sveio kommune, kan det være uheldig for det interne utviklingsarbeidet i kommunen.

Selv om Sveio skifter fylke, vil ikke det fullt ut løse utfordringer med at Haugalandetsregionen er delt mellom to fylker. Etne vil fortsatt være en del av Vestland fylke. Enkelte mener derfor at det er behov for å se mer helhetlig på fylkesgrensa mellom Vestland og Rogaland. Mange gir uttrykk for at de helst hadde sett at både Haugalandetsregionen og Sunnhordland lå i samme fylke fordi disse regionene har sterke fellesinteresser, og fordi det er behov for bedre samarbeid og koordinering på tvers av disse regionene.

6.2 Landbruk

6.2.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Landbruk er en viktig næring i Sveio, og det har blitt stilt spørsmål om hvordan et eventuelt fylkesbytte vil påvirke tilskuddsordningene i landbruket. Her ser ikke et fylkesskifte ut til å berøre soneinndeling for husdyrtilskudd, tilskuddene som følger soneinndelingen for arealtilskudd, eller tilskuddssatsene for distriktspristilskuddene til kjøtt og melk. Et moment som kan tale til fordel for et fylkesskifte er at Sveio, sammen med Etne, er koblet opp mot landbruksfaglige miljøer i Rogaland, bl.a. landbruksrådgivningen i Rogaland og Mattilsynet. Etter de vi forstår, er landbruket i Sveio også tilknyttet «foredlingsindustrien» i Rogaland.

Videre vil prisene for kjøp og leie av melkekvoter trolig øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Det vil være en fordel for de som ønsker å selge eller leie ut melkekvoter.

6.2.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Ved et eventuelt fylkesbytte kan distriktsilskuddet for konsumegg fra verpehøne bli borte. At prisene for kjøp og leie av melkekvoter trolig vil øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland, vil være en ulempe for de i Sveio som ønsker å kjøpe eller leie kvoter.

Det er vanskelig å gi noen eksakt vurdering av hvorvidt et fylkesbytte vil ha positive eller negative konsekvenser for tilgangen på IBU-midler, for bøndene i Sveio. Det er imidlertid naturlig å forvente at konkurransen om iallfall enkelte av midlene blir hardere dersom Sveio blir en del av Rogaland – grunnet flere søkere og sterke aktører.

6.3 Regional planlegging

6.3.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Ved et eventuelt fylkesbytte vil Sveio kommune måtte forholde seg til de samme regionale planene som de øvrige kommunene i Rogaland må forholde seg til. For utviklingen av Hauglandsregionen som helhet vil det være en fordel med felles regionalt planverk. I dag følger flesteparten av de regionale planene fylkesgrensene, men det er utarbeidet en regional plan for areal og transport for Haugalandet som er vedtatt i begge fylkesting. Det blir likevel pekt på at det er ugunstig å måtte forholde seg til flere fylkeskommuner i forbindelse med det regionale planarbeidet, og at et fylkesbytte kan forenkle dette.

6.3.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Dersom Sveio skifter fylke, vil ikke det løse alle utfordringene knyttet til regional planlegging for Haugalandregionen så lenge ikke alle kommunene i regionen inngår i samme fylke. Det vil fortsatt være behov for samarbeid mellom fylkene om regional planlegging og utvikling i disse områdene. I begge fylkeskommunene blir det pekt på at man er opptatt av å gå sammen om å tenke strategisk rundt grenseområdet Sunnhordland-Haugalandet, og at man er opptatt av å finne gode løsninger.

6.4 Samferdsel og mobilitet

6.4.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Det er mange politikere i Sveio som mener at det fylkeskommunale veinettet er dårlig og ikke blir prioritert av fylkeskommunen. Ifølge SSB har Vestland over to ganger så mye fylkesveier som Rogaland. Omtrent halvparten av fylkesveinettet er klassifisert med dårlig eller svært dårlig dekkestandard. Tilsvarende andel i Rogaland er omtrent 29 prosent. Rogaland ser også ut til å prioritere drift av fylkesvei noe høyere. Netto utgifter til drift av fylkesvei i kroner per kilometer ligger ca. 54 000 kr høyere i Rogaland sammenlignet med i Hordaland. En utfordring i Vestland er et mye større behov for tunell- og rassikringstiltak enn i Rogaland. Mye av midlene på investeringsbudsjettet er bundet opp i midler i andre kommuner og regioner enn Sveio og Sunnhordland. Det er derfor ikke utenkelig at et fylkesbytte kan gjøre det lettere å få prioritert midler til vedlikehold og utbedring av fylkesveier i Sveio.

Sveio er en del av Haugalandspakken som skal bidra til å utvikle et mer velfungerende og miljøvennlig transportsystem på Haugalandet. Rogaland fylkeskommune har sekretariatsfunksjon for den politiske styringsgruppen for pakken. Arbeidet med å forankre Haugalandspakken administrativt og politisk karakteriseres som mer krevende i og med at to fylkeskommuner må involveres. Dersom alle involverte kommuner hadde ligget i samme fylke, hadde arbeidet vært lettere.

Vestland og Rogaland fylkeskommuner har organisert driften av kollektivtransporten på ulikt vis. Som følge av fylkesgrensen får reisende som tar buss til Haugesund, prisøkning som følge av passering av sonегrense. Dersom Sveio kommune skifter fylke, vil kommunen naturlig bli en del av Haugalandsonen, og innbyggerne i Sveio vil forholde seg til gjeldende takster i denne. Det vil da bli billigere å ta buss inn til regionsenteret.

I Sveio er det også ønske om flere bussavganger. Et eventuelt fylkesbytte vil ikke uten videre medføre flere bussavganger.

På transport- og samferdselsfeltet står prosessen knyttet til *Nasjonal transportplan* sentralt. I Sveio og Sunnhordland var det misnøye med at Hordfast i utgangspunktet ikke ble prioritert i innstillingen til fylkestinget. Selv om Hordfast ble prioritert i den videre prosessen, er det likevel et spørsmål om det blir lettere å få gjennomslag for samferdselspolitiske prioriteringer ved et fylkesbytte. Det er vanskelig å gi et klart svar på dette. Vestland er stort fylke, og kjøttvekta teller i kampen om pengene. Samtidig er det hard kamp om midlene internt i Vestland fylke. Her

er det enkelte som peker på at politikerne må vurdere i hvilket fylke man har størst muligheter for å bygge allianser rundt fellesinteresser. Dersom man er opptatt av utviklingen i Haugalandsregionen, som kommunen funksjonelt er del av, vil det være naturlig å fremme felles interesser sammen med kommunene i denne regionen. Her blir det også vist til at Haugalandsregionen og Rogaland har felles interesser knyttet til E 134 over Haukeli, mens Vestland i større grad kan ha interesser knyttet til veiforbindelse over Hardangervidda og Hemsedal.

6.4.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Når det gjelder samferdsel og mobilitet, er det lettere å peke på potensielle fordeler enn ulemper. Når det gjelder busstilbudet, har vi pekt på at Sveio ved et eventuelt fylkesbytte vil havne i en sone som gir billigere bussbilletter til Haugesund. En ulempe vil være at man vil kunne få motsatt problematikk ved grensekryssende bussreiser til Sunnhordland. Det vil i tilfelle slå negativt ut for de som ønsker, eller er avhengig av å reise den veien. Uavhengig av hvorvidt Sveio velger å bytte fylke, eller ikke, syntes sentrale aktører i begge fylkeskommuner å være positive til en dialog om bedre samarbeid rundt ruter og takster på tvers av fylkesgrensene.

6.5 Videregående skole

6.5.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Vestland og Rogaland fylkeskommuner har en gjensidig avtale om opptak til videregående skole for ungdom bosatt i grenseområdene i de to fylkene. Denne samarbeidsavtalen fungerer bra. De aller fleste ungdommene i Sveio går på videregående skole i Haugesund. Noen få går på videregående skole i Bømlo og Stord. I og med at Sveio er en del av Vestland fylke, har innbyggerne i Sveio ikke muligheter til å påvirke det videregående skole tilbudet som elvene får, gjennom formelle representative demokratiske kanaler. Videregående opplæring er et viktig fylkeskommunalt tjenesteområde. Den klareste fordelene ved et eventuelt fylkesbytte vil være at innbyggerne får mulighet til å påvirke et tjenesteområde som de fleste ungdommene i Sveio benytter seg av. For næringslivet er det også av stor betydning hva slags opplæringstilbud som gis til videregående elver.

6.5.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Ved et eventuelt fylkesbytte vil man miste de formelle demokratiske mulighetene man i dag har til å påvirke utdanningstilbudet i Vestland, men som nevnt er det få som benytter seg av det videregående skoletilbudet i Vestland. Uansett hvor fylkesgrensen går, vil det være aktuelt å videreføre dagens samarbeidsavtale mellom Vestland og Rogaland. Det blir pekt på at det nesten uavhengig av hvor fylkesgrensene går, vil være behov for slike samarbeidsavtaler i grenseområdene. Hordaland fylkeskommunene hadde slike avtaler med Sogn og Fjordane fylkeskommune, og nye Vestland har nå også samarbeidsavtale med Møre og Romsdal.

6.6 Tannhelse

Tannklinikken i Sveio er den eneste fylkeskommunale arbeidsplassen i kommunen. Ved et fylkesskifte vil tannklinikken bli overdratt til Rogaland fylkeskommune. Klinikken er nylig oppgradert for å tilfredsstille dagens HMS-standarder. Vi har ikke gjennom denne utredningen fått noen signaler om at tannklinikken i Sveio vil være truet ved et eventuelt fylkesskifte.

6.7 Statsforvalteren

6.7.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Statsforvalterens rolle er å følge opp vedtak, mål, retningslinjer og satsinger fra Stortinget og regjeringen. Statsforvalteren er også et viktig bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter. Når det gjelder samhandling generelt mellom statsforvalter og kommune, så foregår den på ulike nivå i begge fylker, både politisk og administrativt, i kommunene. Statsforvalteren har samhandling med kommunene på tjenestenivå om alt fra eksempelvis helse og omsorg og utdanning, via samfunnssikkerhet og beredskap, til plan, landbruk og næringsutvikling. Statsforvalteren har en viktig rolle når det gjelder å koordinere statlige etaters deltakelse i, og innspill til kommunale planer og planprosesser.

Både politisk og administrativ ledelse (kommunedirektør/kommunalsjefer) gir uttrykk for at samhandlingen med statsforvalteren i Vestland generelt sett er god. På tjenestenivå gis det imidlertid uttrykk for at regionale fagnettverk i regi av statsforvalteren i Vestland oppleves mindre og mindre relevante. Dels har det sammenheng med at nye Vestland strekker seg helt nordover til Møre og Romsdal, men først og fremst fordi det er kommunene på Haugalandet og i Sunnhordland Sveio har felles utfordringer og mest samarbeid med – og da kanskje først og fremst med kommunene på Haugalandet. Ikke minst innen helse og omsorg gis det uttrykk for at det ville vært mer naturlig å være en del av de regionale nettverket i Rogaland, ettersom mye av det reelle samarbeidet, både med andre kommuner og spesialisthelsetjenesten går i retning Haugalandet og Rogaland. Under koronapandemien har Sveio kommune vært mest opptatt av å koordinere tiltakene med de øvrige kommunene i Haugalandsregionen.

De største fordelene med et fylkesbytte vil være at Sveio kommer inn under en statlig forvaltningsregion som de funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel å kunne delta i regionale nettverk, møteplasser og arenaer som kommunen naturlig er en del av. Det vil lette arbeidet med planlegging, koordinering og kompetanse- og tjenesteutvikling.

6.7.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

I intervjuene er det enkelte som påpeker at det virker som det er noe ulike praksiser når det gjelder spørsmål knyttet til utbygging i strandsonen og i forbindelse med jordvern. Det blir påpekt at det synes å være lettere å få tillatelse til utbygging i Vestland enn i Rogaland. Det virker som

dette i større grad handler om nasjonale retningslinjer og soneinndelinger, og det er også signaler om mer differensiert forvaltning. Sveio ligger i en sone med lavt utbyggingspress som gir større frihet til utvikling i strandsonen sammenlignet med nabokommuner på Haugalandet.

Presset på omdisponering av matjord har vært langt større i Rogaland enn i Vestland. Det har derfor vært noen større søkelys på denne problematikken i Rogaland sammenlignet med i Vestland. Her er det imidlertid signaler om at praksisen vil bli mer lik i årene som kommer, bl.a. som følge av nye nasjonale mål.

Den største bekymringen ved et eventuelt fylkesbytte for Sveio, er at kommunen vil havne under et strengere statlig forvaltningsregime som kan hindre utbyggings- og utviklingstiltak som man lokalt ønsker å iverksette. I realiteten er det lite trolig at det vil være snakk om vesentlige endringer. I Rogaland har det vært sterkere fokus på jordvern, men signalene tyder på at praksisen vil bli mer lik i fylkene. Flere hilser også sterkere jordvern velkommen.

6.8 Øvrige statlige etater

6.8.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Sveio ligger under Helse Fonna, som dekker Sunnhordland, Indre Hardanger og Nord-Rogaland. Innbyggerne i Sveio bruker i dag først og fremst sykehuset i Haugesund. Distriktspsykiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) ligger i Haugesund. Sveio hører til BUFETAT region vest som dekker hele Vestland og Rogaland. Nærmeste kontor ligger i Haugesund. Videre ligger Sveio i Sør-Vest politidistrikt. Sør-Vest politidistrikt dekker hele Rogaland, kommunene i Sunnhordland og en kommune i Agder. Sunnhordland og Haugalandet tingrett er slått sammen og har rettssteder både i Haugesund og på Leirvik i Stord.

Kartleggingen viser at et eventuelt fylkesskifte vil medføre relativt små endringer når det gjelder regiontilhørighet til statlige etater. Samlet sett karakteriseres det som en fordel at det er små endringer ved et eventuelt fylkesbytte.

NAV Sveio, som er en del av NAV Vestland, har naturlig nok mye av sin samhandling med de andre NAV-kontorene i Sunnhordland. Ved et fylkesbytte vil NAV Sveio bli en del av NAV Rogaland. Enkelte mener det vil være en fordel fordi det naturlige arbeidsmarkedet for flesteparten av de som bor i Sveio, er på Haugalandet/i Haugesund.

6.8.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Vi har ikke fått vesentlige tilbakemeldinger om mulige ulemper knyttet til et eventuelt fylkesbytte. For NAV-kontoret vil et fylkesbytte kunne innebære nye samhandlingsarenaer og nye rutiner og måter å gjøre ting på. Vi har ikke fått signaler som tyder på at de statlige oppgavene – og dermed arbeidsplassene – som i dag ligger til NAV-kontoret, vil forsvinne.

6.9 Interkommunale tjenestesamarbeid

6.9.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Sveio deltar i 21 interkommunale tjenestesamarbeid. Av disse samarbeidene går 16 av samarbeidene mot kommuner i Haugalandetsregionen. I et flertall av disse er også Etne med. Kun tre av samarbeidene omfatter Sunnhordlandskommuner. Videre er det fire større samarbeid hvor kommuner fra begge fylker er med. Mønsteret på det interkommunale samarbeidet understreker den sterke interaksjonen mot Haugalandet. I og med at mye av det interkommunale samarbeidet allerede går sørover, er det naturlig at et eventuelt fylkesbytte vil lette samarbeidet og samhandlingen med kommunene på Haugalandet og det regionale forvaltningsnivået.

6.9.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Viktige samarbeid som Sveio deltar i i Sunnhordland, er Sunnhordland Interkommunale Miljøverk (SIM) IKS. Det vil ikke være noe i veien for å videreføre dette samarbeidet ved et eventuelt fylkesbytte dersom det er ønskelig. Sveio er videre en del av IKA Hordaland, som er et interkommunalt arkiv. I henhold til selskapsavtalen er det kun kommuner og interkommunale selskaper i gamle Hordaland som er medlemmer. I en eventuell videre prosess må det avklares om Sveio fremdeles kan være deleier i selskapet om kommunen bytter fylke. Rogaland har et tilsvarende interkommunalt arkiv samlokalisert med statsarkivet i Stavanger.

6.10 Regionalt politisk samarbeid

6.10.1 Fordeler ved et eventuelt fylkesbytte

Sveio deltar i dag i regionalpolitisk samarbeid gjennom Regionrådet for Haugalandet og Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Disse samarbeidene har som formål å arbeide for kommunenes rammevilkår og interesser, og samordne mer konkret tiltaksarbeid i regionen knyttet til samfunnsutvikling, næringsutvikling og infrastruktur. I og med at integrasjonen mot Haugalandet er størst når det gjelder pendling, arbeidsmarked, interkommunalt tjenestesamarbeid, videregående skole og statlige tjenester, vil det mest sannsynlig være lettere å fremme regionalpolitiske interesser når man administrativt tilhører det fylket som man funksjonelt er en del av. Det vil være en fordel for både Sveio og Haugalandetsregionen som helhet dersom region får økt tyngde som en del av Rogaland. Flere peker på at Sveio i dag drar nytte å være med i begge regionrådene, men at det kan være krevende å følge opp arbeidet i to regionråd. Dersom Sveio skal velge ett regionråd, virker det mest hensiktsmessig, med utgangspunkt i den sterke integrasjonen mot Haugesund, å være medlem av Regionrådet for Haugalandet. Dersom ønskelig vil det fortsatt være mulig å være medlem i Samarbeidsrådet for Sunnhordland. Uansett blir det pekt på at Sunnhordland og Haugalandet har sterke fellesinteresser når det gjelder regionale spørsmål, og at det er behov for å styrke samarbeidet mellom regionene i tiden som kommer.

6.10.2 Ulemper ved et eventuelt fylkesbytte

Dersom Haugalandet som region blir styrket som følge av et eventuelt fylkesbytte, kan en konsekvens være at Sunnhordland kan bli svekket. Resultatet blir at Sunnhordland får færre kommuner og redusert tyngde, eller at fylkesgrensa deler regionen på samme måte som Haugalandsregionen er delt i dag. Både fra kommuner i Sunnhordland og på Haugalandet blir det gitt uttrykk for at det hadde vært en fordel om kommunene hadde ligget i samme fylke for lettere å kunne ivareta felles interesser. I den forbindelse blir det på fylkesnivå både i Vestland og Rogaland uttrykt vilje til å samarbeide for å fremme gode grenseoverskridende løsninger.

6.11 Konkluderende vurderinger

De viktigste fordelene ved et eventuelt fylkesbytte synes å være som følger:

- Sveio er funksjonelt en del av Haugalandet og Rogaland når det gjelder pendling, arbeidsmarkedsintegrasjon og interkommunalt tjenestesamarbeid. Dette inkluderer også bruk av fylkeskommunale og statlige tjenester som videregående skole, sykehus, BUFETAT, Distriktpsikiatrisk senter og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og politi. Kun 13 prosent av elever bosatt i Sveio kommune går på videregående skoler i Vestland.
- I og med at Sveio er sterkest knyttet til Rogaland når det gjelder interkommunale tjenestesamarbeid, statlige helsetjenester, videregående skoler og samfunnsutvikling, kan det bli lettere å samarbeide og påvirke utviklingen når kommunen tilhører sammen region, både funksjonelt og administrativt.
- Den sterke integrasjonen mot Haugalandet gjør det naturlig at Sveio er en del av regionale planer for Haugalandet. Sveio er i dag med i felles areal- og transportplan for Haugalandet, *Veikart for vekst og utvikling*, og er en del av Haugalandspakken som skal bidra til å utvikle et mer velfungerende og miljøvennlig transportsystem på Haugalandet. Det er en fordel at regioner som funksjonelt og næringsøkonomisk henger sammen, tilhører samme fylke.
- I og med at Sveio kommunikasjonsmessig og næringsøkonomisk henger sammen med Haugalandet, vil et eventuelt fylkesbytte gi bedre forutsetninger for en helhetlig politikkutvikling som ivaretar regionenes fortrinn og bygger opp under vekstkraften.
- Sveio kommunes framtidige utvikling vil i stor grad være avhengig av utviklingen på Haugalandet. At Haugalandsregionen er delt mellom kommuner fra Rogaland og Vestland, blir oppfattet som ekstra krevende. Et fylkesbytte kan således gi Haugalandsregionen økt tyngde og gjennomslagskraft i Rogaland, noe som kan komme både Haugalandsregionen og Sveio kommune til gode.
- Haugesund er definert som regionsenter for Sveio kommune. Som følge av fylkesgrensen får reisende som tar buss til Haugesund, prisøkning som følge av passering av sonegrense. Dersom Sveio kommune skifter fylke, vil kommunen naturlig bli en del av Haugalandsonen, og innbyggerne i Sveio vil forholde seg til gjeldende takster i denne. Det vil da bli billigere å ta buss inn til regionsenteret.
- Demokratisk vil et fylkesbytte gi Sveio kommune økte muligheter til å påvirke utviklingen på Haugalandet gjennom representative demokratiske kanaler på fylkesnivå. For

Sveio sin del er det i dag fylkespolitikkerne i Vestland som kan stilles til ansvar gjennom demokratiske valg. Et fylkesbytte vil således gi økte demokratiske muligheter for å påvirke utviklingen i regionen som kommunen funksjonelt er en del av. Mange politikere i Sveio og Sunnhordland føler at de er nedprioritert når det gjelder fylkeskommunale prioriteringer av fylkesveier. Her kan det være muligheter for større gjennomslag ved et fylkesbytte. Rogaland synes å ha prioritert fylkesveier høyere og har også høyere standard på veinettet. I Vestland er det stor behov for midler til tunell- og rassikringstiltak, som omfatter andre regioner enn Sunnhordland. Sveio har også sammenfallende interesser med kommunene på Haugalandet når det gjelder E 134 som riksveiforbindelse mellom øst og vest.

De største ulempene ved et fylkesbytte synes å dreie seg om følgende punkter:

- Ved et eventuelt fylkesskifte kan påvirkningen og innflytelsen nordover mot Sunnhordland og Vestland bli svekket.
- I den nordlige delen av Sveio er identiteten og tilhørigheten mot Sunnhordland sterk. Som følge av trekantsbandet er reisetiden nordover mot Bømlo og Stord relativt kort. Dersom det oppstår geografiske konfliktlinjer internt i Sveio kommune som følge av et eventuelt fylkesbytte, kan det føre til at det blir mer krevende å realisere potensielle gevinster.
- På en del tjenesteområder er det i dag gode nettverk og samhandlingsarenaer som går mot Sunnhordland og Vestland. Ved et fylkesbytte er det naturlig at slike nettverk blir knyttet til Rogaland. For de det gjelder, kan det oppleves negativt å gå ut av nettverk, samarbeid og relasjoner som man har brukt tid på bygge opp, og det kan ta tid å bygge opp tilsvarende relasjoner i Rogaland.
- På enkelte tjenesteområder kan et fylkesbytte være mer krevende enn andre. Det blir blant annet pekt på at et fylkesbytte vil kreve ekstra arbeid som følge av behov for omfattende endringer i matrikkelsystemene. Sveio hadde også en gjennomgang av matrikkelsystemene i forkant av sammenslåingen mellom Hordaland og Sogn og Fjordane, i og med at Sveio fikk nytt kommunenummer fra 1. januar 2020.
- Det er også usikkerhet om behov for å gjøre endringer når det gjelder den interkommunale arkivløsningen som Sveio har sammen med andre kommuner i gamle Hordaland.
- På landbruk kan distriktstilskuddet for konsumegg fra verpehøne bli borte. Videre vil prisene for kjøp og leie av melkekvoter dessuten trolig øke dersom Sveio skifter produksjonsregion fra Vestland til Rogaland. Dette vil være en ulempe for de som ønsker å kjøpe eller leie kvoter. Det kan være grunn til å forvente at konkurransen om investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket vil øke som følge av et utviklingsorientert landbruksmiljø i Rogaland med mange søkere.
- Et fylkesbytte vil bidra til å fjerne soneproblematikken som gjør at bussbilletter blir ekstra dyre for reisende fra Sveio og inn til Haugesund. En ulempe vil være at denne problematikken kan forskyves nordover slik at de som reiser mot Bømlo og Stord, får dyrere billetter. Reisebehovet er likevel størst sørover mot regionsenteret.
- Ved et fylkesbytte for Sveio vil Etne, som også er en del Haugalandregionen, fortsatt tilhøre Vestland. Sunnhordland og Haugalandregionen har sterke fellesinteresser når det gjelder samfunns- og næringsutvikling, og et fylkesbytte for Sveio vil ikke løse grenseoverskridende samfunnsutfordringer og fellesinteresser mellom disse regionene.

Det er derfor flere som tar til orde for at fylkesgrensa bør vurderes i et mer helhetlig regionalt perspektiv. Dersom Sveio skifter fylke, er det mange som mener det er en fordel at også Etne blir med. Da vil alle kommunene i Haugalandsregionen tilhøre samme fylke. Samtidig er det flere som hadde sett det som en fordel om Sunnhordland og Haugalandet hadde ligget i samme fylke.

Samlet sett er konklusjonen at Sveio i dag har langt sterkere integrering mot Haugalandet og Rogaland enn mot Sunnhordland og Vestland. Dette resulterer i at samarbeidsbehovet og kommunens interesser knyttet til samfunnsutvikling er langt sterkere i den retningen. Ved et eventuelt fylkesskifte kan påvirkningen og innflytelsen nordover mot Sunnhordland og Vestland bli svekket. Fordelen med et fylkesbytte vil likevel være større så lenge samfunnsutfordringene som er viktigst for Sveio, er knyttet til utviklingen på Haugalandet og i Rogaland.

Fordelene med et fylkesbytte synes samlet å være større enn ulempene; både når det gjelder tilgjengelighet til kommunale og statlige tjenester, arbeidet med samfunnsutvikling og mulighetene for å påvirke utviklingen gjennom representative demokratiske kanaler. Selv om fordelene ved et fylkesbytte isolert sett for Sveio er større enn ulempene, vil ikke dette løse alle grenseoverskridende utfordringer knyttet til fylkesgrensa, og det kan være behov for å vurdere denne i et mer helhetlig regionalt perspektiv. Fra fylkeskommunalt hold blir det i begge fylkeskommuner signalisert behov for forsterket samarbeid om grenseoverskridende utfordringer mellom Sunnhordland og Haugalandsregionen.

Referanser

- Borge, L. E., Brandtzæg, B. A., Flatval, V. S., Kråkenes, T., Rattsø, J., Røtnes, R., Sørensen, R., & Vinsand, G. (2017). *Nullpunksmåling: Hovedrapport*. Senter for økonomisk forskning ved NTNU (SØF), NIVI Analyse, Handelshøyskolen BI, Samfunnsøkonomisk analyse og Telemarksforskning.
- Brandtzæg, B. E., Hjelseth, A., Johnsen, E. T. og Modell, H. L. (2018). Nye Trøndelag. Erfaringer og lærdom fra en fylkessammenslåingsprosess. TF-rapport nr. 438. Bø: Telemarksforskning.
- Brandtzæg, B. A., Lunder, T. E., Aastvedt, A., Groven, S., Thorstensen, A., & Møller, G. (2019). *Utredning om små kommuner* (TF-rapport nr 473). Telemarksforskning.
- Brandtzæg, B. A., & Sanda, K. G. (2003). *Vellykkede interkommunale tjenestesamarbeid. Resultater fra en kartlegging høsten 2002*. (Rapport nr. 229 2006). Telemarksforskning-Bø.
- Brandtzæg, B. A., & Aastvedt, A. (2010). *Interkommunalt barnevern i Kongsbergregionen. En mulighetsstudie* (TF-rapport nr. 272). Telemarksforskning.
- Brandtzæg, B. A., Aastvedt, A., & Kili, T. (2008). *Eierskap. Behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene* (Arbeidsrapport nr. 7 2008). Telemarksforskning-Bø.
- Direktoratet for forvaltning og IKT. (2012). *Styring av fylkesmannen* (Rapport 2012:9). https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/statsforvaltning/fylkesmenn/styring_fylkesmannen_difi_2012.pdf
- ECON. (2006). *Interkommunalt samarbeid i Norge—Omfang og politisk styring* (ECON-rapport 2006-057). ECON.
- Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet. (2012). *Fylkesmannsrollen. Utvikling og utfordring*. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/statsforvaltning/fylkesmenn/fylkesmannsrollen.pdf>
- Gjertsen, A., & Martiniussen, K. (2006). *Styring og kontroll av kommunale selskaper og foretak*. (NF-rapport nr. 18/2006). Nordlandsforskning.

- Groven, S. og Storm, H.N. (2017). Kongsvingerregionen. Veivalget: Viken eller Innlandet. TF-notat nr. 51/2017. Bø, Telemarksforsking
- Hagen, T. P., Knudsen, J. P., Fimreite, A. L., Sandkjær Hansen, G., Hjortland, G., Eriksen, T., & Ludvigsen, S. (2018). *Regionreformen. Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene. Rapport fra ekspertutvalg*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regionreformen-desentralisering-av-oppgaver-fra-staten-til-fylkeskommunene/id2588648/>
- Helse Fonna Helseforetak. (2021, juli 8). *Informasjon om Helse Fonna helseforetak*. <https://helse-fonna.no/om-oss>
- Jacobsen, D. I. (2014). *Interkommunalt samarbeid i Norge. Former, funksjoner og effekter*. Fagbokforlaget.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Kommuneproposisjonen 2020*. (Prop. 113 S (2018-2019)). <https://www.regjeringen.no/contentassets/f050c9f5aea74c33818cf5ffdfefb18d/no/pdfs/prp201820190113000dddpdfs.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2021). *Nye retningslinjer for planlegging i strandsonen gir økt lokalt handlingsrom og mer verdiskaping i distriktene*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-retningslinjer-for-planlegging-i-strandsonen-gir-okt-lokalt-handlingsrom-og-mer-verdiskaping-i-distriktene/id2850357/>
- Kulturdepartementet. (2021). *Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/891491c8582b457fba022904cd161755/bestemmelser-om-tilskudd-til-anlegg-for-idrett-og-fysisk-aktivitet-2021.pdf>
- Leknes, E., Gjertsen, A., Holmen, A. K. T., Aars, J., Sletnes, I., & Røiseland, A. (2013). *Interkommunalt samarbeid. Konsekvenser, muligheter og utfordringer* (Rapport IRIS-2013/008). IRIS (Nå NORCE).
- Magnussen, E. (2020). *1+1=3? Regionale partnerskap i møte med store samfunnsutfordringer* (TF-notat nr. 31-2020). Telemarksforsking. <https://www.telemarksforsking.no/publikasjoner/113-regionale-partnerskap-i-mote-med-store-samfunnsutfordringer/3651/>

- Magnussen, E., & Magnussen, G. (2020). *Partnerskap og samstyring i fylkeskommuner. En sammenstilling av erfaringer* (TF-rapport nr. 546). Telemarksforskning.
- Norges idrettsforbund. (2020). *Spillemidler til idrettsanlegg. En gjennomgang av søknader, tildelinger og anlegg*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/65cdb071b07942f8ad5bb1cdabc4d034/rapport-endelig-versjon.pdf>
- Rogaland fylkeskommune. (2015). *Regional kulturplan 2015-2025*. https://www.rogfk.no/_f/p1/ibce64c04-4eb0-4935-964d-b237a121da69/regional-kulturplan-for-rogaland-2015-2025.pdf
- Rogaland fylkeskommune. (2020). *Notat: Oversikt over bompengeneinnkreving og bompenginvesteringer i Haugalandspakken*.
- Røiseland, A., & Vabo, S. I. (2016). *Styring og samstyring—Governance på norsk*. Fagbokforlaget.
- Samferdselsdepartementet. (2021). *Nasjonal transportplan 2022–2033*. (Meld. St. 20 (2020–2021)). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-20-20202021/id2839503/>
- Singsaas, M. (2016). *Regional planlegging som redskap for helhetlig arealplanlegging*. PhD-avhandling ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet.
- Statsforvalteren i Rogaland. (2021). *Informasjonsside om jordvern*. <https://www.statsforvalteren.no/nb/Rogaland/Landbruk-og-mat/Jordvern/>
- Sveio kommune. (2021). *Årsrapport 2020. Sveio kommune*. <https://kontrollutvalgene.no/wp-content/uploads/2021/04/Arssrapport-2020-Sveio-kommune.pdf>
- Vabo, S. I., Hagen, T. P., Borge, L. E., Brandtzæg, B. A., Holmli, H., Ohm, H. M., & Hagerupsen, M. (2014). *Kriterier for god kommunestruktur. Sluttrapport fra ekspertutvalg*.
- Vestland fylkeskommune. (2020a). *Budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024*. <https://www.vestlandfylke.no/globalassets/om-oss/budsjett-2021-vestland-fylkeskommune.-okonomiplan-20212024.-vedteke.pdf>

Vestland fylkeskommune. (2020b). *Utviklingsplan for Vestland 2020-2024. Regional planstrategi*. <https://www.vestlandfylke.no/globalassets/planlegging/regional-planstrategi/utviklingsplan-for-vestland-vedteken-nett.pdf>

Weigård, J. (1991). *Interkommunalt samarbeid—Et alternativ til kommunesammenslåing*. (NIBR-rapport 1991:22). NIBR - Norsk institutt for by- og regionforskning.